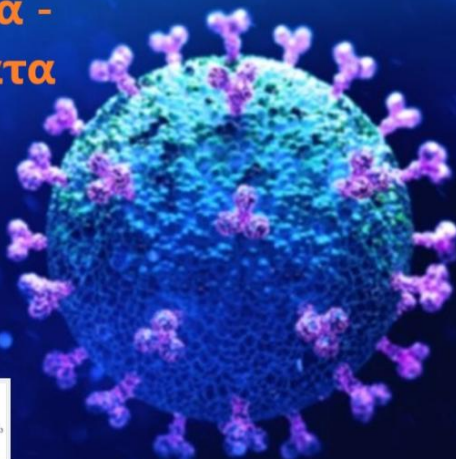
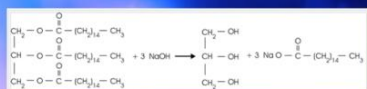

ΣΑΠΟΥΝΟΚΑΜΩΜΑΤΑ ΚΟΡΟΝΟΣΚΟΡΠΙΣΜΑΤΑ

Σαπουνοκαμώματα -
Κορονοσκορπίσματα

5ο ΕΠΑΛ
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Περιβαλλοντικό
Πρόγραμμα
2021-2022

Υπεύθυνοι Καθηγητές Προγράμματος

ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΠΕ.04.01

ΒΑΜΒΟΥΚΑΚΗ ΑΝΔΡΟΝΙΚΗ

ΠΕ.06

Ομάδες Μαθητών

hp - 522

Κορώνα-Γράμματα

Νεονάκη Ειρήνη
Σταυρακάκη Τάνια
Σφακιανάκη Μαρία

Παναγιωτάκης Γιάννης
Φασουλάκη Χρυσούλα

ΕΝΤΑΣΣΕΤΑΙ ΣΤΗ ΘΕΜΑΤΟΛΟΓΙΑ: ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ:

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ:

**ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΙΩΝ
ΣΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ, ΣΕ ΕΝΑ ΤΑΞΙΔΙ
ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΗΣ ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΚΑΙ ΣΤΟ ΠΑΡΟΝ.**

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

- 1) Υγειονομική κρίση : Περιβάλλον, Πολιτισμός
- 2) Διαχείριση Φυσικών Πόρων και βιωσιμότητα
- 3) Ορθολογική διαχείριση μέτρων προστασίας σε υγειονομική κρίση.
- 4) Τοπικό φυσικό περιβάλλον, τοπικά οικοσυστήματα.
- 5) Περιβαλλοντικοί κίνδυνοι και διαχείρισή τους
- 6) Περιβάλλον και Ιστορία.
- 7) Περιβάλλον και Λογοτεχνία
- 8) Περιβαλλοντική Ηθική
- 9) Καταναλωτικά πρότυπα και περιβάλλον

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

- 1) Να μάθουν τα παιδιά να δουλεύουν ως ομάδα, να συνεργάζονται, να γνωρίζουν και να δημιουργούν εντός και εκτός σχολικής τάξης.
- 2) Να εκτιμήσουν την μεγάλη σημασία που έχει η διαχείριση μιας υγειονομικής κρίσης, μελετώντας τις επιδημιολογικές αλλαγές σε συνδυασμό με τα μέτρα προφύλαξης .
- 3) Να συνδέσουν το τοπικό φυσικό περιβάλλον με τρόπους προφύλαξης από τους ιούς
- 4) Να ερευνήσουν την μετάδοση των ιών και τον τρόπο συμπεριφοράς και την ψυχολογία του ανθρώπου σε επιδημίες και πανδημίες.
- 5) Να κατασκευάσουν σαπούνι μαθαίνοντας τις φυσικές και χημικές του ιδιότητες.
- 6) Να μελετήσουν πόσο μεγάλος εχθρός του covid-19 είναι το σαπούνι .

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

Επιλογή ομάδων, επιλογή θεμάτων που θα ασχοληθεί κάθε ομάδα , συνεργασία και συζήτηση μεταξύ των μαθητών στις τακτικές συναντήσεις αλλά και διαδικτυακά τις υπόλοιπες ώρες. Κατασκευή σαπουνιού , εξήγηση των χημικών αντιδράσεων για την παρασκευή σαπουνιού.

ΤΡΟΠΟΙ ΔΙΑΧΥΣΗΣ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ:

Τα αποτελέσματα διαχύθηκαν με ενημέρωση σε όλους τους μαθητές του Λυκείου μας και κατά συνέπεια στην τοπική κοινωνία.

Έγινε παρουσίαση της εργασίας στην αίθουσα προβολών και στο τέλος μοιράστηκαν δείγματα από το σαπούνι που κατασκευάσαμε στο εργαστήριο Φυσικών επιστημών του σχολείου.

Η εργασία έχει δημοσιευθεί στη ιστοσελίδα του σχολείου μας :

<http://www.5epal-irakl.gr/>

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

- 1) ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΑΝΔΗΜΙΩΝ ΑΝΑ ΤΟ ΚΟΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ (σελ 4)
- 2) ΟΙ ΧΕΙΡΟΤΕΡΕΣ ΠΑΝΔΗΜΙΕΣ ΠΟΥ ΓΝΩΡΙΣΕ ΠΟΤΕ Ο ΠΛΑΝΗΤΗΣ ΜΑΣ (σελ 5)
- 3) ΕΠΙΔΗΜΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΟΝ 19ο ΑΙΩΝΑ (σελ 17)
- 4) ΜΙΣΚΙΝΙΑ (σελ 31)
- 5) ΣΠΙΝΑΛΟΓΚΑ (σελ 44)
- 6) Η ΠΑΝΔΗΜΙΑ ΣΤΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΙ ΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ (σελ 53)
- 7) ΚΟΡΟΝΟΪΟΣ - ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ (σελ 75)
- 8) COVID-19 ΚΑΙ ΔΙΑΤΡΟΦΗ (σελ 81)
- 9) ΚΟΡΟΝΟΪΟΣ - ΙΣΤΟΡΙΑ-ΔΟΜΗ- ΜΙΚΡΟΒΙΟΛΟΓΙΑ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ-ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ (σελ 83)
- 10) ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΜΕΤΑΞΥ : COVID-19, ΚΟΙΝΟΥ ΚΡΥΟΛΟΓΗΜΑΤΟΣ , ΑΛΛΕΡΓΙΩΝ (σελ 91)
- 11) ΓΙΑΤΙ ΤΟ ΣΑΠΟΥΝΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ ΤΟΣΟ ΚΑΛΑ ΜΕ ΤΟΝ ΚΟΡΟΝΟΪΟ (σελ 94)
- 12) ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΣΑΠΟΥΝΙΟΥ (σελ 98)
- 13) Η ΧΗΜΙΚΗ ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΟΥ ΣΑΠΟΥΝΙΟΥ (σελ 101)

ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΑΝΔΗΜΙΩΝ ΑΝΑ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Σφρακιανάκη Μαρία
Ομάδα hp-522

Ως επιδημία (επί + δῆμος) χαρακτηρίζονται οι εξάρσεις ασθενειών που εμφανίζονται σε έναν ανθρώπινο πληθυσμό και δεδομένη χρονική περίοδο σε βαθμό μεγαλύτερο του αναμενόμενου.

Μπορεί να περιορίζεται γεωγραφικά σε έναν τόπο ή μια ολόκληρη χώρα. Στην περίπτωση που η επιδημία εξαπλωθεί και εκτός γεωγραφικών ορίων μιας χώρας, ορίζεται ως πανδημία.

ΟΙ ΧΕΙΡΟΤΕΡΕΣ ΠΑΝΔΗΜΙΕΣ ΠΟΥ

ΓΝΩΡΙΣΕ ΠΟΤΕ Ο ΠΛΑΝΗΤΗΣ ΜΑΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Σφακιανάκη Μαρία

Ομάδα hp-522

ΠΑΝΟΥΚΛΑ (Ο ΛΟΙΜΟΣ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ)

Κατά την διάρκεια του Πελοποννησιακού Πολέμου ξέσπασε στην Αθήνα πανούκλα περί το 430 π.Χ. και άλλαξε τις στρατιωτικές ισορροπίες στον μακρόχρονο πόλεμο Αθήνας-Σπάρτης. Ο Θουκυδίδης εντόπισε τις ρίζες της πανούκλας στην Αιθιοπία και υπολόγισε ότι η επιδημία εξαφάνισε το 1/3 περίπου του πληθυσμού της Αθήνας, με τα στρατεύματα της πόλης να δέχονται ανεπανόρθωτο πλήγμα.

Βασισμένοι στις περιγραφές του Θουκυδίδη που κάνει λόγο για συμπτώματα που ξεκινούν από το στόμα και καταλήγουν στην κοιλιακή χώρα ,το έντερο, το δέρμα και το κεντρικό νευρικό σύστημα , γιατροί και ιστορικοί διατύπωσαν εδώ και χρόνια διάφορες θεωρίες .

Μια επικρατούσα θεωρία υποστήριξε ότι ο λοιμός των Αθηναίων οφειλόταν στον ιό Έμπολα.

Η ΠΑΝΟΥΚΛΑ ΤΟΥ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΥ

Κατά την διάρκεια της βασιλείας του Βυζαντινού αυτοκράτορα Ιουστινιανού Α' (527 - 565 μ. Χ), μια θανατηφόρα ασθένεια εξαπλώθηκε στην Κωνσταντινούπολη το 540 μ. Χ αλλά και στις μεσογειακές λιμάνια – πόλεις, η πανούκλα. Σύμφωνα με τις πηγές, πέθαιναν 5.000 άνθρωποι την ημέρα και σκότωσε, σχεδόν, το ήμισυ του πληθυσμού της Πόλης. Ένα χαρακτηριστικό της πανούκλας του Ιουστινιανού ήταν η νέκρωση του χεριού.

Το ξέσπασμα στην Κωνσταντινούπολη πιστεύεται πως έγινε στην πόλη από μολυσμένα ποντίκια που βρισκόνταν σε σκάφη σιτηρών και τα οποία έφθασαν από την Αίγυπτο. Για να θρέψει τους πολίτες της, η Πόλη εισήγαγε τεράστιες ποσότητες σιτηρών, ως επί το πλείστον από την Αίγυπτο. Τα πλοία των σιτηρών, πιθανόν, μπορεί να ήταν η αρχική πηγή της μόλυνσης, καθώς ο πληθυσμός των αρουραίων (και των ψύλλων) στην Αίγυπτο τρεφόταν από τις μεγάλες σιταποθήκες. Ο Βυζαντινός

Ιστορικός Προκόπιος ανέφερε για πρώτη φορά την επιδημία το 541 μ.Χ, λέγοντας ότι ξεκίνησε από το λιμάνι του Πηλούσιου (κοντά στο Σουέζ στην Αίγυπτο.). Οι συχνές επόμενες φάσεις της πανούκλας συνέχισαν να χτυπούν τον 6ο, 7ο και 8ο αιώνα, με την ασθένεια να γίνεται όλο και λιγότερο λοιμογόνα. Η καταστροφή που προκάλεσε η πανούκλα, μας έβαλε στην περίοδο που είναι γνωστή ως «οι Σκοτεινοί Αιώνες» στην Ευρώπη.

Η πανούκλα του Ιουστινιανού θεωρείται, γενικά, ως το πρώτο καταγεγραμμένο παράδειγμα της βουβωνικής πανώλης. Το συμπέρασμα αυτό βασίζεται στην ιστορική περιγραφή των κλινικών εκδηλώσεων, κατά τη διάρκεια της επιδημίας και την ανίχνευση της *Yersinia pestis*** σε DNA από ανθρώπινα υπολείμματα σε αρχαίους τύμβους που χρονολογούνται στην περίοδο αυτή. Η πανούκλα του Ιουστινιανού, αποτελεί, ακόμα και σήμερα, μία από τις μεγαλύτερες πληγές της ιστορίας. Η πανούκλα, έπληξε τόσο την Ευρώπη και την Ασία και προκάλεσε το θάνατο περίπου 25 εκατομμυρίων ανθρώπων (πρώτο κρούσμα) με 50.000.000, μετά από δύο αιώνες από το πρώτο κρούσμα.

***Yersinia pestis*: Το βακτήριο είναι γνωστό για την πρόκληση της πανώλης, η οποία εκδηλώνεται σε τρεις κύριους τύπους . Και οι τρεις μορφές ευθύνονται για επιδημίες υψηλής θνησιμότητας καθ' όλη την ανθρώπινη ιστορία, συμπεριλαμβανομένης της Πανούκλας του Ιουστινιανού κατά τον έκτο αιώνα, την μαύρη πανώλη η οποία σκότωσε το ένα τρίτο τουλάχιστον του Ευρωπαϊκού πληθυσμού μεταξύ του 1347 και 1353 και τη Μεγάλη Πανούκλα του Λονδίνου το 1665, η οποία έληξε το 1666 με την Μεγάλη Πυρκαγιά του Λονδίνου. Τέλος, 2 αιώνες αργότερα ξέσπασε η Τρίτη Πανδημία, γνωστή και ως Σύγχρονη Πανώλη, η οποία ξεκίνησε στα τέλη του 19ου αιώνα στην Κίνα και εξαπλωνόταν από αρουραίους σε ατμόπλοια, σκοτώνοντας περίπου 10.000.000 άτομα

ΜΑΥΡΟΣ ΘΑΝΑΤΟΣ

Το 1331, ξέσπασε μεγάλη επιδημία πανώλης στην αυτοκρατορία της Κίνας. Το 1338-1339, η επιδημία έφτασε στη χριστιανική κοινότητα της Ασσυριακής Εκκλησίας στη λίμνη Ισίκ Κουλ της σημερινής Κιργισίας. Το 1346 εμφανίστηκαν τα πρώτα συμπτώματα στην πόλη Σαράι στον κάτω ρου του Βόλγα, ενώ πολύ σύντομα επεκτάθηκε στην Κριμαία και το Αστραχάν, που βρίσκεται στη σημερινή Ρωσία.

Το ίδιο έτος, η Χρυσή Ορδή των Μογγόλων, πολιορκούσε την πόλη Καφφά της Κριμαίας που βρισκόταν υπό την κατοχή των Γενοβέζων. Πρόκειται για την αρχαιοελληνική πόλη Θεοδοσία, η οποία και σήμερα έχει το όνομα αυτό. Οι Μογγόλοι στη διάρκεια της πολιορκίας, έριχναν στην πολιορκημένη πόλη πτώματα ανθρώπων που είχαν πεθάνει από πανώλη, δένοντας τα σε καταπέλτες και εκσφενδονίζοντάς τα! Οι πολιορκημένοι έριχναν τα πτώματα στην θάλασσα, αλλά το

κακό είχε γίνει. Η πανώλη είχε πλήξει την Κάμφρα .Γενοβέζικα καράβια, μετέφεραν τη θανατηφόρα αυτή ασθένεια (1347) στην Κωνσταντινούπολη, το Κάιρο, τη Μεσσήνη και τη Σικελία. Από εκεί τα επόμενα χρόνια, ως το 1351, μεταφέρθηκε και στην υπόλοιπη Ευρώπη.

Οι φύλλοι που ζούσαν παρασιτικά στις ράχες των καφέ αρουραίων (David Nicholas, «Η εξέλιξη του Μεσαιωνικού Κόσμου»), ευθύνονταν για ό,τι ακολούθησε. Στις αρχές του 1348, η νόσος είχε διαδοθεί στην κεντρική Γαλλία. Τον χειμώνα του ίδιου έτους στη νότια Αγγλία και ως τα τέλη του 1349 στην υπόλοιπη Αγγλία και τις Κάτω Χώρες (Ολλανδία, Βέλγιο, Λουξεμβούργο). Στη συνέχεια διαδόθηκε βορειοανατολικά στη Σκανδιναβία και τη σλαβική Ευρώπη. Φλύκταινες εμφανίζονταν στη βουβωνική χώρα και τις μασχάλες. Αν έσπαζαν, ο θάνατος ήταν αναπόφευκτος, διαφορετικά, ο ασθενής μπορούσε να αναρρώσει. Η πνευμονική πανώλη που μεταδίδεται από την ανθρώπινη επαφή και η σηψαιμική πανώλη, ήταν θανατηφόρες και ο θάνατος ερχόταν ταχύτατα. Χαρακτηριστικό είναι το απόσπασμα από το “The Chronicle Jean de Venette” για την κατάσταση στη Γαλλία το 1348.

«Όλον εκείνο το χρόνο (το 1348) και τον επόμενο, η θνησιμότητα των ανδρών και των γυναικών, των νέων πιότερο απ' ό,τι των ηλικιωμένων, στο Παρίσι και στο βασίλειο της Γαλλίας, και μάλιστα, όπως λέγεται και σε άλλα μέρη του κόσμου, ήταν τόσο μεγάλη που ήταν σχεδόν αδύνατον να ταφούν οι νεκροί. Οι άνθρωποι αρρώσταιναν δυο τρεις μέρες και κάτι παραπάνω και μετά πέθαιναν ξαφνικά κι ας ήταν μέχρι χτες υγιέστατοι. Αυτός που τον έβλεπες γερό τη μία μέρα ήταν πεθαμένος την επόμενη και τον πηγαίνανε γραμμή στον τάφο... Αυτή η πληγή και η αρρώστια οφείλονταν στη συναναστροφή και τη μετάδοση επειδή όταν ένας γερός επισκεπτόταν έναν άρρωστο ήταν σπάνιο να γλιτώσει ο ίδιος το θάνατο. Γι' αυτό σε πολλές πόλεις οι λιγόψυχοι ιερείς εγκατέλειπαν το ποίμνιό τους και άφηναν την άσκηση των ενοριακών καθηκόντων στους πιο θαρραλέους μοναχούς. Σε πολλά μέρη δεν γλίτωναν ούτε οι δύο στους είκοσι. Τόσο υψηλή ήταν η θνησιμότητα στο Οτέλ Ντιέ(Hotel –Dieu, μεσαιωνικό νοσοκομείο)στο Παρίσι, που για πολύ καιρό πάνω από 500 νεκροί μεταφέρονταν καθημερινά με κάρα και με μεγάλη κατάνυξη στο κοιμητήριο των Αθών Νηπίων για ταφή... Πολλά χωριά στις επαρχίες και πολλές κατοικίες σε άλλες πόλεις άδειασαν και ερήμωσαν. Πολλά σπίτια ακόμη και λαμπρά οικήματα σύντομα μετατράπηκαν σε ερείπια».

Η ΠΡΩΤΗ ΠΑΝΔΗΜΙΑ ΤΗΣ ΧΟΛΕΡΑΣ

Η πρώτη πανδημία χολέρας (1817-1824), επίσης γνωστή ως η πρώτη πανδημία Ασίας της χολέρας ή η ασιατική χολέρα, ξεκίνησε κοντά στην πόλη της Καλκούτας και εξαπλώθηκε σε όλη τη Νότια και Νοτιοανατολική Ασία μέχρι τη Μέση Ανατολή, την Ανατολική Αφρική και τις ακτές της Μεσογείου. Ενώ η Χολέρα είχε εξαπλωθεί στην Ινδία πολλές φορές στο παρελθόν, αυτό το ξέσπασμα προχώρησε περισσότερο. έφτασε μέχρι την Κίνα και τη Μεσόγειο Θάλασσα πριν υποχωρήσει. Εκατοντάδες χιλιάδες άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους ως αποτέλεσμα αυτής της πανδημίας, συμπεριλαμβανομένων πολλών Βρετανών στρατιωτών, οι οποίοι προσέλκυσαν την ευρωπαϊκή προσοχή. Αυτή ήταν η πρώτη από πολλές πανδημίες χολέρας που πέρασαν από την Ασία και την Ευρώπη κατά τον 19ο και τον 20ο αιώνα. Αυτή η πρώτη πανδημία εξαπλώθηκε σε μια άνευ προηγουμένου περιοχή, επηρεάζοντας σχεδόν κάθε χώρα της Ασίας.

Εξάπλωση πέρα από την Ινδία

Κατανομή της χολέρας κατά την πρώτη πανδημία χολέρας

Τον Μάρτιο του 1820, η ασθένεια εντοπίστηκε στο Σιάμ, τον Μάιο του 1820 είχε εξαπλωθεί μέχρι την Μπανγκόκ και τη Μανίλα, την άνοιξη του 1821 έφτασε στην Ιάβα, το Ομάν και την Ανχάι στην Κίνα. Το 1822 βρέθηκε στην Ιαπωνία, στον Περσικό Κόλπο, στη Βαγδάτη, στη Συρία και στον Υπερκαύκασο. και το 1823 η χολέρα έφτασε στο Ασραχάν, τη Ζανζιβάρη και τον Μαυρίκιο.

Το 1824, η μετάδοση της νόσου τελείωσε. Μερικοί ερευνητές πιστεύουν ότι μπορεί να οφείλεται στον κρύο χειμώνα του 1823-1824, ο οποίος θα είχε σκοτώσει τα βακτήρια στην παροχή νερού.

Η μετακίνηση του βρετανικού στρατού και του ναυτικού πιστεύεται ότι συνέβαλε στο εύρος της πανδημίας. Ινδουιστές προσκυνητές μετέφεραν χολέρα στην ΥΠΟ ήπειρο, όπως είχε συμβεί πολλές φορές στο παρελθόν, αλλά τα βρετανικά στρατεύματα τη μετέφεραν στο Νεπάλ και το Αφγανιστάν. Το Ναυτικό και τα εμπορικά πλοία μετέφεραν άτομα με την ασθένεια στις ακτές του Ινδικού Ωκεανού, από την Αφρική στην Ινδονησία, και βόρεια στην Κίνα και την Ιαπωνία.)

Η ΤΡΙΤΗ ΠΑΝΔΗΜΙΑ ΤΗΣ ΧΟΛΕΡΑΣ

Στη δεκαετία του 1850, η επαρχία Yunnan της Κίνας έμελλε να γίνει το ζοφερό σκηνικό πάνω στο οποίο θα στηνόταν η τρίτη (και τελευταία) πανδημία πανούκλας που γνώρισε ο κόσμος.

Ο λοιμώδης πυρετός έπληξε τους κατοίκους της περιοχής, εξοντώνοντας δεκάδες χιλιάδες, ενώ περί τα τέλη του 19ου αιώνα η επιδημία εξαπλωνόταν και στις γύρω περιοχές (Χονγκ Κονγκ, Ινδία, Νότια Αφρική, Ισημερινό, Σαν Φρανσίσκο κ.λπ.), με καταστροφικές συνέπειες: 12 εκατομμύρια άνθρωποι θα έχαναν τη ζωή τους.

Η ΙΣΠΑΝΙΚΗ ΓΡΙΠΗ

Η ισπανική γρίπη ήταν μια πανδημία γρίπης που ήρθε σε τρία κύματα. Το πρώτο, ήπιο κύμα την άνοιξη του 1918 στο βόρειο ημισφαίριο, υποχώρησε στις αρχές του καλοκαιριού. Ένα πολύ πιο θανατηφόρο δεύτερο κύμα ήρθε στο τέλος του Αυγούστου το οποίο υποχώρησε στα τέλη του ίδιου έτους (σ.σ.: αυτό φοβούνται και σήμερα οι επιστήμονες, μήπως το δεύτερο κύμα του κορονοϊού επιστρέψει πιο ισχυρό), ενώ το τρίτο κύμα εκδηλώθηκε στις αρχές του 1919.

Σύμφωνα με τους μελετητές, ο ιός της ισπανικής γρίπης, που μοιάζει με τον γνωστό μας σήμερα H1N1, μεταδόθηκε από τα πτηνά και εξαπλώθηκε πολύ γρήγορα• μέσα σε έξι μήνες προσέβαλε το ένα τρίτο του παγκόσμιου πληθυσμού, κυρίως (περιέργως) τις ηλικίες 20-40 ετών κι όχι τα μικρά παιδιά ή τους ηλικιωμένους όπως θα ήταν αναμενόμενο. Η ισπανική γρίπη ήταν ο ιός εκείνος που εξελισσόταν σε βαριά πνευμονία και ο κόσμος, χωρίς αντιβιοτικά τότε και χωρίς άλλα αντιικά φάρμακα, έχανε ανυπεράσπιστος τη ζωή του κατά χιλιάδες κάθε μέρα. Τα υγειονομικά συστήματα των κρατών πολύ γρήγορα κατέρρευσαν.

Η γρίπη έγινε η κατάρα του 20ού αιώνα, όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά στο ντοκιμαντέρ “Εύρηκα2” (επεισόδιο 6ο, τίτλος επεισοδίου: «Πανδημία», παραγωγής ΕΡΤ 2011). Υπάρχουν πολλές θεωρίες για τα αίτια του μολυσματικού χαρακτήρα της ισπανικής γρίπης: ο τύπος του ιού που είχε τεράστια ανθεκτικότητα και μεταδοτικότητα καθώς και οι συνθήκες της ζωής του κόσμου εκείνη την εποχή, ευνόησαν την ταχύτατη εξάπλωση.

Η γρίπη ονομάστηκε ισπανική, αν και ξεκίνησε από την Άπω Ανατολή ή, κατά άλλες μελέτες, από την Αμερική. Ο ισπανικός Τύπος ήταν ο μόνος που τόλμησε τότε να

σπάσει τη συνωμοσία της σιωπής που είχε επιβληθεί στα υπόλοιπα κράτη της Δύσης τα οποία φοβούνταν μήπως πτοηθεί το εθνικό φρόνημα των στρατιωτών τους στον Πόλεμο ο οποίος ακόμα δεν είχε τελειώσει. Την άνοιξη του 1918 οι ισπανικές εφημερίδες αναφέρουν τα πρώτα κρούσματα της ισπανικής γρίπης, ανάμεσά τους και ο βασιλιάς της Ισπανίας, Αλφόνσο XIII.

Ο ΚΙΤΡΙΝΟΣ ΠΥΡΕΤΟΣ ΤΟΥ ΜΕΜΦΙΣ

Ο κίτρινος πυρετός άρχισε κάπου στην Αφρική και μεταφέρθηκε στην Αμερική το 16ο αιώνα κατά τη διάρκεια μεταφοράς σκλάβων.

Οφείλεται σε ιό και μεταδίδεται με τσίμπημα του κουνουπιού *Aedes Aegypti* που υπάρχει στην Αφρική αλλά όχι στην Ασία. Το όνομα του το πήρε διότι μεταξύ των άλλων συμπτωμάτων προκαλεί και ίκτερο.

Η ασθένεια προκαλεί τρέμουλα, πόνους, εμετούς και διάρροιες. Σε σοβαρές περιπτώσεις μπορεί να οδηγήσει σε καταστροφή νεφρών και συκωτιού, καθώς και αιμορραγίες.

Από το 17ο αιώνα συνέβησαν πολλές επιδημίες στην Αφρική, την Αμερική και την Ευρώπη.

Το 1878 χιλιάδες Κουβανοί εγκατέλειπαν την πατρίδα τους, με προορισμό την Αμερική, εξαιτίας του δεκαετή πολέμου της χώρας για ανεξαρτησία από την Ισπανία. Στο ταξίδι τους ωστόσο μετέφεραν άθελά τους και τον κίτρινο πυρετό.

Η πόλη της Νέας Ορλεάνης ήταν το θύμα της πρώτης επιδημίας κίτρινου πυρετού στις ΗΠΑ, με τη νόσο να εξαπλώνεται στο Μέμφις.

Μέχρι το τέλος του χρόνου, πάνω από 5.000 κάτοικοι του Μέμφις έχασαν τη ζωή τους, ενώ οι συνολικές απώλειες στην κοιλάδα του Μισισιπή ανήλθαν στις 20.000.

Τον ιό απομόνωσε ο Νοτιοαφρικάνος-Αμερικανός ιολόγος Max Theiler το 1927, ο οποίος κέρδισε το Nobel Φυσιολογίας το 1951.

Μέχρι το 1919, ο κίτρινος πυρετός υπολογίζεται ότι σκότωσε περισσότερα από πέντε εκατομμύρια ανθρώπους σε δύο αιώνες.

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (Π.Ο.Υ.) υπολογίζει ότι κάθε χρόνο υπάρχουν 200.000 ασθενείς με 30.000 θανάτους, κυρίως στην Αφρική και τη Νότια Αμερική (90%).

ΝΟΣΟΣ ΤΟΥ ΧΑΝΣΕΝ

Η λέπρα ως ασθένεια είναι τόσο παλιά όσο σχεδόν και ο πολιτισμός μας. Κατά τους Εβραίους της Παλαιάς Διαθήκης η βιβλική νόσος δεν έχει καμία απολύτως σχέση με τη νόσο του Χάνσεν. Πιθανότατα η λέπρα έφθασε στην Ευρώπη από τα στρατεύματα του Μεγάλου Αλεξάνδρου τον 4ο αιώνα, όταν επέστρεψαν από τη μεγάλη τους εκστρατεία στην Ανατολή.

Παρουσιάστηκε στην Αίγυπτο από την Ινδία, μετά εξαπλώθηκε με τις λεγεώνες του Πομπήιου, όταν επέστρεψαν στην Ιταλία μετά τον πόλεμο του βασιλιά Μιθριδάτη τον 1ο αιώνα π.Χ.

Ο Αρεταίος, μαθητής του Γαληνού, έδωσε μια κλασική περιγραφή της νόσου στην Ελλάδα τον 2ο αιώνα π.Χ. και ενώ ο δάσκαλος του Γαληνού συμφωνούσε με τον Ιπποκράτη ότι δηλ. οι ασθένειες δεν μεταδίδονται από άνθρωπο σε άνθρωπο αλλά από «μολυσμένο αέρα», ο Αρεταίος υποστήριξε με πάθος τη «μολυσματική» μεταδοτικότητα της λέπρας. Με διάταγμα του βασιλιά της Λομβαρδίας οι ασθενείς απομονώνονταν και καταδικάζονταν σε κοινωνικό θάνατο. Όλοι οι ασθενείς ήταν υποχρεωμένοι να φορούν κουδούνια, λευκά ενδύματα, απομονώθηκαν από τους υγιείς, ακόμα και κατά τη διάρκεια που ετελούντο τα θρησκευτικά τους καθήκοντα. Ειδικές τρύπες στους τοίχους των εκκλησιών τους επέτρεπαν να έρχονται σε μια τυπική επικοινωνία με τους ιερείς και να λαμβάνουν τη θεία κοινωνία. Τέτοιες τρύπες συναντούμε και σήμερα σε μεσαιωνικούς ναούς στη Νορβηγία όπου η λέπρα είχε γίνει πραγματική κοινωνική μάστιγα.

Παρά τα αυστηρά μέτρα, η νόσος της λέπρας πήρε μεγάλες διαστάσεις και τον 14ο αιώνα έφθασε σε μεγάλη ακμή στην Ευρώπη. Πάνω από 300 λεπροκομεία (Λαζαρέτα) είχαν δημιουργηθεί για να την περιορίσουν.

Οι άνθρωποι τον Μεσαίωνα, αν και οι ενδείξεις της μεταδοτικότητας της νόσου ήταν εξαιρετικά ισχυρές, πίστευαν ότι η λέπρα, όπως και κάθε άλλη ασθένεια, ήταν θεόσταλη τιμωρία, μια ψυχική αρρώστια με σωματικές εκδηλώσεις, το τρομερό αποτέλεσμα μιας αμαρτίας, η απάντηση του Θεού σ' όλα αυτά. Το ευχολόγιο της εκκλησίας της Βιέννης έλεγε: «είναι θέλημα Θεού να σε μολύνει αυτή η αρρώστια και είναι μεγάλη χάρη που σου κάνει να σε τιμωρεί για τις κακές σου πράξεις». Έτσι ο λεπρός γίνεται «ιερός μάρτυρας του κακού» που όπως γράφει ο Μισέλ Φούκο θα βρει τη σωτηρία του και τη θέση στον Παράδεισο μέσα από τη συμφορά του, από την εγκατάλειψη, τον διωγμό και την απομόνωση. Πολλοί έδειξαν ειδικό ενδιαφέρον και μέριμνα στη φροντίδα των λεπρών όπως: «Ο Λάζαρος της Καινής Διαθήκης, ο ζητιάνος, με τις πολλές πληγές που έγινε και Άγιος και τα ειδικά νοσοκομεία στη Ρώμη πήραν το όνομα του αγίου (Λαζαρέτα)».

Με τον ρυθμό αυτό η νόσος από τη Βρετανία και τη Γαλλία ταξίδεψε στη Σκανδιναβική Χερσόνησο και σάρωσε τα πάντα.

Στο τέλος του 11ου αιώνα με τις σταυροφορίες και τις περιπέτειες των ιπποτών της Ευρώπης, η νόσος της λέπρας από τον 11ο έως τον 14ο αιώνα, πήρε τις μεγαλύτερες διαστάσεις. Το γνωστό τάγμα των ιπποτών του Αγίου Ιωάννη της Ιερουσαλήμ πέρασε τη Ρόδο, τη Μάλτα και έφθασε στη Ρώμη. Το νοσοκομείο του Αγ. Ιωάννη ήταν ένα από τα μεγαλύτερα λεπροκομεία του μεσαιωνικού κόσμου όπου ειδικεύονταν στα νοσήματα του δέρματος. Αμέτρητες προσωπικότητες της εποχής προσβλήθηκαν από τη φοβερή αυτή ασθένεια. Τον 16ο αιώνα παρουσίασε η νόσος ύφεση αλλά πάλι εξαπλώθηκε από ερευνητές και Κινέζους μετανάστες στον νέο κόσμο και στα νησιά του Ειρηνικού και σημείωσαν συγκλονιστικό γεγονός της λέπρας τα πλούσια σε ορυκτά κοιτάσματα νησιά του Ειρηνικού (βρετανικές αποικίες). Στη δεκαετία 1920 – 1929, έφτασε να προσβληθεί από τη νόσο πάνω από το 35% των ιθαγενών. Στην επόμενη δεκαετία άρχισε να υποχωρεί η νόσος για να δοθεί η τελική λύση όταν οι Ιάπωνες εκτέλεσαν όλους τους λεπρούς που είχαν μείνει. Στον αγώνα κατά της μάστιγας της λέπρας στον Ειρηνικό ωκεανό και στη Νότια Αμερική (ειδικά στη Βραζιλία) διακρίθηκαν για τον ηρωισμό τους πολλοί αφιερωμένοι άνθρωποι, ανάμεσά τους ιεραπόστολοι, γιατροί, ερευνητές και απλοί εθελοντές. Αξίζει να αναφερθεί το όνομα του πατέρα Ντάμιεν, ενός Βέλγου ιερέα που ίδρυσε αποικίες λεπρών στα Νησιά Molokai στη Χαβάη, για να πεθάνει και ο ίδιος τελικά από την ασθένεια αυτή το 1889. Αναφέρεται ως «Απόστολος των λεπρών», ενώ στις περιοχές που εργάστηκε με αυτοθυσία και αυταπάρνηση είναι ακόμη σήμερα γνωστός ως ο «λεπρός παπάς». Η Ρωμαϊκή εκκλησία τιμά τη μνήμη του 4 Μαΐου και ανακηρύσσεται ως Άγιος. Έγινε και γραμματόσημο της πατρίδας του (Βέλγιο). Ο Γάλλος ζωγράφος Πωλ Γιογκιέν, ένας από τους μεγαλύτερους ζωγράφους όλων των εποχών, ζωγράφησε σπουδαίους πίνακες, από τη ζωή των ιθαγενών και ο οποίος λέγεται, ότι, αρρώστησε από λέπρα και έζησε στα νησιά του Ειρηνικού.

Κάποιο μυθιστόρημα «Το φεγγάρι και μια πεντάρα», του λογοτέχνη Μωμ, αναφέρεται στη ζωή και στις περιπέτειες του σπουδαίου ζωγράφου Πωλ Γιογκιέν.

Στην Ευρώπη τον 16ο αιώνα, η λέπρα βρίσκεται σε γενική υποχώρηση. Εξαίρεση αποτελεί η Νορβηγία, μια περιοχή φτωχών φαράδων και εξαθλιωμένων αγροτών, που ως το 1814 αποτελούσαν ξεχωριστό βασίλειο της Δανίας.

Η λέπρα στη Νορβηγία τον 19ο αιώνα πήρε μεγάλες διαστάσεις. Οι καταγεγραμμένοι ασθενείς περνούσαν τις 3.000, ένα μεγάλο ποσοστό του γενικού πληθυσμού. Οι κακές συνθήκες και ο μακρύς χειμώνας ευνοούσαν τη μετάδοση ασθενειών όπως η λέπρα, η φυματίωση και η φώρα που ακόμα και σήμερα αναφέρεται ως Νορβηγική.

Έτσι ενώ στην υπόλοιπη Ευρώπη έκλειναν σταδιακά τα λεπροκομεία, στη Νορβηγία ανοίγονταν καινούργια και φρόντιζαν για την απομόνωση των αρρώστων. Η πόλη του Bergen ήταν το κέντρο της επιστημονικής έρευνας πάνω στη λέπρα. Πολλοί αξιόλογοι επιστήμονες και ερευνητές εργάστηκαν εντατικά. Στο σημείο αυτό ο Νορβηγός Armauer Hansen, ένας πολλά υποσχόμενος νέος γιατρός και ερευνητής

από την πόλη Bergen, αφού ήδη είχε κερδίσει το χρυσό μετάλλιο στο Πανεπιστήμιο, διορίστηκε ως βοηθός παθολόγου στο λεπροκομείο της πόλης του. Μεθοδικός, ακούραστος, ευφυής και παρατηρητικός, ο οποίος είχε ένα εξαιρετικό θεωρητικό και γνωστικό υπόβαθρο, επικέντρωσε την έρευνά του σε έναν και μοναδικό στόχο, δηλαδή στην ανακάλυψη της αιτίας της λέπρας.

Οι έρευνές του τον οδήγησαν στο πολυπόθητο αποτέλεσμα με την ανακάλυψη του παθογόνου βακίλου που πήρε το όνομά του. Ένας βάκιλος στενός συγγενής με τον βάκιλο που προκαλεί μια άλλη μεγάλη μάστιγα της ανθρωπότητας τη φυματίωση. Μιλάμε για μια από τις πρωιμότερες ανακαλύψεις παθογόνων βακτηριδίων στην ιστορία της Ιατρικής. Μέσα στο μεγαλείο της έρευνας στέκεται ως σπουδαίος, απλός και άνθρωπος.

Ο Χάνσεν παρουσίασε τις μεθόδους των μικροβίων τόσο στον Koch όσο και στον Neisser και ο δεύτερος την παρουσίασε από εγωισμό ως δικιά του εργασία.

Η ιστοπαθολογική εργασία του Χάνσεν συνεχίστηκε από τον πατέρα της κυτταρικής παθολογίας, τον Γερμανό Βίρχοφ, μια από τις μεγαλύτερες φυσιογνωμίες της Ιατρικής -και όχι μόνο- επιστήμης. Παθολόγος, κυτταρολόγος, βιολόγος, ανθρωπολόγος αλλά και ιστορικός, όπως και πολιτικός, ο οποίος θεωρείται και πατέρας της Κοινωνικής Ιατρικής. Απομόνωσε τα αφρώδη ιστοκύτταρα από λεπρικές δερματικές βλάβες, ενώ ταξινόμησε τη νόσο και σε κλινικές μορφές.

Οι πρωτοπόροι του αντιλεπρικού αγώνα τιμήθηκαν από πολλές χώρες ειδικά με γραμματόσημα προς τιμή τους: το Βέλγιο το 1964 στην παγκόσμια ημέρα της λέπρας και η Κούβα στο Διεθνές Συνέδριο στην Αβάνα το 1948. Στην 100/ρίδα (1973) της ανακάλυψης η Νορβηγία τίμησε τον Χάνσεν με δύο εξαιρετικής αισθητικής αξίας γραμματόσημα.

Στα μέσα του 19ου αιώνα και μετά, πολλοί άλλοι επιστήμονες στην Ευρώπη και στην Αμερική, εργάστηκαν πάνω στη λέπρα, όπως ο Ρώσος Gregor Minkh, που έδωσε 17 χρόνια από τη ζωή του ερευνώντας την αιτιολογία της νόσου στη Νότια Ρωσία, στην Αίγυπτο και στις Ινδίες.

Τελικά στην Ευρώπη η λέπρα τον 20ό αιώνα εξαφανίστηκε εντελώς.

Η εξαφάνισή της ήταν αποτέλεσμα πολλών παραγόντων. Της επιστημονικής εργασίας του Χάνσεν, της αυστηρής πολιτικής της απομόνωσης των αρρώστων από τους υγιείς και φυσικά από τη μεγάλη βελτίωση του επιπέδου των ευρωπαϊκών λαών. Η εξαφάνισή της ήταν ο θρίαμβος της κοινωνικής ιατρικής και της δημόσιας πολιτειακής υγείας.

Από τα μέσα του 20ού αιώνα ξεκίνησε η εφαρμογή της θεραπείας με ειδικά φάρμακα. Πρωτεύοντα φάρμακα είναι η δαψόνη και ριφαμπικίνη και ακολούθησαν 3 δευτερεύοντα φάρμακα στη θεραπεία.

Η εξέλιξη της χειρουργικής πλαστικής έδωσε άριστα αποτελέσματα και στη θεαματική αισθητική αποκατάσταση των παραμορφώσεων που προκαλεί η νόσος. Το

1973 γιορτάστηκε σε όλο τον κόσμο η εκατονταετηρίδα ανακάλυψης του βακίλου της λέπρας στη Νορβηγία.

Παρ' όλα αυτά 15 εκατομμύρια έπασχαν από τη νόσο στον κόσμο.

Ο Λοιμός των Αντωνίνων (165)

Ο Λοιμός των Αντωνίνων ήταν πιθανώς μια πρώιμη εμφάνιση της ευλογιάς, που ξεκίνησε από τους Ούννους. Οι Ούννοι μόλυναν τους Γερμανούς, οι οποίοι με τη σειρά τους μόλυναν τους Ρωμαίους στρατιώτες που βρίσκονταν στις περιοχές τους. Επιστρέφοντας οι στρατιώτες στις πατρίδες τους συνέβαλαν καθοριστικά στην εξάπλωση της ασθένειας.

Τα συμπτώματα περιελάμβαναν πυρετό, πονόλαιμο, διάρροια και, εάν ο ασθενής ζούσε αρκετά καιρό, πυώδεις πληγές. Η πανδημία αυτή συνεχίστηκε έως το 180. Από τα επιφανή θύματα της πανδημίας ήταν και δυο Ρωμαίοι αυτοκράτορες, ο Λούκιος Βέρος και ο πιο γνωστός από το φιλοσοφικό του έργο Μάρκος Αυρήλιος.

Η πανδημία πήρε το όνομά της από δυναστεία των Αντωνίνων που κυβερνούσε τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. Είναι γνωστή και ως ο Λοιμός του Γαληνού, από το όνομα του Έλληνα γιατρού που πρώτος την περιέγραψε.

Ο Λοιμός του Κυπριανού (250)

Η πανδημία αυτή πήρε το όνομά της από το πιο γνωστό της θύμα, τον επίσκοπο Καρθαγένης Κυπριανό. Τα συμπτώματα περιλάμβαναν διάρροια, εμετό, έλκη στο λαιμό, πυρετό και γάγγραινα στα χέρια και τα πόδια. Οι κάτοικοι εγκατέλειψαν την πόλη για να σωθούν, αλλά προκάλεσαν την εξάπλωση της πανδημίας.

Ενδεχομένως η πανδημία ξεκίνησε από την Αιθιοπία. Στη συνέχεια, όμως, μέσω της Βόρειας Αφρική πέρασε στη Ρώμη και βορειότερα. Υπήρχαν εστίες της πανδημίας και τους επόμενους τρεις αιώνες. Το 444 έπληξε τη Βρετανία και εμπόδισε τις αμυντικές προσπάθειες των Άγγλων εναντίον των Πίκτων και των Σκώτων, με συνέπεια οι ντόπιοι να ζητήσουν τη βοήθεια των Σαξώνων, οι οποίοι σύντομα απέκτησαν τον έλεγχο του Νησιού.

Η Κολομβιανή Ανταλλαγή (1492)

Ο όρος «Κολομβιανή Ανταλλαγή» εμφανίζεται για πρώτη φορά το 1972 από τον Αμερικανό καθηγητή Ιστορίας και Γεωγραφίας Άλφρεντ Κρόσμπι στο βιβλίο του με τίτλο «Η Κολομβιανή Ανταλλαγή» («The Columbian Exchange») για να περιγράψει τις πολιτισμικές και βιολογικές επιρροές μεταξύ των πληθυσμών των Ευρωπαίων και των ιθαγενών του Νέου Κόσμου. Έκτοτε επικράτησε ως όρος στην επιστήμη και τη δημοσιογραφία.

Μετά την άφιξη των Ισπανών κωνισταδόρες στην Καραϊβική, οι ασθένειες όπως η ευλογιά, η ιλαρά και η βουβωνική πανώλη, μεταδόθηκαν στους ιθαγενείς πληθυσμούς. Οι μεταδοτικές αυτές ασθένειες εξολόθρευσαν το 90% των ιθαγενών σε Βόρεια και Νότια Αμερική. Κατά την άφιξή του στο νησί της Ισπανιόλας (σήμερα περιλαμβάνει τα κράτη Αϊτή και Δομηνικανή Δημοκρατία), το 1492, ο Χριστόφορος Κολόμβος και οι άνδρες του ήλθαν σε επαφή με τη φυλή των Ταϊνό, που αριθμούσε 60.000 ανθρώπους. Το 1548 είχαν απομείνει μόνο 500.

Το σενάριο αυτό επαναλήφθηκε σε ολόκληρη την Αμερική. Το 1520 η αυτοκρατορία των Αζτέκων καταστράφηκε από την ευλογιά που μετέφεραν οι Αφρικανοί σκλάβοι. Βρετανική έρευνα το 2019 κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η εξολόθρευση περίπου 56 εκατομμυρίων ιθαγενών Αμερικανών τον 16ο και τον 17ο αιώνα, από μολυσματικές ασθένειες, ενδέχεται να άλλαξε το κλίμα της Γης, καθώς η ανάπτυξη της βλάστησης σε προηγουμένως καλλιεργημένες εκτάσεις, μετέφερε περισσότερο διοξείδιο του άνθρακα από την ατμόσφαιρα και προκάλεσε ψυχρό συμβάν, γνωστό στην επιστημονική κοινότητα «Μικρή Εποχή των Παγετώνων» («Little Ice Age»).

Ο Μεγάλος Λοιμός του Λονδίνου (1665)

Στη δεύτερη καταγεγραμμένη εμφάνισή της, η βουβωνική πανώλη οδήγησε στο θάνατο του 20% του πληθυσμού του Λονδίνου. Καθώς οι θάνατοι αυξάνονταν και οι μαζικοί τάφοι έκαναν την εμφάνισή τους, εκατοντάδες χιλιάδες γάτες και σκυλιά σφαγιάστηκαν ως πιθανή αιτία και η ασθένεια εξαπλώθηκε μέσω των λιμανιών κατά μήκος του Τάμεση. Την καταστροφή ήλθε να αποτελειώσει η Μεγάλη Φωτιά του Λονδίνου, το φθινόπωρο του 1666.

Η πανδημία ιλαράς στα Φίτζι (1875)

Ένα χρόνο αφότου τα νησιά Φίτζι του Νοτίου Ειρηνικού εντάχθηκαν στη Βρετανική Αυτοκρατορία, μία ομάδα ντόπιων προεστών επισκέφθηκε την Αυστραλία. Επιστρέφοντας στην πατρίδα τους έφεραν μαζί τους και την ασθένεια. Η ιλαρά εξαπλώθηκε με απίστευτη ταχύτητα και μέσα σε έξι μήνες αφάνισε το ένα τρίτο των κατοίκων των Φίτζι, συνολικά 40.000 άτομα.

Η Ρωσική Γρίπη (1889)

Η πρώτη σημαντική πανδημία γρίπης ξεκίνησε από τη Σιβηρία και το Καζακιστάν, ταξίδεψε στη Μόσχα, στη Φινλανδία και την Πολωνία, όπου μεταφέρθηκε στην υπόλοιπη Ευρώπη. Μέχρι το επόμενο έτος, μέσω του Ατλαντικού Ωκεανού έπληξε τη Βόρεια Αμερική και την Αφρική. Έως το τέλος του 1890, 360.000 άνθρωποι είχαν χάσει τη ζωή τους.

Η Ασιατική Γρίπη (1957)

Ξεκίνησε από το Χονγκ Κονγκ και γρήγορα εξαπλώθηκε σε ολόκληρη την Κίνα και έπειτα στις Ηνωμένες Πολιτείες. Στην Ευρώπη η Μεγάλη Βρετανία ήταν αυτή που επλήγη περισσότερο με 14.000 νεκρούς μέσα σε έξι μήνες. Ένα δεύτερο κύμα της ασιατικής γρίπης ακολούθησε στις αρχές του 1958, προκαλώντας συνολικά περίπου 1, 1 εκατομμύρια θανάτους παγκοσμίως, με 116.000 θανάτους μόνο στις ΗΠΑ. Δημιουργήθηκε εμβόλιο που περιόρισε σημαντικά την πανδημία.

Η μάστιγα του AIDS (1981)

Το AIDS, που ταυτοποιήθηκε το 1981, καταστρέφει το ανοσοποιητικό σύστημα ενός ατόμου, με αποτέλεσμα τον θάνατό του από ασθένειες που το σώμα συνήθως καταπολεμά. Όσοι έχουν μολυνθεί από τον ιό HIV αντιμετωπίζουν πυρετό, πονοκέφαλο και διογκωμένους λεμφαδένες.

Το AIDS παρατηρήθηκε για πρώτη φορά στις αμερικανικές κοινότητες των ομοφυλοφίλων, αλλά πιστεύεται ότι αναπτύχθηκε από έναν ιό χιμπατζή από τη Δυτική Αφρική τη δεκαετία του 1920. Η ασθένεια, η οποία διαδίδεται μέσω ορισμένων

σωματικών υγρών, μεταφέρθηκε στην Αϊτή τη δεκαετία του 1960, στη Νέα Υόρκη και το Σαν Φρανσίσκο τη δεκαετία του 1970.

Τα επόμενα χρόνια αναπτύχθηκαν θεραπείες που επιβραδύνουν την πρόοδο της νόσου, αλλά 35 εκατομμύρια άνθρωποι σε όλο τον κόσμο έχουν πεθάνει από AIDS.

ΕΠΙΔΗΜΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΟΝ 19^ο ΑΙΩΝΑ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Σφακιανάκη Μαρία

Ομάδα hp-522

ΧΟΛΕΡΑ

Το 1853-54 τη χολέρα έφεραν στον Πειραιά, την Αττική και κατόπιν σε όλη την Ελλάδα τα γαλλικά στρατεύματα, που κατέλαβαν την πρωτεύουσα και το επίγειό της. Σκοπός τους ήταν να αποτρέψουν τη συμμετοχή της Ελλάδας στον Κριμαϊκό Πόλεμο, παρά το πλευρό της Ρωσίας. Τα πρώτα χολερικά συμπτώματα φάνηκαν στον Πειραιά στις 25 Ιουνίου του 1854. Αλλά το φούντωμα της χολέρας έγινε στις 3 Ιουλίου. Όταν η επιδημία άρχισε να εξαπλώνεται περισσότερο, αποφασίστηκε από το Ιατρο - συνέδριο ο αποκλεισμός του Πειραιά με στρατιωτική ζώνη. Το ιατροσυμβούλιο το αποτελούσαν τότε οι: Ι. Βούρος, Κωστής, Ρέζερ, Ηπίτης, Τράϊμπερ, Α. Βενιζέλος και Θεοφιλάς. Αλλά η απόφαση του αντί να ευχαριστήσει τους Αθηναίους αντίθετα, τους δυσαρέστησε και οι εφημερίδες είχαν γεμίσει από παράπονα «δια την παρεμπόδιση της συγκοινωνίας μεταξύ των δύο πόλεων». Πέρα βρέχει! λέγανε αμέριμνοι οι Αθηναίοι, χωρίς να καταλαβαίνουν το μεγάλο κίνδυνο, που τους απειλούσε. Δυστυχώς γι αυτούςέβρεχε πολύ κοντά. Το κοινό δεν είχε γνώση της φοβερής αρρώστιας, με τις φριχτές συνέπειες της. Κι αυτή ακόμη η ονομασία της επιδημίας, δεν ήταν καλά-καλά γνωστή, αφού στις εφημερίδες εκείνου του καιρού άλλοτε γράφεται χολέρα, κι άλλοτε χολόροια και χολερία.

Ενώ λοιπόν ακόμη στην Αθήνα δεν έχει φτάσει η χολέρα, στον Πειραιά τα κρούσματα της πολλαπλασιάζονται. Και όσοι προσβάλλονται από αυτή, πεθαίνουν σε λίγες ώρες. Οι Πειραιώτες τότε αρχίζουν να φεύγουν από την πόλη σωρηδόν. Πηγαίνουν στην Ύδρα, στην Αίγινα, στις Σπέτσες, στην Σύρο και στ' άλλα νησιά. Ο Πειραιάς ερημώνει και, τελικά μένουν σ' αυτόν 60 οικογένειες. Οι φτωχότερες. Οι λίγοι γιατροί αξιέπαινα και με αυταπάρηση, δίνουν τη βοήθεια τους στους

αρρώστους. Διακρίθηκε μάλιστα ένας γιατρός, ο Βουσάκης, που εφάρμοσε μια δική του θεραπευτική για τη χολέρα, πολύ αποτελεσματική. Ο ίδιος γιατρός έκανε και μια έκθεση για τη θεραπευτική του μέθοδο στο υπουργείο των Εσωτερικών που δημοσιεύτηκε σ' όλες τις εφημερίδες. Η ένταση της επιδημίας κρατάει ακόμη αρκετές μέρες με φονικότατα αποτελέσματα, (στους 20 χολεριασμένους οι 18 πέθαιναν) κι έπειτα από λίγο, χάρη στη θεραπευτική Βουσάκη και στην αρραίωση, του πληθυσμού τα κρούσματα λιγοστεύουν. Από τις 20 Αυγούστου κανένα νέο κρούσμα δε σημειώθηκε. Και στα τέλη του ίδιου μήνα, η επιδημία εξαφανίστηκε εντελώς. Όσοι είχαν φύγει από τον Πειραιά, ξαναγυρίζουν σιγά-σιγά. Αλλά, από δω κι εμπρός αρχίζει ένας περίεργος κύκλος της αρρώστιας στον τόπο. Η χολέρα «περιοδεύει» πλέον στη Σύρο, στο Ναύπλιο, στη Μύκονο, στην Αθήνα. Δεν είναι ακριβώς γνωστό πώς η χολέρα μεταδόθηκε στην Αθήνα. Οι περισσότεροι έχουν την γνώμη, ότι το μίasma της ήρθε από τη Σύρο, εξ αφορμής του εξής περιστατικού. Από το νησί αυτό στάλθηκε ένα κιβώτιο - που είχε μέσα τα ρούχα κάποιου που πέθανε από χολέρα - στην οικογένειά του, που έμενε στην πρωτεύουσα. Η οικογένεια έδωσε τα ρούχα αυτά να τα πλύνει κάποια πλύστρα. Αυτή κάλεσε και μια άλλη ομότεχνο της να τη βοηθήσει. Οι πρώτες που έπαθαν χολέρα, ήταν ακριβώς αυτές οι δύο γυναίκες.

Ύστερα, κάποια ύποπτα κρούσματα κατά τις αρχές Οκτωβρίου σημειωθήκανε και από νεκροφία που έγινε σε 4 νεκρούς, οι γιατροί βρήκαν σημεία επίφοβα. Σε λίγες μέρες, έπαθε χολέρα μια γυναίκα, που κατοικούσε στην οδό Λυσικράτους (Πλάκα), αλλά η άρρωση σώθηκε. Στις 16 Οκτωβρίου η χολέρα «ξέσπασε». Το επίσημο δελτίο σημειώνει: στις 19 Οκτωβρίου κρούσματα 18 και θανάτους 7, την 20ήν κρούσματα 10 και θανάτους 5, την 21 κρούσματα 14, θανάτους 8. Στις 22 του μηνός σημειώνονται 3 κρούσματα και 3 θάνατοι. Αλλά οι αριθμοί αυτοί είναι μικρότεροι από την πραγματικότητα. Από τις 28 του μηνός, η επιδημία αρχίζει να γίνεται ακόμη φοβερότερη. Και σα να μην έφθανε αυτό, η θεομηνία εκδηλώνεται και κατά ένα άλλο τρόπο: Μεγάλη θύελλα ξέσπασε στην πόλη την 31 Οκτωβρίου, με ραγδαιότατη βροχή και κεραυνούς, που σκοτώνουν τρία άτομα. Αλλά το Δεκέμβριο η επιδημία κοπάζει. Δεν ακούστηκε κανένα θανατηφόρο κρούσμα. Η πόλη ελευθερωμένη αναπνέει και στις εκκλησίες ηχούν τα ευχαριστήρια.

Το 1912-13 η χολέρα εμφανίστηκε απειλητική, όταν οι Έλληνες στρατιώτες συναντήθηκαν με τα ήδη μολυσμένα βουλγαρικά στρατεύματα στη Μακεδονία και στη Θράκη. Η αρρώστια δεν άργησε να φτάσει από το μέτωπο στις πόλεις. Όμως, οι υγειονομικές Αρχές κατάφεραν να περιορίσουν την εξάπλωσή τους, υποβάλλοντας σε διπλό εμβολιασμό περίπου 100.000 άτομα. Η μεγαλύτερη επιδημία χολέρας που έχει πλήξει την Ελλάδα εκδηλώθηκε το 1853 και συνέχισε να θερίζει τον επόμενο χρόνο 1854.

Ο κόσμος σήκωνε τα χέρια ψηλά. Όλες οι ελπίδες του είχαν εναποτεθεί στον Θεό. Με στόχο να προστατευτεί ο πληθυσμός από τη μετάδοση επιδημιών από ταξιδιώτες, είχαν δημιουργηθεί τα χρόνια της ενετοκρατίας τα Λαζαρέττα, τα λοιμοκαθακτήρια. Σε αυτά τα λιθόκτιστα οικοδομήματα συγκεντρώνονταν οι επιβάτες πλοίων, που είχαν ύποπτα συμπτώματα. Οι έγκλειστοι έβγαιναν ύστερα από καιρό και μόνο αν ήταν καθαροί πέραν πάσης αμφιβολίας.

Συχνότητα της νόσου

Ενδημεί σε περιοχές της Αφρικής, της Ασίας και της Νότιας Αμερικής. Την τελευταία δεκαετία έχουν αναφερθεί κρούσματα σε τουρίστες που επιστρέφουν από αυτές τις περιοχές. Στην Ελλάδα δεν έχουν σημειωθεί κρούσματα χολέρας τις τελευταίες δεκαετίες.

ΠΑΝΩΛΗ

Η πανδημία πανώλης που ξεκίνησε το 1894 στο Καντόνα της Κίνας, γρήγορα εξαπλώθηκε σε όλο τον κόσμο με τα τρωκτικά των ταχύπλων ατμόπλοιων τα οποία αντικατέστησαν τον αργοκίνητο εμπορικό ιστιοπλοϊκό στόλο. Σε χρονικό διάστημα 10 ετών (1894 – 1903) η πανώλη εισήχθη σε 77 λιμάνια των πέντε ηπείρων: της Ασίας (31 λιμάνια), της Ευρώπης (12), της Αφρικής (8), της Βόρειας Αμερικής (4), της Νότιας Αμερικής (15) και της Αυστραλίας (7) .

Η πρώτη φορά που κατεγράφη κρούσμα πανώλης (πανούκλας) στην Ελλάδα ήταν τον 9ο αιώνα π.Χ. Επιδημίες πανώλης γνώρισε πολλές και όχι μία φορά η χώρα, τόσο στη διάρκεια του 19ου όσο και κατά τον 20ό αιώνα. Από το 1822 έως και το 1837, η πανούκλα «χτύπησε» πολλές φορές, τόσο στην ηπειρωτική Ελλάδα όσο και στα νησιά, ενώ επιδημία πανώλης εμφανίστηκε και στα μικρασιατικά παράλια. Το 19ο αιώνα και κυρίως από το 1812, η εμφάνιση της πανώλης είναι δριμύτερη. Τον αιώνα αυτό ονομάζεται για πρώτη φορά «Μαύρος Θάνατος». Στην Κωνσταντινούπολη οι θάνατοι υπολογίζονται σε 70.000, ενώ παρουσίαζε έξαρση και στη Σμύρνη. Αυτή την επιδημία ο Turner θεωρεί μια από τις φονικότερες. «Πανικόβλητοι οι Ευρωπαίοι αμπαρώθηκαν στα σπίτια τους. Τα τρόφιμα, πριν τα παραλάβουν, τα βύθιζαν, εκτός από το ψωμί, μέσα σε μια στέρνα με νερό. Πεθαίνουν 2.000 την ημέρα» Το ίδιο θανατικό περιγράφει ο Ιάκωβος Ρίζος Νερουλός. «Η πανούκλα απλώθηκε σ' όλες τις επαρχίες της Μ. Ασίας και της ευρωπαϊκής Τουρκίας και θέρισε το ένα τρίτο του πληθυσμού, αν όχι το μισό. Η Κωνσταντινούπολη αποδεκατίστηκε. Από τους 600.000 κατοίκους, χάθηκαν 200.000 μέσα σε 4 μήνες. Στον παροξυσμό της επιδημίας πέθαιναν 3.000 την ημέρα. Αποτελούσε θρησκευτικό καθήκον των μουσουλμάνων να συνοδεύεται ο νεκρός από μεγάλο πλήθος. Έτσι η πανούκλα μεταδόθηκε παντού με απίστευτη ταχύτητα». Η επιδημία του 1812-13 ήταν από τις πιο φονικές. Τα περισσότερα νησιά του Αιγαίου ερημώθηκαν. Ο πανικός που οι επιδημίες προκαλούσαν αυτή την περίοδο ήταν μεγάλος. Οι κάτοικοι εγκατέλειπαν τις πόλεις, κατέφευγαν στα βουνά και στους λόγγους και ζούσαν σαν αγρίμια ολόκληρους μήνες. Ο Γ.Α. Μέγας αναφέρει χαρακτηριστικά αυτού του πανικού από τη Θράκη: «Γύριζε η πανούκλα μέσα στο χωριό, φώναζε τη νύχτα στα σοκάκια φανερά και πέθαινε ο

κόσμος. Έβγαινε ο κόσμος στα βουνά έξω, έκαναν καλύβια και κάθονταν για να μη τους βρει η πανούκλα. Μα που να μη τους βρει», ή «για να γλυτώσει ο κόσμος έφευγε σιαδώθε-σιακείθε στα μπαϊργια (στα βουνά)... Το χωριό ήταν 800 σπίτια, μα χάλασε από την πανούκλα. Έρχονταν νύχτα και έπαιρναν θροφή. Νερά δεν έπιναν από τα πηγάδια. Έβραζαν σάρια, καλαμπόκια κι' έτρωγαν... Κείνους που πιάνονταν τους άφηναν κι ακόμα πήγαιναν. Πέθαινε ένας, δεν πήγαινε κανένας κοντά του... Ερχόνταν (οι πανούκλες) μέσα σε χωριό, αρρώσταιναν δυο τρεις, πέθαιναν. Ύστερα σηκώνοταν ο Μαχαλάς, έφευγε, πήγαινε στο μπαϊρι. Πήγαινε πάλι η πανούκλα, χτυπούσε. Βρε κι' εδώ μας βρήκε η πανούκλα. Έφευγαν πάλι από κει, πήγαιναν σ' άλλο μπαϊρι. Όπως από τους Γενείτσαρους έτσι και από την πανούκλα». Αυτή η φοβερή επιδημία κράτησε στη Θεσσαλία από το 1812 έως το 1816. Ο Rouqueville θεώρησε αυτή την επιδημία ως τη δεύτερη σοβαρή αιτία, που οδήγησε σε παρακμή τις θεσσαλικές εμποροβιομηχανικές εστίες: «Οι τεχνίτες θερίζονται από το θανατικό, οι εύποροι εκπατρίζονται. Έτσι αναδιοργανώθηκαν οι κιρχανέδες». Ο ίδιος γράφει: «Ο Τύρναβος ήταν ένα απέραντο νεκροταφείο. Την ίδια περίοδο, τα Αμπελάκια, ένα άλλο κέντρο με ανεπτυγμένη βιομηχανία, γνώρισαν σημαντικό πλήγμα στην οικονομία, όπως και ο Τύρναβος, αφού ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού τους εγκατέλειψε την πόλη, ενώ οι τεχνίτες και πολλοί άλλοι πέθαναν. Στη Λάρισα θέριζε άγρια το θανατικό. Ο Βελή Πασάς είχε καταφύγει με το χαρέμι του στα βουνά της Μαγνησίας. Εκεί περιχαρακώθηκε και δεν άφηνε κανέναν να ζυγώσει. Μονάχα μερικοί Τούρκοι μοιρολάτρες είχαν παραμείνει στη Λάρισα μαζί με τους Εβραίους, που εμπορεύονταν τα πράγματα μεταδίδοντας την πανούκλα έως τη Θεσσαλονίκη, όπου πέθαναν 15.000 άτομα»

ΕΠΙΔΗΜΙΑ ΤΗΣ ΠΑΝΩΛΗΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΟΥ ΝΑΥΠΛΙΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 18^ο ΚΑΙ 19^ο ΑΙΩΝΑ

Το χρονικό διάστημα 1348-1350 αφάνισε το 1/3 του πληθυσμού της Ευρώπης . Για τον ελλαδικό χώρο δεν υπάρχουν σαφή στοιχεία για τον αριθμό των θανάτων. Οι περιοχές που επλήγησαν περισσότερο ήταν η Εύβοια ,η Κρήτη ,η Λήμνος, η Θεσσαλονίκη και η νότια Πελοπόννησος,ενώ σταθερή πύλη εισόδου της επιδημίας υπήρξε η Κωνσταντινούπολη.

Τον 18^ο αιώνα η πρώτη επιδημία πανώλης καταγράφεται στο Ναύπλιο το 1729 και εξαιτίας της η πόλη χάνει τα 2/3 του πληθυσμού της. Το 1757 καταγράφεται το 2ο επιδημικό κύμα. Ιστορικές πηγές αναφέρουν ότι τη χρονιά εκείνη οι κάτοικοι καταφεύγουν στα γύρω βουνά για να γλυτώσουν . Το 3^ο επιδημικό κύμα καταγράφεται το 1791 οπότε σύμφωνα με τα Archives de la chambre de commerce de Marseille χάθηκαν 6.000 κάτοικοι δηλ. τα 3/4 του πληθυσμού .

Στις αρχές του επόμενου αιώνα η πόλη δεν είχε αναρρώσει ακόμα .

Ο Leake αναφέρει ότι κατοικούνται μόνο από αγάδες, στρατιωτικούς και λίγους Έλληνες. Η πανώλη ξαναχτύπησε λίγα χρόνια αργότερα και σύμφωνα με τον E.Klarke το 1801 το Ναύπλιο είχε μόλις 2.000 κατοίκους από το προηγούμενο πληθυσμό των 8.000. Τα επόμενα επιδημικά κύματα του 19^{ου} αιώνα καταγράφονται το 1823 και 1828. Τα κρούσματα εντοπίζονται στον προσφυγικό καταυλισμό πρόνοιας της νεότερης Ελλάδας . Στην μνήμη των βαρβάρων που πέθαναν από την πανώλη ο Συγκαιός κατ' εντολή του Όθωνα μάζευε πάνω σε βράχο ένα τεράστιο λιοντάρι στην περιοχή Πρόνοια . Για να αντιμετωπιστεί η πολύ σοβαρή κατάσταση λόγω της επιδημίας το Μάρτιο του 1823 αποφασίζεται η λειτουργία Νοσοκομείου στη πόλη.

ΠΑΝΩΛΗ ΣΤΟΝ ΤΥΡΝΑΒΟ

Βαρύτερη συμφορά για τον Τύρναβο υπήρξε η μεγάλη επιδημία πανώλης (πανούκλας-χολέρας) που έπληξε την Κωνσταντινούπολη (1812-1813), τη Σμύρνη (1812-1814) και από όπου μεταδόθηκε στα νησιά του Αιγαίου και στη Θεσσαλία (1813-1816) . Αποτέλεσμα ήταν να ερημωθούν πολλές πόλεις και χωριά. Από μαρτυρία περιηγητού της εποχής εκείνης μαθαίνουμε ότι η μετάδοση της νόσου στην περιοχή έγινε από έναν άρρωστο Τάταρο που ταξίδεψε από την Κωνσταντινούπολη και πέθανε στον Τύρναβο, όπου έγινε το μεγαλύτερο κακό. Ειδικότερα ο αριθμός των νεκρών στην πόλη έφτασε τις 8.600 .Το 1922 έκανε την εμφάνισή της στην Πάτρα, στους συνοικισμούς των προσφύγων. Την επόμενη χρονιά, από το 1923 μέχρι και το 1926, την ίδια επιδημία έζησε ο Πειραιάς. Πενήντα πέντε θάνατοι κατεγράφησαν το 1924 στον Πειραιά και 63 το 1926. Την ίδια χρονιά, κρούσματα πανούκλας κάνουν την εμφάνισή τους και στη Χαλκίδα.

Τις ευθύνες για την εξάπλωση της ασθένειας, σε όλες τις περιπτώσεις επιδημιών, τις απέδωσαν σε μολυσμένα ποντίκια, που έφθαναν στα λιμάνια (του Πειραιά, της Πάτρας, της Καλαμάτας, της Χαλκίδας) με ξένα πλοία.

Στην Ελλάδα τα τελευταία κρούσματα πανώλης σημειώθηκαν το 1912 -1915 στον Πειραιά και σε διάφορα άλλα λιμάνια της χώρας. Σήμερα, μετά τα αυστηρά προφυλακτικά μέτρα που λαμβάνονται, ο αριθμός των κρουσμάτων έχει ελαττωθεί σημαντικά. Ενδημικές εστίες υπάρχουν στην Ασία.

ΜΑΛΑΡΙΑ

Η μαλάρια (ελονοσία) είναι μόλυνση που προκαλείται από το παράσιτο πλασμώδιο. Το παράσιτο μεταδίδεται στους ανθρώπους από τον κώνωπα τον ανωφελή που είναι μολυσμένος από το παράσιτο.

Η επιδημία όμως που κόντεψε να αποδεικατίσει την Ελλάδα, το 19^ο αιώνα, εκείνη που χαρακτηρίστηκε ως «φθοροποιός μάστιξ του ελληνικού λαού» και θεωρήθηκε κίνδυνος «και γι' αυτήν ακόμη την ύπαρξη της φυλής», ήταν η ελονοσία. Στη διάρκεια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, ο συμμαχικός στρατός στη Μακεδονία μετρούσε περισσότερους νεκρούς από την ελονοσία παρά πεσόντες στις πολεμικές επιχειρήσεις. Και παρά το γεγονός ότι ο «Σύλλογος προς περιστολήν των ελωδών νόσων» είχε ιδρυθεί ήδη από το 1905, παρά το ότι από τον Φεβρουάριο του 1908 είχε ήδη ψηφιστεί ο νόμος 3252 που προέβλεπε τη δωρεάν διανομή κινίνης στους απόρους ασθενείς, η ελονοσία βρήκε τη χώρα ανέτοιμη και απροετοίμαστη.

Ούτε εκείνα τα «αναγκαστικά έργα» που αποφασίστηκαν το 1918 στη Θεσσαλονίκη για την καταπολέμηση της ελονοσίας αποδείχθηκαν αποτελεσματικά. Οι στατιστικές που εξέδιδε τότε ο ειδικός «Σύλλογος» ανέφεραν πως στα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 1920, τα κρούσματα ελονοσίας έφταναν το ένα εκατομμύριο ετησίως. Και τα στοιχεία αυτά αφορούσαν τα χρόνια πριν από την εισροή του προσφυγικού πληθυσμού στη χώρα, όταν η Ελλάδα ήταν ακόμη «παλαιά», χωρίς την Ήπειρο, τη Μακεδονία και τη Θράκη. Και ακόμη κι όταν ο αριθμός των κρουσμάτων άρχιζε να μειώνεται, ερχόντουσαν άλλα «δεινά». Η ελονοσία είχε ήδη εξασθενήσει το ανοσοποιητικό σύστημα των ανθρώπων, με αποτέλεσμα ο πληθυσμός να γίνεται ευάλωτος στη φυματίωση. Ενός κακού μύρια έπονται...

Η Ελλάδα, στη δεκαετία του 1930, έχει εντατικοποιήσει τον αγώνα της κατά της ελονοσίας (παρ' όλο που μετρά κρούσματα πέντε φορές περισσότερα σε αριθμό απ' ό,τι η Ιταλία και δύο φορές περισσότερα απ' ό,τι η Βουλγαρία), αλλά παλεύει ακόμα με αγωνία να περιορίσει τα κρούσματα και παράλληλα να βρει λύση για τη φυματίωση. Οι δικές της δυνάμεις δεν επαρκούν, γι' αυτό και οι αρχές δέχονται τη βοήθεια από το αμερικανικό ίδρυμα Ροκφέλερ, το οποίο χρηματοδοτεί αποστολή επιστημόνων στη χώρα μας, προκειμένου να βοηθήσουν στην αντιμετώπιση του προβλήματος. Η συνεργασία των Αμερικανών με τους Έλληνες ειδικούς από την Υγειονομική Σχολή Αθηνών είναι αρμονική και τα εξυγιαντικά προγράμματα αρχίζουν για πρώτη φορά να φέρνουν αποτελέσματα.

Μέχρι τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, μέχρι που ανατρέπονται τα πάντα. Το 1942, ο αριθμός των ανθρώπων που πάσχουν από ελονοσία υπολογίζεται στα τρία εκατομμύρια, είναι δηλαδή περίπου το 50% του συνολικού πληθυσμού της χώρας!

Στατιστικά στοιχεία στην Ελλάδα κατά τη περίοδο της ελονοσίας (1905):

Πληθυσμός της Ελλάδας 2.433.806

Μέσος ετήσιος αριθμός των περιπτώσεων ελονοσίας 250.000

Μέσος ετήσιος αριθμός θανάτων από ελονοσία 1.760

Αριθμός περιπτώσεων ελονοσίας (1905) 960.048

Αριθμός θανάτων από ελονοσία (1905) 5.916

ΕΛΟΝΟΣΙΑ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΑΔΑ.

Η κατάσταση της ελονοσίας στη σύγχρονη Ελλάδα ήταν μια σαφής ένδειξη της κατάστασης της χώρας στους κλασσικούς χρόνους. Η επιφάνεια του εδάφους έχει αλλάξει μέχρι ένα σημείο, και χωρίς αμφιβολία το ποσό ελονοσίας έχει κυμανθεί πολύ : αλλά, εντούτοις, μια σύγκριση των δύο εποχών αποκαλύπτει, με μερικές διαφορές, αξιοπρόσεκτη ομοιότητα. Εάν ληφθεί η οφειλόμενη προσοχή, τα χάσματα της επιστημονικής γνώσης για την κλασσική εποχή μπορούν να καλυφθούν από καλά εξακριβωμένα γεγονότα για τη σύγχρονη Ελλάδα.

Κι αυτό γιατί αυτήν την εποχή ο ερευνητής είχε καλύτερο ή αφθονότερο υλικό στη διάθεσή του. Οι προηγούμενες προσπάθειες να προσδιοριστεί η εξάπλωση της ελονοσίας στη χώρα, εάν και προσεκτικές και ευσυνείδητες, ήταν πολύ ατελείς, εξ αιτίας του ποσού έρευνας και του αριθμού ερευνητών που απαιτούνταν. Αλλά η εργασία των Hirsch και Stephanos έχουν αντικατασταθεί τώρα από τις επίμοχθες έρευνες της ελληνικής αντιελονοσιακής ένωσης. Αυτή η ένωση, που ιδρύθηκε στο πρότυπο των παρόμοιων ιδρυμάτων στην Ιταλία και αλλού, δημιουργήθηκε στην αρχή του έτους 1905, αμέσως προτού να ξεσπάσει μια σοβαρή επιδημία της ελονοσίας.

ΦΥΜΑΤΙΩΣΗ

Η φυματίωση (tuberculosis ή TBC) είναι μια χρόνια λοιμώδης νόσος που καταστρέφει σιγά – σιγά τον οργανισμό, γι' αυτό και ο Ιπποκράτης την αποκάλεσε «φθίση» (από το ρήμα «φθίνω»= ελαττώνομαι συνέχεια, αργοσβήνω), ονομασία που διατηρήθηκε για πολλά χρόνια. Θεωρείται κοινωνική νόσος, γιατί προσβάλλει ιδιαίτερα τις ασθενέστερες κοινωνικοοικονομικά τάξεις και τις αναπτυσσόμενες χώρες.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Στα τέλη του 19ου αιώνα, οι νεοϊδρυθείσες ιατρικές ειδικότητες της Πειραματικής Μικροβιολογίας και της Παθολογικής Ανατομίας ερίζουν για την παθογένεια της φυματίωσης. Οι έριδες αυτές διατρέχουν ουσιαστικά όλον τον αιώνα, τα σιγήπτρα στην ιατρική που στηρίζεται στην τεχνολογία.

Μεταδοτικότητα ή κληρονομικότητα; Ευάλωτη ιδιοσυγκρασία ή έκλυτα ήθη; Ψυχική νόσος που κατατρώγει το σώμα ή σωματική νόσος που τυραννά την ψυχή;

Στη νεόκοπη Ελλάδα του 19ου αιώνα, οι κατακτήσεις της ευρωπαϊκής «κοινωνικής ιατρικής» θα φτάσουν με κάποια καθυστέρηση. Τα πρώτα υγειονομικά μέτρα αφορούν την αντιμετώπιση πειστικότερων επιδημιολογικών προβλημάτων, όπως η χολέρα και η πανώλη. Η πρώτη εκβιομηχάνιση της ελληνικής επικράτειας και ο ατυχής για τη χώρα ελληνοτουρκικός πόλεμος του 1897 πλήθυναν τις εκατόμβες του «χτικιού» και δημιούργησαν πειστικές υγειονομικές συνθήκες που επέβαλαν τη λήψη μέτρων. Το ευρωπαϊκό πρότυπο εφαρμόστηκε σχετικά σύντομα, αλλά με πρωτοβουλία κυρίως των φιλόanthρωπων και των ιδιωτών: ιδρύθηκαν αστικά (Σωτηρία και Ασβεστοχώρι) και ορεινά (Πήλιο, Αρκαδία κ.ά) Σανατόρια και Αντιφυματικά Ιατρεία. Το πρώτο στην Αθήνα, υπό την αιγίδα του «Πανελληνίου Συνδέσμου κατά της φυματίωσης», ενός συμβουλευτικού κρατικού οργάνου αποτελούμενου από γιατρούς, πολιτικούς και άλλους σχετικούς εμπειρογνώμονες, που αναδείχθηκε σε βασικό εργαλείο χάραξης αντιφυματικής πολιτικής, στις πρώτες δεκαετίες του 20ου αιώνα. Η αστικοποίηση και η εκβιομηχάνιση που χαρακτήρισαν τις πρώτες μεταπελευθερωτικές δεκαετίες του νέου ελληνικού κράτους ευνόησαν εξίσου και την εξάπλωση της φυματίωσης. Η θνησιμότητα από τη νόσο κορυφώθηκε στην Αθήνα, κατά τους πρώτους χρόνους του 20ου αιώνα. Όπως και στην υπόλοιπη Ευρώπη, η διαπίστωση της κοινωνικής απειλής ακολουθήθηκε από κάποιες ιδιωτικές πρωτοβουλίες, πριν εμφανιστεί στην πράξη η κρατική μέριμνα. Στα Σανατόρια και στις άλλες κλινικές, η φυματίωση έβρισκε μόνο παρηγορητική αντιμετώπιση: αντισηψία, διαίτα, συμπτωματική αγωγή και χειρουργικές επεμβάσεις που έχοντας σκοπό την «επιδείνωση» των συνθηκών διαβίωσης των μυκοβακτηριδίων, δεν άφηναν ανεπηρέαστη και την ποιότητα ζωής των ασθενών.

Σανατόρια

Κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα, η φυματίωση μετοίκησε από το ύπαιθρο στις ολοένα αυξανόμενες πόλεις, μαζί με τους εξαθλιωμένους εργάτες της Βιομηχανικής Επανάστασης. Έτσι η εξοχή μεταβλήθηκε σε χώρα καταφυγής και «θεραπείας», μακριά από τον ανθυγιεινό συνωστισμό και την αστική αιθαλομίχλη. Τα αριστοκρατικά θέρετρα και οι κορυφές των ευρωπαϊκών οροσειρών, φιλοξένησαν τα πρώτα ιδρύματα περίθαλψης των φυματικών, τα Σανατόρια ή Ασκληπιεία. Όμως, η πρόσβαση σε αυτά παρέμεινε επί δεκαετίες προνόμιο της μεγαλοαστικής τάξης: η ψυχαγωγία και η παρηγορητική «θεραπεία» της φυματίωσης συγχέονται και γεννούν το ρομαντικό σιγητικό για μια ειδική λογοτεχνία, μυθιστορήματα όπως «Το φιλί των Λεπρών» του Φρανσουά Μωριάκ και «Το Μαγικό Βουνό» του Τόμας Μαν.

Στην Ελλάδα, το πρώτο ορεινό санаτόριο ιδρύεται στα Χάνια του Πηλίου από τον γιατρό Γιώργο Καραμάνη, στα 1909. Το санаτόριο αυτό θα λειτουργήσει υποδειγματικά και χωρίς κρατική βοήθεια μέχρι το θάνατο του ιδρυτή του, στα 1963.

ΛΕΠΡΑ

ΟΡΙΣΜΟΣ

Η λέπρα, αλλιώς ασθένεια του Χάνσεν, είναι μια ασθένεια που προσβάλλει το δέρμα και τα νεύρα που βρίσκονται σ' αυτό. Το όνομα της η ασθένεια αυτή, το πήρε από την ελληνική λέξη λεπρός που έχει σχέση με τις αλλαγές που προκαλεί η λέπρα στο δέρμα των ασθενών (ξεφλουδίσματα σαν τα λέπια)

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Κατά το δεύτερο μισό του 19ου αιώνα, στην Κρήτη, υπήρξε σύνδεση των λεπρών με τους φτωχούς και τους λοιπούς απόκληρους και δυνάμει ανήθικους ή επικίνδυνους πληθυσμούς της πόλης οι οποίοι τοποθετούνταν στο δημοτικό νοσοκομείο της πόλης. Η βασική διαφορά ήταν πως στο νοσοκομείο των φτωχών υπήρχε κάποιου είδους ιατρική περίθαλψη ενώ οι λεπροί εκτοπίζονταν στη Μεσσηνιά η οποία ήταν ένα προάστιο στη βορειοανατολική είσοδο της πόλης. Η παραπάνω πρακτική της επατείας και της ελεύθερης κυκλοφορίας των λεπρών μάλλον εντασσόταν στο γενικότερο κοσμοθεωρητικό σύμπαν και τις κοινωνικοοικονομικές δομές της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, οι οποίες επέτρεπαν την παραμονή των ασθενών στο κλειστό και προστατευτικό οικογενειακό τους περιβάλλον καθώς και τις επισκέψεις τους σε χώρους συμμετοχικής λατρείας. Φαίνεται πάντως πως υπήρχε μια σχετική ανοχή και χαλαρότητα των Οθωμανικών αρχών απέναντι στη λέπρα και σε άλλες επιδημικές ασθένειες η οποία σταδιακά διαφοροποιήθηκε μετά τα μέσα του 19ου

αιώνα και πλησίασε συγκριτικά τις ρυθμίσεις που επακολούθησαν κατά τα χρόνια της Κρητικής Πολιτείας χωρίς βέβαια οι αυτές φάσεις να ταυτίζονται πλήρως.

Με άλλα λόγια στον 19^ο αιώνα υπάρχει μία τάση εξορθολογισμού της ασθένειας και μία τάση αποσύνδεσης της ιατρικής από τη θρησκεία. Ωστόσο, συχνά στοιχεία της μιας παράδοσης εισχωρούν στην άλλη και συνυπάρχουν. Με άλλα λόγια οι λεπροί είχαν αρκετή ελευθερία κινήσεων ακόμα και όταν υπήρχαν άσυλα ή λεπροκομεία. Αυτό ίσως να οφείλεται αφενός στο ενδεχόμενο αδυναμίας των Οθωμανικών αρχών να εφαρμόσουν αυστηρά μέτρα κοινωνικής απομόνωσης των λεπρών, αφετέρου στη θεώρηση της λέπρας ως ιερής ασθένειας, δηλαδή ως ένδειξη θείας επιλογής. Η προσπάθεια εγκλεισμού των ασθενών προϋποθέτει μια σχετικά ανεπτυγμένη φιλοσοφία και πολιτική κοινωνικής πρόνοιας και σημαντικές οργανωτικές και οικονομικές δυνατότητες, στοιχεία το οποία είναι εξαιρετικά αμφίβολο αν διέθεταν οι Οθωμανοί, τουλάχιστον μέχρι τα μέσα του 19ου αιώνα. Συγκεκριμένα απαιτεί την εύρεση χώρων σχετικά απομονωμένων και εύκολα φρουρούμενων, την οικοδόμηση κάποιων κτιριακών εγκαταστάσεων, την πρόνοια για τον εφοδιασμό σε τρόφιμα των εγκλειστών και την απασχόληση του ανθρώπινου δυναμικού για επιτήρηση και φροντίδα των εγκλειστών ασθενών. Αυτά είναι στοιχεία που το Οθωμανικό κράτος εναπόθετε σε ιδιώτες μέσω του θεσμού των βακουφιών. Τον όψιμο 19^ο αιώνα ο θεσμός των βακουφιών φαίνεται ότι έχει σχετικά παρακμάσει ενώ ακόμα η κεντρική Οθωμανική εξουσία δεν έχει ακόμα αναπτύξει την ανάλογη κουλτούρα για τη δημιουργία και συντήρηση ανάλογων θεσμών. Με άλλα λόγια η Οθωμανική διοίκηση δεν έχει ούτε την ίδια λογική ούτε την ίδια αποτελεσματικότητα στην επιβολή περιοριστικών μέτρων για τους λεπρούς.

Από τα στοιχεία που έχουμε διαθέσιμα μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι υπήρχε μία ποικιλία ερμηνειών για την ασθένεια και τους φορείς της στην Οθωμανική επικράτεια και αυτό είχε ως αποτέλεσμα διαφόρων μορφών συμπεριφορές προς τους λεπρούς οι οποίες έφθασαν από το δέος ως την σχετική κοινωνική απομόνωση, η οποία ξεκίνησε από τα μέσα του 19ου αιώνα. Έτσι η συνύπαρξη υπερβατικών παραδοσιακών αντιλήψεων μαζί με ιατρικές ερμηνείες δημιουργούσαν μια κατάσταση όπου τα πράγματα ήταν συχνά ρευστά και όχι απόλυτα ξεκάθαρα. Πάντως η αντιφατικότητα των πρακτικών προς τους λεπρούς σχετίζονταν κυρίως με τις πολιτισμικές της καταβολές (δυσκολία μετάδοσης, αμφιλεγόμενη μεταδοτικότητα, έντονη δυσμορφία, παραμόρφωση και φθορά μελών του σώματος, συσχέτιση με αναπαραστάσεις τρόμου, απέχθειας, δέους και τρομακτικότητας) και λιγότερο με την ιατρική νοσολογική της υπόσταση.

Συμπερασματικά μπορούμε να διακρίνουμε μάλλον δύο ειδών πρακτικές στον τρόπο που οι Οθωμανοί αντιμετώπιζαν την ασθένεια και τους φορείς τις. Από τη μία πλευρά, στις Οθωμανικές κοινωνίες μέχρι το πρώτο μισό του 19ου αιώνα οι λεπροί ήταν λιγότερο απομονωμένοι και διαβιούσαν κατά κύριο λόγο με τις οικογένειες τους

ανήκοντας περισσότερο σε ένα θεοκρατικό σχήμα ερμηνείας και αντιμετώπισης της ασθένειας. Η κοινότητα και η οικογένεια αναλάμβαναν τις περισσότερες φορές το έργο της φροντίδας και της περιποίησης των ασθενών. Τα νοσοκομεία ή οι ειδικοί χώροι φύλαξης και απομόνωσης φαίνεται πως δεν είχαν ειδικό λόγο ύπαρξης καθόσον η οντολογική σύλληψη της ασθένειας δεν απαιτούσε τον εξοβελισμό των λεπρών σε άλλους μακρινούς τόπους εκτός της κοινότητας ή τον εγκλεισμό τους σε ειδικά νοσοκομεία ή υγειονομικά καταστήματα. Αργότερα μετά τις μεταρρυθμίσεις του Τανζιμάτ η κατάσταση ξεκίνησε σταδιακά να μετασχηματίζεται και ο έλεγχος και η κοινωνική απομόνωση των λεπρών έγινε πιο αυστηρή χωρίς πάντως ποτέ να πάρει χαρακτήρα απόλυτου κοινωνικού εξοβελισμού.

Σε αυτή την αναδυόμενη δυτικό κεντρική ερμηνεία της ασθένειας δε συναντάμε μονάχα τη γειννίαση ηθικής και ιατρικής. Στο υπό διαμόρφωση νέο κοινωνικό πλαίσιο του τέλους του 19ου αιώνα τα άσχημα και πληγιασμένα πρόσωπα καθώς και τα σώματα των λεπρών φαίνεται πως προσωποποίησαν και σωματοποίησαν ένα κακό ανώτερης τάξεως. Επιπλέον ερμήνευσαν εκ νέου το διαχωρισμό του κόσμου των υγιών από τους ασθενείς. Η λέπρα θεωρήθηκε κατά πρώτο λόγο ως πραγματικός κίνδυνος για τη δημόσια ηθική και ως συνολική άρνηση της ίδιας της ανθρώπινης υπόστασης. Η αναπαράσταση των φανταστικών ιδιοτήτων της λέπρας και των εξόφθαλμα προκλητικών συμπεριφορών των πασχόντων υποκειμένων εμπλούτισαν τον κύκλο των αποδεικτικών στοιχείων και φαίνεται πως επιτάχυναν τις απαιτήσεις του αναδυόμενου οικονομικού πραγματισμού της υπό συγκρότηση ιατρικής θεραπείας και της εν τω γίνεσθαι θεσμικής ρύθμισης. Τα παραπάνω στοιχεία συγκρότησαν σταδιακά το αίτημα για θεσμική επιδιόρθωση και πολιτειακή ρύθμιση. Η αρμόδια λογική και πρακτική κλήθηκε βαθμιαία να άρει τη δυσλειτουργία και να επαναφέρει τη φυσική τάξη πραγμάτων στο κανονικό και ανεκτό επίπεδο τόσο διαμέσου της αστυνομικής επέμβασης όσο και διαμέσου του ιατρικού εγκλεισμού. Με αυτό τον τρόπο η θεσμική παρέμβαση δηλαδή η συγκρότηση ειδικών θεσμών αντιμετώπισης της ασθένειας σκηνοθετήθηκε ως αναγκαία και ως επιβεβλημένη. Ο επανορθωτικός χαρακτήρας της θεσμικής παρέμβασης και η επίκληση του επικίνδυνου χαρακτήρα της λέπρας αναδείχθηκε και η θεσμική πρόταση της ίδρυσης ειδικού νοσοκομείου θεωρήθηκε ως επιβεβλημένη λύση.

Η λέπρα και οι μεταφορές γύρω από αυτήν συγκροτήθηκαν και εγχαράχτηκαν στην κοινωνική μνήμη ως μια οίονοι σοβαρή απειλή της ηθικής ευταξίας και ως παραβίαση της πολιτιστικής αισθητικής. Η νέα κοινωνική διάρθρωση που αναδυόταν φαίνεται να απαιτούσε και μια νέα διάρθρωση αναφορικά με το σώμα, δηλαδή μια νέα κοινωνική σχέση. Η σχέση αυτή υλοποιήθηκε από το θεσμό της Δημόσιας Υγείας ο οποίος όπως δείξαμε παραπάνω ήταν από τα κυρίαρχα μελήματα της νεοσύστατης Κρητικής Πολιτείας. Η άνοδος των χριστιανικών αστικών στρωμάτων συνείσφερε στη βαθμιαία εκχώρηση χώρου, αρμοδιοτήτων και δικαιωμάτων στους επαγγελματίες ειδικούς της

ιατρικής. Η συγκεκριμένη ασθένεια, με αυτόν τον τρόπο θεωρήθηκε ως παραβίαση του ηθικού κανόνα της υγείας μέσα από μια ειστρατεία ιατροποίησης ηθικοποίησης και μέσα από ένα σύστημα υγειονομικών θεσμικών ρυθμίσεων και διατάξεων διοικητικού και αστυνομικού χαρακτήρα. Το αναδυόμενο ιατρικό παράδειγμα σε συνεργασία με την ηθική ανακατασκεύασε τη θεωρία πως η μόλυνση από τους λεπρούς δεν προκαλείται μέσω της συναναστροφής μαζί τους. Με άλλα λόγια, δεν ξεκαθάρισε πλήρως πάρα μονάχα αρκετά αργότερα πως η μεταδοτικότητα της ασθένειας ήταν στην πραγματικότητα πολύ περιορισμένη και πως πρακτικά άλλες ασθένειες(π.χ. φυματίωση) μπορούσαν να μεταδοθούν πολύ ευκολότερα. Επιπλέον συνέδεσε την ακαθαρσία και τη βρωμιά με τη χρηστότητα, την έλλειψη οικονομικής ευμάρειας, την ηθικότητα και την υγεία. Η λογική της κάθαρσης και της εξυγίανσης των υπό συγκρότηση αστικών κέντρων είχε ως τελική συνέπεια τη σταδιακή εκδίωξη των λεπρών.

ΤΟ ΛΕΠΡΟΚΟΜΕΙΟ ΤΗΣ ΣΠΙΝΑΛΟΓΚΑΣ ΩΣ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΑΣΘΕΝΕΙΑΣ

Η Κρητική Πολιτεία το 1903 θέσπισε την απομόνωση των λεπρών και αποφάσισε τη δημιουργία Λεπροκομείου στη Σπιναλόγκια προκειμένου να υπάρχει η δυνατότητα μίας συντονισμένης βοήθειας στους πάσχοντες από τη νόσο του Χάνσεν. Η δύσκολη ζωή των αρρώστων, που διέμεναν στο νησί έως το 1957, σηματοδότησε τον χώρο και το φόρτισε συναισθηματικά καθιστώντας το τόπο μαρτυρίου και ιστορικής μνήμης.

Τα λουτρά Υπάτης ως θεραπεία της λέπρας

Το 1870 η ιαματική πηγή πέρασε στα χέρια του σπουδαίου επιχειρηματία και βουλευτή Δ. Χατζίσκου. Αυτός κατασκεύασε τα πρώτα τρία πετρόχτιστα σπίτια των τριών δωματίων το καθένα και φρόντισε πολύ για τη βελτίωση της κατάστασης. Από περιγραφή γιατρού στα 1879, ξέρουμε ότι οι πάσχοντες έκαναν λουτρό μέσα στη λίμνη. Όσοι δε μπορούσαν να κολυμπήσουν, έμεναν μακριά από τον κρατήρα, στα ρηγά. Οι πάσχοντες λουζόντουσαν με την εξής σειρά: μια ώρα οι άντρες, μια ώρα οι γυναίκες και στο τέλος οι λεπροί.

Η λουτροθεραπεία συνδυαζόταν και με πιόσιμο ιαματικού νερού: συνήθως σύστηναν τρία ποτήρια τη μέρα, αλλά πολλοί λουόμενοι έπιναν μεγάλες ποσότητες, φτάνοντας μέχρι δύο και τρεις οκάδες τη μέρα.

Πράγμα που έφερνε συνήθως ρεψίματα, δυσκοιλιότητα και συχνουρία.

Δάγκειος πυρετός

Υψηλός πυρετός και ρίγη, έντονοι πόνοι στα κόκαλα και στους μυς έκαναν τους ανθρώπους, εκείνο τον Δεκέμβρη του 1828, να κραυγάζουν σπαρακτικά. Οι φωνές τους ακούγονταν στους δρόμους της Αθήνας, στη σημερινή Πλατεία Βάθης, αλλά και στο Κολωνάκι, από μακριά. Είχε ξανάρθει η επιδημία δάγκειου πυρετού, πριν από ένα χρόνο, το 1827. Τότε είχε ξεκινήσει από τη Βάθεια, την περιοχή που βρίσκεται ανάμεσα στη Χαλκοκονδύλη, στην Αχαρνών και στην Πατησίων, αφήνοντας πίσω της πάνω από 20.000 θύματα. Η πραγματικά μεγάλη επιδημία όμως εκδηλώθηκε στην Αθήνα, το 1828, ξεκινώντας και πάλι από την περιοχή της Βάθειας. Κι αυτήν τη φορά η εξάπλωση της ασθένειας ήταν ταχύτατη, έφτασε σε κάθε γωνιά της πόλης και σε ολόκληρη την Ελλάδα. Στην Αθήνα και στον Πειραιά προσβλήθηκε το 80-90% του πληθυσμού. Συνολικά, από τον Αύγουστο μέχρι και τον Δεκέμβριο του 1828 κατεγράφησαν 1.419.800 κρούσματα και 2.065 θάνατοι.

Επίλογος

Όταν η επιδημία περνάει, η ανθρωπότητα γλείφοντας τις πληγές της, προσπαθεί με εικασίες, θεωρίες, στατιστικές αλλά και επιστημονικές μεθόδους να δώσει μια απάντηση στο γιατί συνέβη και τι πρέπει να κάνει για να μην ξανασυμβεί.

Επιδημίες είχαμε πάντα και θα έχουμε και στο μέλλον. Χοίροι, πτηνά, ποντίκια, κατσαρίδες πάντοτε υπήρχαν και καλό είναι να συνεχίσουν να υπάρχουν. Οι επιδημίες όμως εκτός από το κακό που έφεραν άλλαξαν και την ροή της ανθρώπινης ιστορίας: κράτη και αυτοκρατορίες εξασθένησαν και χάθηκαν αργότερα, αντιλήψεις άλλαξαν, δόθηκε ώθηση στην ιατρική επιστήμη, δημιουργήθηκαν νέες ανάγκες διαβίωσης, η οικονομία γενικά άλλαξε. Και ίσως τελικά ποιος ξέρει, μέσα από κάποιο ακαταλαβίστικο μηχανισμό, οι επιδημίες να είναι η φωτιές που η στάχτη τους θα κάνει το έδαφος πιο εύφορο.

ΠΗΓΕΣ

- (1) <https://www.mixanitouxronou.gr/o-ios-empola-itan-o-limos-pou-exontose-tin-archea-athina-ke-ton-perikli-i-nosos-ton-ennea-imeron-ke-o-loxingas-ine-paromia-simptomata-pou-ta-anaferi-ke-o-thoukididis/>
- (2) <https://www.maxmag.gr/politismos/istoria/i-panoykla-toy-ioystinianoy/>
- (3) <https://www.maxmag.gr/politismos/istoria/i-panoykla-toy-ioystinianoy/>
- (4) <https://www.maxmag.gr/politismos/istoria/i-panoykla-toy-ioystinianoy/>
- (5) <https://www.ertnews.gr/eidiseis/mono-sto-ertgr/ispaniki-gripi-i-pandimia-poy-therise-ton-kosmo/>
- (6) <https://www.ertnews.gr/eidiseis/mono-sto-ertgr/ispaniki-gripi-i-pandimia-poy-therise-ton-kosmo/>
- (7) <https://www.haniotika-nea.gr/55177-mia-suntomi-istoria-tis-lepras/>
- (8) <https://www.sansimera.gr/listes/26?fbclid=IwAR3WmOTc34FUVINs4eDKDE2FkkYqu3uMWhEYp0smp1vLXL87S7pioaRF-E>
- (9) http://eureka.teithe.gr/jspui/bitstream/123456789/8299/3/Tsilipira_Tsimrou.

Βίντεο

1. ΟΙ ΠΙΟ ΘΑΝΑΤΗΦΟΡΕΣ ΕΠΙΔΗΜΙΕΣ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ
<https://www.youtube.com/watch?v=q1rX4m379uQ&list=PLim2oUL-FBNbITAjmxBtuvQqrBR7IwEZx&index=2&t=35s>
2. ΙΣΠΑΝΙΚΗ ΓΡΙΠΗ
<https://www.youtube.com/watch?v=bR1FDMMh8Bo&list=PLim2oUL-FBNbITAjmxBtuvQqrBR7IwEZx&index=4>
3. Η ΕΠΙΔΗΜΙΑ ΤΗΣ ΧΟΛΕΡΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΟΥ 1854
<https://www.youtube.com/watch?v=-ojlV8Mm-nk&list=PLim2oUL-FBNbITAjmxBtuvQqrBR7IwEZx&index=5>
4. ΠΑΝΔΗΜΙΕΣ ΑΝΑ ΤΟΥΣ ΑΙΩΝΕΣ
<https://www.youtube.com/watch?v=XxAxV16V3XI&list=PLim2oUL-FBNbITAjmxBtuvQqrBR7IwEZx&index=7>
5. ΟΙ 5 ΠΙΟ ΘΑΝΑΤΗΦΟΡΕΣ ΕΠΙΔΗΜΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
<https://www.youtube.com/watch?v=TFIaKyiaMmw&list=PLim2oUL-FBNbITAjmxBtuvQqrBR7IwEZx&index=8>
6. ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΕΣ ΕΠΙΔΗΜΙΕΣ
<https://www.youtube.com/watch?v=pHRRIBOeSBQ&list=PLim2oUL-FBNbITAjmxBtuvQqrBR7IwEZx&index=11>

ΜΙΣΚΙΝΙΑ

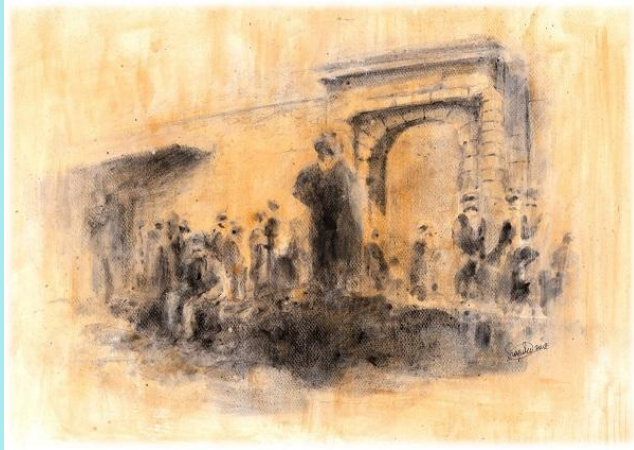
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Ομαδική εργασία

Η γειτονιά των λεπρών με τις σπηλιές στο Ηράκλειο...

Όλοι γνωρίζουμε τη Σπιναλόγχα ως τόπο διαμονής των λεπρών. Πριν, όμως, μεταφερθούν σ' αυτήν, που ζούσαν οι λεπροί; Έχουμε αναρωτηθεί;

Την απάντηση μας δίνει η αρχαιολόγος Λιάνα Σταρίδα, μαζί με πολύτιμες πληροφορίες για τη "Μεσκινιά" του Ηρακλείου. Η "Μεσκινιά", από το "Μισκίν" που στα τουρκικά σημαίνει λεπρός, ταυτίζεται με το σημερινό προάστιο της Χρυσοπηγής. Εκεί ζούσαν για 187 χρόνια, από το 1717 έως το 1904 (που μεταφέρθηκαν στη Σπιναλόγχα) οι λεπροί του Ηρακλείου... Οι συνθήκες ήταν άθλιες. Οι λεπροί ζούσαν μέσα σε σπηλιές και δεν είχαν δικαίωμα να κάνουν εμπόριο, ακόμη και να πωλούν τα αβγά των πουλερικών τους, από φόβο μη μεταδοθεί η ασθένεια. Ήταν υποχρεωμένοι να ζουν με ό,τι παρήγαγαν μόνοι τους και από ελεημοσύνες...

Λεπροί ζητιανεύουν έξω από την πύλη του Αγίου Γεωργίου. Έργο του Θ. Σταρίδα.

Έφευγαν κάθε μέρα από τις σπηλιές τους και πήγαιναν στην πύλη του Αγίου Γεωργίου (ή Πύλη Λαζαρέτο), που βρίσκεται στην αρχή της Λεωφόρου Ικάρου, ζητώντας το έλεος εκείνων που έμπαιναν στην πόλη από το συγκεκριμένο σημείο των τειχών. Οι ίδιοι δεν είχαν το δικαίωμα εισόδου... Με την πάροδο των ετών, οι συνθήκες ζωής στη Μεσσηνιά, κάπως βελτιώθηκαν. Για παράδειγμα το 1890 κατασκευάστηκε ένας χαζινές (τουρκόβρυση), που υπάρχει μέχρι και σήμερα στη Χρυσοπηγή. Μερικά χρόνια μετά, το 1904, ακολούθησε η μεταφορά των λεπρών στη Σπιναλόγκα. Οι σπηλιές της Μεσσηνιάς συνέχισαν να κατοικούνται από ανθρώπους που δεν είχαν στον ήλιο μοίρα, χριστιανούς και οθωμανούς, μέχρι τη Μικρασιατική Καταστροφή. Τότε έφυγαν οι Τούρκοι από τις σπηλιές και τη θέση τους πήραν Έλληνες πρόσφυγες. Οι σπηλιές αυτές υπάρχουν ακόμα;

Όπως μας εξήγησε η κ. Σταρίδα, οι περισσότερες, έχουν ενσωματωθεί στα υπόγεια των σύγχρονων οικοδομών. Υπάρχουν, όμως, ακόμα και σήμερα κάποιες οι οποίες είναι ορατές... Ανάμεσα στις σύγχρονες οικοδομές, βρίσκονται και οι... σπηλιές! Θέλαμε να τις δούμε οπωσδήποτε... Πήγαμε στη Χρυσοπηγή και εντυπωσιαστήκαμε. Μια γειτονιά που βρίσκεται τόσο κοντά στο Ηράκλειο και δεν είχε τύχει να επισκεφθούμε ποτέ πριν... Κι αυτό παρότι μέλη της οικογένειάς μας σύχναζαν επί χρόνια στο ιστορικό καφενείο του Πίπη... Το ιστορικό καφενείο του Πίπη στη Χρυσοπηγή... |

Πλην μίας, όλες οι σπηλιές που εντοπίσαμε βρίσκονται στην οδό Μαραθωνομάχων. Η εν λόγω οδός ξεκινά από τη γέφυρα των Πατελών και καταλήγει χαμηλά στη Λεωφόρο Εθνικής Αντιστάσεως (περίπου στο Mac Donald's). Γι' αυτό, λοιπόν, οι λεπροί ζητιάνευαν στην Πύλη του Αγίου Γεωργίου. Από τις 4 πύλες εισόδου στο Ηράκλειο, η συγκεκριμένη βρισκόταν πιο κοντά τους... Το αξιοσημείωτο είναι πως η Χρυσοπηγή, που με τα σημερινά μέσα και τη σημερινή μορφή της πόλης, είναι ένα κοντινό στο Ηράκλειο προάστιο, τότε ήταν μακριά! Όπως περιέγραφε γιατρός της εποχής, που συγκέντρωνε πληροφορίες για τη λέπρα, βρισκόταν "σε απόσταση ενός τετάρτου της ώρας από το Ηράκλειο, με γαϊδουράκι"... Καμιά φορά πάνε και σήμερα απόκληροι στις σπηλιές... Κατά την επίσκεψή μας στις σπηλιές της οδού Μαραθωνομάχων, διαπιστώσαμε πως κάποιες από αυτές εξακολουθούν κατά διαστήματα να δίνουν στέγη σε κάποιους απόκληρους της ζωής... Και στη σημερινή εποχή καταφεύγουν προσωρινά στις σπηλιές απόκληροι της ζωής...

Νοιώσαμε κι ένα δέος που βρισκόμασταν εκεί... Καταλαβαίνουμε απόλυτα τους κατοίκους που επιθυμούν, όπως μας είπε η κ. Σταρίδα, να αναδείξουν τις σπηλιές αυτές και να κάνουν ένα μικρό μουσείο για την ιστορία της γειτονιάς τους..

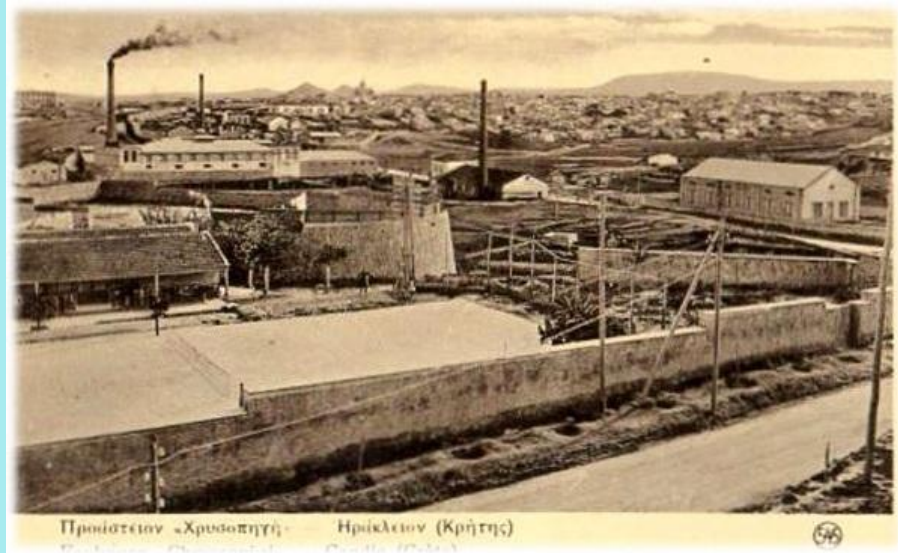
Αναλυτικά, το κείμενο που έχει γράψει και που φυλάσει στο πολύτιμο αρχείο της η κ. Σταρίδα, αναφέρει για τη Μεσινιά: "Η Μεσινιά, η συνοικία με τα στενά σοκάκια και τα σπίτια τα χτισμένα στις πλαγιές και στις σπηλιές φιλοξένησε για 187 χρόνια τους λεπρούς της Κρήτης. Εκατοντάδες άνθρωποι στέγασαν τον πόνο αλλά και τα όνειρά τους σε σπίτια χωμένα μέσα στη γη και έζησαν εκεί μέχρι το 1904, όταν πήραν τον δρόμο για τη Σπιναλόγκα. Η ιστορία της Χρυσοπηγής, όπως λέγεται σήμερα η συνοικία, είναι συνυφασμένη με τον βενετσιάνικο οικισμό του Μαρουλά (από το όνομα της κοιλάδας του Μαρουλά που έφτανε περίπου έως τη σημερινή γέφυρα των Πατελών), με το Λαζαρέτο του Χάνδακα, με τα πολεμικά γεγονότα ιδιαίτερα της τελευταίας περιόδου της πολιορκίας του Χάνδακα και με τη νόσο της λέπρας.

Τα ανατολικά προάστια του Ηρακλείου τη δεκαετία του 1950. Λήψη από ΒΙ.ΠΕ.

Η συνοικία χαρακτηρίζεται από δυο υψώματα, «τα υψώματα του Μαρουλά», κοντά στο εξωτερικό φρούριο του Αγίου Δημητρίου. Ο οικισμός εγκαταλείφθηκε το 1648, όταν άρχισε η πολιορκία της πόλης. Στην τελευταία φάση της πολιορκίας, από εκεί ξεκίνησαν οι σφοδρές επιθέσεις των Οθωμανών εναντίον της οχύρωσης από την πλευρά του προμαχώνα και της παραλίας Sabbionara. Τα δύο Λαζαρέτα του Ηρακλείου και τα κουδούνια των λεπρών... Στους βενετσιάνικους χάρτες, αποτυπώνονται ο οικισμός και το Λαζαρέτο στο ανατολικό τμήμα της πόλης του Ηρακλείου. Τα Λαζαρέτα, στα χρόνια της ενετικής κυριαρχίας, ήταν ιδρύματα που αποτελούσαν χώρο υποδοχής των ταξιδιωτών κυρίως από την Ανατολή, περιέθαλπαν τους πάσχοντες από λοιμώδεις ασθένειες, όπως π.χ. την πανώλη, και φιλοξενούσαν σε συνθήκες απομόνωσης τους λεπρούς χωρίς τις στοιχειώδεις ανθρώπινες συνθήκες διαβίωσης. Στην ενετική Candia αναφέρονται δύο Λαζαρέτα έξω από τα τείχη. Το ένα έξω από τα πύλη του Παντοκράτορα (Χανιώπορτα) και το δεύτερο στο ανατολικό τμήμα της πόλης (Μανδράκι, τώρα Αλικαρνασός). Μετά την κατάκτηση της Κρήτης από τους Οθωμανούς, ατόνησε η απομόνωση στα Λαζαρέτα, με αποτέλεσμα, οι λεπροί, φρικτά ανθρώπινα κατάλοιπα μιας σκληρής μοίρας, να κυκλοφορούν ζητιανεύοντας ανάμεσα στους κατοίκους της πόλης, εφοδιασμένοι με ένα κουδούνι που χτυπούσε στο πέρασμά τους. Οι λεπροί της Κρήτης μεταφέρθηκαν στη Μεσσηνιά... Η Μεσσηνιά, ο συνοικισμός των λεπρών, δημιουργήθηκε μετά το 1717, στο προάστιο του Μαρουλά το οποίο εμφανίζεται στους χάρτες στην ευρύτερη περιοχή της Τρουπητής, που ονομαζόταν Γιολλούκι (Βάλτος) με αμμώδες και βαλτώδες έδαφος (σημερινός Πόρος). Το 1717 μεταφέρθηκαν οι λεπροί του Χάνδακα, όλων των αστικών κέντρων της Κρήτης και κάθε επαρχίας στις σπηλιές των υψωμάτων του Μαρουλά. Όπως γράφει ο Στέφανος Ξανθοιδίδης στο «Χάνδαξ –

Ηράκλειο» που εκδόθηκε το 1927, ο Τούρκος Γενικός Διοικητής του νησιού Μεχμέτ Πασάς έδωσε εντολή στον καδή και στον αγά των γενίτσαρων να αναζητήσουν και να συγκεντρώσουν τους λεπρούς της πόλης και να βρουν κατάλληλο χώρο εκτός της πόλης για να τους εγκαταστήσουν.

Σε πρώτο πλάνο το γήπεδο αντισφαίρισης, πίσω τα εργοστάσια Αλεπουδέλη και στο βάθος το προάστιο της Χρυσοπηγής. Λήψη από τον επιπρομαχώνα Zane, μπροστά από το ξενοδοχείο Ατλαντίς. Ηράκλειο, δεκαετία 1940.

Στο σχετικό έγγραφο της 3 Σιεβάλ 1129 (1717), αναφέρεται: «Ελλόγιμε Ιεροδία του Χάνδακος και εξοχώτατε Αγά Σεκσουντζή Μπασί. Επειδή οι έτι και νυν εκτός της πόλεως και εις διάφορα μέρη αυτής διαμένοντες λεπροί, παρακωλύουν και προκαλούν δια της παρουσίας των την αηδία των άλλων δούλων του θεού, δια τούτο δέον να γίνη επισταμένη έρευνα και επιθεώρησις, και οπουδήποτε ευρίσκονται τοιούτοι να περισυλλεχθούν και αποσταλούν εις άλλο κατάλληλον μέρος εκτός του φρουρίου. Λόγω της σοβαρότητος του πράγματος επιστώμεν την προσοχήν υμών, όπως καταλάβητε πάσαν φροντίδα και μη παραμένη ουδείς εκ των λεπρών τούτων από σήμεραν και εις το εξής εντός της πόλεως...[...] Επί τούτοις επιστάται η προσοχή και μέριμνα υμών προς ακριβή εφαρμογήν της παρούσης».

Τα τρία σενάρια για τη δημιουργία των σπηλιών... Για τις σπηλιές της Μεσσηνιάς δεν έχουμε σαφή στοιχεία. Θα μπορούσε να ήταν φυσικές σπηλαιώσεις μέσα στη φυσική αργιλώδη μάργα που διευρύνθηκαν και διαμορφώθηκαν από τους λεπρούς για να καλύψουν τις βασικές τους ανάγκες. Ωστόσο, σύμφωνα με τουρκικά έγγραφα, οι σπηλιές λαξεύτηκαν την περίοδο της πολιορκίας του Χάνδακα από τους Τούρκους στρατιώτες για να χρησιμοποιηθούν ως καταλύματα, ενώ μια τρίτη εκδοχή, που αγγίζει τα όρια του θρύλου, οι σπηλιές του Μαρουλά λαξεύτηκαν από τους στρατιώτες του Νικ. Φωκά κατά την πολιορκία του αραβικού Χάνδακα από τον Νικ. Φωκά.

Σύμφωνα με τουρκικά έγγραφα οι σπηλιές λαξεύτηκαν την περίοδο της πολιορκίας του Χάνδακα από Τούρκους στρατιώτες, που τις χρησιμοποιούσαν ως καταλύματα. Ο αριθμός των λεπρών που εγκαταστάθηκαν αρχικά εκεί δεν μας είναι γνωστός. Πάλι όμως σε τουρκικό έγγραφο διαβάζουμε ότι ο αριθμός των μαγαράδων (όπως ονομάζονταν οι σπηλιές) ανερχόταν σε 165.

Ίσως, την περίοδο που άρχισε να δημιουργείται το λεπροχώρι, να ζούσαν και κάποιοι άλλοι απόκληροι εκεί, αφού με το όνομα "Μεσικινιά" με το οποίο μετονομάστηκε ο Μαρουλάς από το "Μισκιν" που στα τουρκικά σημαίνει λεπρός, είχε και την έννοια του φτωχού, του άθλιου, του εγκαταλελειμμένου. Οι σπηλιές ονομάζονταν "μαγαράδες" από τους Τούρκους, σύμφωνα με τους οποίους ήταν 165 στον αριθμό. Έχτισαν εκκλησία ζητιανεύοντας οι λεπροί... Για 187 χρόνια, από τα 1717 έως το 1904 που οι λεπροί μεταφέρθηκαν στη Σπιναλόγκα, το κολαστήριο της Μεσικινιάς έπρεπε να πάρει τη μορφή μιας συγκροτημένης κοινωνίας για να καλύπτονται οι στοιχειώδεις συνθήκες διαβίωσης. Στο κέντρο του οικισμού τους, έχτισαν την εκκλησία της Παναγίας της Χρυσοπηγής μέσα σε σπηλιά, στη θέση όπου σήμερα βρίσκεται ο ναός της Ζωοδόχου Πηγής.

Σώζονται ασημένια δισκοπότηρα, ευαγγέλια και αναθήματα της εποχής...

Καθημερινά κατευθύνονταν προς το Μεγάλο Κάστρο και στριμώχνονταν στην Πύλη του Αγίου Γεωργίου (Λαζαρέτου) για να ζητήσουν ελεημοσύνη. Όσα χρήματα τούς περίσσευαν τα διέθεταν για να φτιάξουν την εκκλησία τους, όπου μέχρι και σήμερα υπάρχουν ασημένια δισκοπότηρα, ευαγγέλια και διάφορα αναθήματα της εποχής. Αρκετοί ήταν εξαθλιωμένοι και είχαν εγκαταλειφθεί τελείως. Το «ενδιαφέρον» των οθωμανικών αρχών για την απομόνωση των λεπρών συμβάδιζε με τη μεγάλη διάδοση της λέπρας στην Κρήτη τον 18ο και τον 19ο αιώνα, όπως, άλλωστε, πιστοποιούν οι πυκνές αναφορές των περιηγητών. Η περιγραφή δύο περιηγητών... Ένας ανώνυμος περιηγητής με τα στοιχεία A. B. D., πολυταξιδεμένος έμπορος και ναυτικός έφτασε στη Κρήτη από την Κωνσταντινούπολη στα 1754 και: «Βρήκε το λαό εξουθενωμένο από τη τυραννία και τη φτώχεια. Πρόσεξε τη μεγάλη διάδοση της λέπρας στο νησί. Οι άρρωστοι ήταν εγκατεστημένοι κατά αποικίες, δύο λεύγες έξω από τις πόλεις, σε μικρές καλύβες με καλαμοσκεπή και λασπόχωμα. Ήταν πολυάριθμοι και αποζούσαν από τη καλλιέργεια μικρών

χωραφιών γύρω από τις καλύβες και την ελεημοσύνη των περαστικών. Η όψη τους ήταν τρομακτική. Όλο το σώμα τους σκεπάζεται από μια φρικτή κρούστα. Παντρεύονται μεταξύ τους».

Οι σπηλιές στη Μεσοκινιά μετά την απομάκρυνση των λεπρών.

Ένας άλλος περιηγητής, ο Claude Savary ήλθε στην Κρήτη το 1797 μετά από περιοδεία στις Κυκλάδες. Είδε τις θλιβερές αποικίες των λεπρών πλάι στους δημόσιους δρόμους και περιέγραψε το φρικτό θέαμα: «Η φρικτή αυτή αρρώστια μόνο την ελληνική φτωχολογιά σημαδεύει. Κι αυτό επειδή η λέπρα προσβάλλει όσους τηρούν τις σαρακοστές και τρέφονται μόνο με παστόψαρα, ελιές, τυρί και πίνουν παλιόκρασα. Αυτή η διαίτα προκαλεί φλεγμονή στο αίμα και οδηγεί στη λέπρα. Απόδειξη ότι η λέπρα δεν εμφανίζεται διόλου στους πλούσιους Οθωμανούς που τρώνε όλο το χρόνο κρέατα, ρύζι, λαχανικά. Το ίδιο αναφέρει για τους Γάλλους, ούτε έπαθε κανείς τους λέπρα μέσα στα 100 χρόνια που ζούσαν στη Κρήτη». Η περιγραφή των δύο γιατρών... Ο Αυστριακός γιατρός και βοτανολόγος F. W. Sieber που περιηγήθηκε στο νησί από τον Γενάρη μέχρι τον Νοέμβριο του 1817, συνάντησε συνοικίες λεπρών έξω από τις πόλεις της Κρήτης αλλά και μεμονωμένους σε χωριά. Στον Χάνδακα συνάντησε: «για πρώτη φορά τους λεπρούς που ζουν σ' ένα προάστιο προ του φρουριού της πόλεως και δεν επιτρέπεται ποτέ να μπαίνουν σ' αυτή». «Πήγαμε στο προάστιο των λεπρών. Οι μισοί κατοικούν σε υπόγειες τρύπες και άλλοι σε κάτι άθλιες καλύβες. Πολλών απ' αυτούς έχει πάθει το μυαλό τους και φαίνονται σαν κοιμισμένοι, άλλοι πάλι είναι μοχθηροί και άλλοι επίβουλοι και κακοήθεις, καθώς ζουν χωρίς καμία τάξη και επιτήρηση και έχουν τελείως εγκαταλειφθεί, τους περιφρονεί όλος ο κόσμος και αυτοί ζουν μια αδιάντροπη ζωή».

Η μόνη σπηλιά που εντοπίσαμε εκτός της οδού Μαραθωνομάχων...

Χρήσιμες για τη Μεσσηνιά του Ηρακλείου είναι και οι πληροφορίες που συγκρατεί από την περιήγησή του ο γιατρός Δημήτριος – Αλέξανδρος Ζαμπάκος ή Zambaco Pacha, που επισκέφθηκε την Κρήτη την άνοιξη του 1888. Στο βιβλίο του Voyages Chez les Lepreux ερευνώντας για την λέπρα γράφει: «...Η Μεσσηνιά [του Ηρακλείου] είναι χτισμένη σε ένα ύψωμα απ' όπου απολαμβάνει κανείς μια θαυμάσια θέα. Αυτό το χωριό, το οποίο έχει κτιστεί από τους λεπρούς και ανήκει σ' αυτούς, βρίσκεται σε απόσταση ενός τετάρτου της ώρας από το Ηράκλειο, με γαϊδουράκι. Τα περίπου 120 σπίτια του, τα περισσότερα χτισμένα με πέτρες, στεγάζουν σήμερα 130 λεπρούς, σύμφωνα με την δήλωση του ιερέα τους. Η τοπική διοίκηση χορηγεί στον καθέναν απ' αυτούς ένα καρβέλι ψωμί την ημέρα, που ζυγίζει περίπου 1200 γραμμάρια. Μερικοί απ' αυτούς έχουν στην κατοχή τους κάποιο σπιτάκι ή κτήματα στον τόπο της καταγωγής τους, απ' όπου εξασφαλίζουν ένα μικρό εισόδημα. Κατ' εξαίρεση, υπάρχουν τρεις ή τέσσερις οικογένειες στο Λεπροχώρι που έχουν χτίσει εκεί ωραίες μικρές επαύλεις. Όμως, αυτοί που στερούνται τα προς το ζην – και που είναι οι περισσότεροι – ζουν από την παιτεία». Για 187 χρόνια έζησαν λεπροί στις σπηλιές της Μεσσηνιάς του Ηρακλείου.

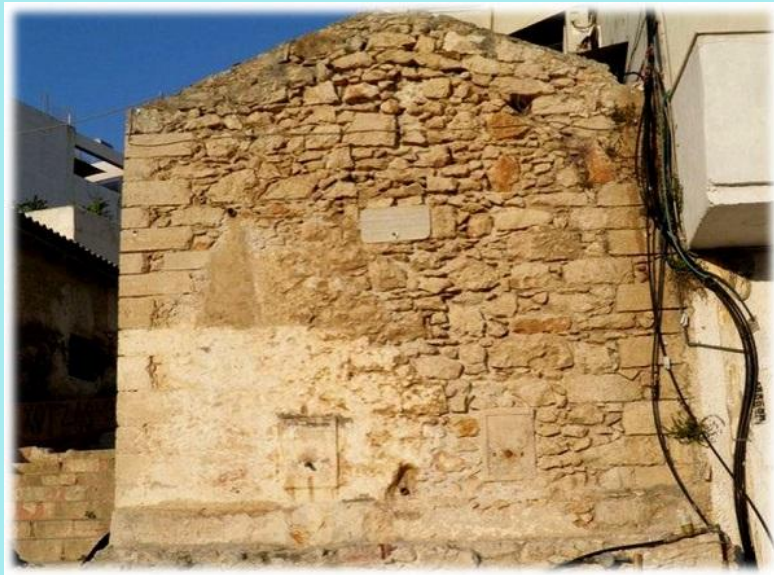

Στους γάμους μεταξύ τους απέδιδε την εξάπλωση της λέπρας καθηγητής... Μετά την επίσκεψή του στο νησί ο καθηγητής γεωλογίας και βοτανολογίας Βίκτωρ Ρολέν έγραψε τα εξής: «Τους απαγορεύεται να κάνουν εμπόριο, ακόμη και να πωλούν τα αβγά των πουλερικών τους από φόβο μη μεταδοθεί η ασθένεια. Είναι υποχρεωμένοι να ζουν απ' ό,τι παράγουν από τα κηπούλια τους και από ελεημοσύνες». Ο ίδιος σημείωνε ότι αν και το 1838 σε όλη την Κρήτη ζούσαν περίπου 300-400 λεπροί, δύο δεκαετίες μετά είχαν αυξηθεί σημαντικά και απέδιδε την εξάπλωση στο γεγονός ότι είχαν το δικαίωμα να παντρευτούν μεταξύ τους.

Επί Βενετοκρατίας ήταν εδώ ο οικισμός του Μαρουλά που εγκαταλείφθηκε όταν άρχισε η οθωμανική πολιορκία...

Όταν οι συνθήκες στη Μεσικινιά άρχισαν να καλυτερεύουν... Από το 1852 και μετά, πολλοί λεπροί άρχισαν να φέρνουν μαζί τις οικογένειες τους. Την ίδια χρονιά, όταν διοικητής του Μεγάλου Κάστρου ήταν ο Βελιουδίν πασάς, ξεκίνησε η διανομή μιας οκάς ψωμιού την ημέρα σε κάθε άρρωστο. Με την πάροδο του χρόνου, η «Μεσικινιά» έγινε ένας μικτός χώρος κατοικίας λεπρών και υγιών ανθρώπων που είχε τον μπακάλη, τον τσαγκάρη, τον φούρναρη, τον πρακτικό γιατρό. Νερό δεν υπήρχε και οι κάτοικοι υδρεύονταν από πηγάδια. Σε χρονιές ανομβρίας, οι ιδιοκτήτες των πηγαδιών δεν επέτρεπαν στους λεπρούς να πάρουν νερό. Μετά από επίμονες προσπάθειες των λεπρών, το 1890 κατασκευάστηκε από τον Αβδούλ Κερίμ Πασά ένας χαζινές (τουρκόβρυση), που υπάρχει μέχρι και σήμερα στη Χρυσοπηγή.

Ο Χατζινές (τουρκόβρυση) που φτιάχτηκε στη Μεσικινιά το 1890.

Πάνω από τους κρουνοί υπάρχει εντοιχισμένη μαρμάρινη επιγραφή που αναφέρει: «Η βρύση αυτή χτίστηκε ην εποχή που ήταν μουτσερίφης (υποδιοικητής) της Κάνδιας ο εξοχότατος Φερεικής (αντιστράτηγος) Αβδούλ Κερίμ Πασάς και είναι μία από τις αγαθοεργίες του Δήμου Ηρακλείου. 1890». Τι απέγινε όταν πήραν τους λεπρούς στη Σπιναλόγκα; Το 1904, μετά τη μεταφορά των λεπρών στη Σπιναλόγκα, οι μαγαράδες της Μεσικινιάς συνέχισαν να κατοικούνται από φτωχικές οικογένειες και τρωγλοδύτες, χριστιανούς και οθωμανούς, μέχρι τη Μικρασιατική καταστροφή και την ανταλλαγή των πληθυσμών το 1924, που έφυγαν οι Τούρκοι και τη θέση τους πήραν Έλληνες πρόσφυγες. Ένα χρόνο μετά την εγκατάσταση των προσφύγων, πρόβαλλε το ζήτημα της αλλαγής του ονόματος από Μεσικινιά σε Χρυσοπηγή...

Μετά την απομάκρυνση των φτωχών λεπρών εγκαταστάθηκαν στις σπηλιές φτωχοί μη λεπροί (Φωτ: Μιχάλης Ναλετάκης 1959).

Η Χρυσοπηγή σήμερα, όπως φαίνεται από τη γέφυρα των Πατελών.

Σήμερα η Χρυσοπηγή έχει αλλάξει όψη ριζικά. Σύγχρονα σπίτια, μαγαζιά, ύδρευση, φωτισμός, νέα πνοή ζωής, τίποτα με δύο λόγια δεν έχει μείνει πάνω της που να θυμίζει τις άδοξες εποχές, εκτός από τις σπηλιές, πολλές από τις οποίες είναι σήμερα ορατές από την οδό Μαραθωνομάχων και άλλες, οι περισσότερες, έχουν ενσωματωθεί στα υπόγεια των σύγχρονων οικοδομών".

Πολλές τέτοιες όμορφες γωνιές έχει σήμερα το προάστιο της Χρυσοπηγής.

Πηγή:<https://www.voltarakia.gr/mas-endiaferi/item/6614-i-geitonia-ton-lepron-sto-irakleio>

ΣΠΙΝΑΛΟΓΚΑ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Σταυρούλακη Τάνια

Ομάδα hp-522

Σχετικά με Φρούριο Σπιναλόγκας:

Η Σπιναλόγκα είναι ένα μικρό νησί το οποίο κλείνει από τα βόρεια τον κόλπο της Ελούντας στην Επαρχία Μεραμπέλλου του νομού Λασιθίου Κρήτης. Οχυρώθηκε άριστα από τους Ενετούς τόσο από κατασκευαστικής και αρχιτεκτονικής άποψης όσο και από απόψεως αισθητικής του όλου τοπίου που και σήμερα ακόμη διατηρεί την ομορφιά του.

Ιστορία:

Ο Ενετός χαρτογράφος Βιντσέντσο Κορονέλλι υποστηρίζει πως η Σπιναλόγκα δεν ήταν πάντα νησί, αλλά ήταν φυσικά ενωμένη με την γειτονική χερσόνησο Κολοκύθα. Αναφέρει πως το **1526**, οι Ενετοί κατέστρεψαν μέρος της χερσονήσου και δημιούργησαν το νησί. Λόγω της τοποθεσίας του το νησί ήταν ήδη οχυρωμένο από την αρχαιότητα προκειμένου να προστατευθεί η είσοδος στο λιμάνι της αρχαίας πόλης Όλους. Η ονομασία της πόλης αυτής συνδέεται με τη δεύτερη εκδοχή προέλευσης της ονομασίας "Σπιναλόγκα", που, σύμφωνα με την εκδοχή αυτή, προέκυψε γύρω στο **13ο** αιώνα με νομούς τους Ενετούς κατακτητές, οι οποίοι, αφού δεν είχαν εξοικείωση με την ελληνική γλώσσα, παρέφθειραν (παράφρασαν) το τοπωνύμιο «στην Ολούντα» σε Σπιναλόντε αρχικά (13ος αιώνας) και αργότερα σε Σπιναλόγκα. Όχι τυχαία βέβαια, γιατί το Σπιναλόγκα τους ήταν ήδη γνωστό από μία νησίδα στη Βενετία, τη σημερινή Τζιουντέκα (Εβραϊκή).

Στη βόρεια είσοδο του κόλπου της Ελούντας, σε θέση κλειδί για τον έλεγχο του φυσικού λιμανιού της, βρίσκεται η νησίδα της Σπιναλόγκας, με έκταση 85 στρέμματα και 53 μ. υψόμετρο. Το νησί οχυρώθηκε κατά την αρχαιότητα, το πιθανότερο κατά την ελληνιστική περίοδο, με μεγάλο οχυρωματικό περίβολο. Πάνω στα ερείπια αρχαίου κάστρου οι Βενετοί οικοδόμησαν ισχυρό φρούριο, που σχεδιάστηκε σύμφωνα με την οχυρωματική πρακτική του προμαχωνικού συστήματος από τον Genese Bressani και τον Latino Orsini.

Η πρώτη φάση οικοδόμησης του φρουρίου διήρκεσε από το **1579** και έως το **1586**. Για την κατασκευή του φρουρίου χρησιμοποιήθηκε η ντόπια σκληρή ασβεστολιθική

πέτρα και ο μαλακός ψαμμίτης, που εξορύχτηκε από την ανατολική πλευρά της νησίδας και από την παρακείμενη χερσόνησο “Νησί” ή “Κολοκύθα”. Επισκευές και μετατροπές στο φρούριο έγιναν πριν και κατά τη διάρκεια του Κρητικού πολέμου (1645-1669).

Η οχύρωση της νησίδας αποτελείται από δύο ζώνες. Η πρώτη ακολουθεί το περίγραμμα των ακτών ενώ η δεύτερη είναι θεμελιωμένη πάνω στους βράχους της κορυφογραμμής. Δύο εγκάρσια τμήματα τείχους, το ένα στα ΝΔ και το άλλο στα ΒΑ της νησίδας, συνδέουν τις παραπάνω ζώνες. Σε στρατηγικά σημεία της οχύρωσης βρίσκονται η ημισέληνος **Michel** και η ημισέληνος **Moceniga** ή **Barbariga** που αποτελούν σπουδαία έργα οχυρωματικής αρχιτεκτονικής.

Κατά την περίοδο της Ενετοκρατίας το φρούριο χρησιμοποιήθηκε για στρατιωτικούς σκοπούς. Τα κτίσματα που υπήρχαν στο εσωτερικό του κάλυπταν τις ανάγκες εγκατάστασης της φρουράς. Την περίοδο του κρητικού πολέμου (1645-1669) κατέφυγαν στη Σπιναλόγκα πρόσφυγες και επαναστάτες (χαϊνήδες), που έχοντας σαν βάση τη νησίδα παρενοχλούν τους Τούρκους. Η δράση τους διήρκεσε όσο οι Ενετοί κατείχαν το φρούριο αφού με την συνθήκη παράδοσης του Χάνδακα το 1669 η Σπιναλόγκα παρέμεινε στην κυριότητα της Βενετίας. Από την περίοδο της Ενετοκρατίας σώζονται οι θολωτές δεξαμενές το κτήριο της φρουράς, το τρίδυμο κτήριο και η πυριτιδαποθήκη δίπλα στο ναό του Αγίου Νικολάου, που προϋπήρχε του φρουρίου. Την περίοδο του κρητικού πολέμου (1645-1669) οι οχυρώσεις ανακαινίστηκαν και συμπληρώθηκαν. Τότε κατασκευάστηκαν οι ναοί του Αγίου Παντελεήμονα και του Αγίου Γεωργίου.

Μετά την κατάληψη του νησιού από τους Τούρκους το 1715 στη Σπιναλόγκα διαμορφώνεται σταδιακά ένας αμιγώς οθωμανικός. Κατά τους πρώτους αιώνες της τουρκοκρατίας το φρούριο περιθωριοποιείται και χρησιμοποιείται ως τόπος εξορίας και απομόνωσης. Όμως κατά το τέλος του 19ου αι. τα δεδομένα αλλάζουν. Ο ρόλος του λιμανιού της Σπιναλόγκας αναβαθμίζεται καθώς αποκτά άδεια εξαγωγικού εμπορίου. Κατά τα μέσα του 19ου αι. στη νησίδα συγκεντρώνεται μεγάλος αριθμός κατοίκων, στην πλειονότητά τους έμποροι και ναυτικοί, που επωφελούμενοι από την ασφάλεια του οχυρωμένου οικισμού εκμεταλλεύονται τους εμπορικούς δρόμους της Ανατολικής Μεσογείου.

Η ζωή αυτού του οικισμού διακόπηκε απότομα λόγω των πολιτικών εξελίξεων που διαδραματίστηκαν στην Κρήτη κατά τα τελευταία έτη του 19ου αι. Η ανασφάλεια που επικράτησε ανάμεσα στους Οθωμανούς της Κρήτης λόγω της επαναστατικής δράσης των χριστιανών ανάγκασε την πλειονότητα των κατοίκων της Σπιναλόγκας σε μετανάστευση. Από το 1897 στο νησί και για ένα έτος περίπου στη Σπιναλόγκα εγκαταστάθηκαν γαλλικές στρατιωτικές δυνάμεις.

Η Κρητική Πολιτεία το 1903 θέσπισε την απομόνωση των λεπρών και αποφάσισε τη δημιουργία Λεπροκομείου στη Σπιναλόγκα προκειμένου να υπάρχει η δυνατότητα μίας συντονισμένης βοήθειας στους πάσχοντες από τη νόσο του Χάνσεν. Η δύσκολη ζωή των αρρώστων, που διέμεναν στο νησί έως το 1957, σηματοδότησε τον χώρο και τον φόρτισε συναισθηματικά καθιστώντας το τόπο μαρτυρίου και ιστορικής μνήμης.!

Σήμερα τη Σπιναλόγκα επισκέπτονται κάθε καλοκαίρι χιλιάδες τουρίστες με καραβάκια από τον Αγιο Νικόλαο, την Ελούντα και την Πλάκα για να ξεναγηθούν στα ερειπωμένα της κτίρια, που με κόπο προσπαθεί η αρχαιολογική υπηρεσία να συντηρήσει.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του **2009**, τους καλοκαιρινούς μήνες η Σπιναλόγκα δέχεται **1200 - 1500** επισκέπτες καθημερινά και είναι ο πιο επισκέψιμος αρχαιολογικός χώρος στην Κρήτη μετά την Κνωσό.

Η καίρια θέση της βραχονησίδας Σπιναλόγκα για τον έλεγχο και την προστασία του λιμανιού της Ελούντας δεν θα μπορούσε παρά να σημαδέψει τη Σπιναλόγκα με μία πολυτάραχη ιστορία γεμάτη σιληρές μάχες και πολύ ανθρώπινο πόνο.

Το όνομα Σπιναλόγκα

Σήμερα Σπιναλόγκα ονομάζουμε μονάχα το μικρό νησί, αλλά οι Ενετοί με το όνομα αυτό αποκαλούσαν και την μεγάλη χερσόνησο Νησί ή Κολοκύθα που ενώνεται με την Ελούντα με ένα στενό ισθμό.

Το αρχαίο του όνομα ήταν Καλυδών, αλλά μετά την κατάληψη του από τους Ενετούς ονομάστηκε στα λατινικά "spina lunga" (προφορά: σπίνα λούνγκα), που σημαίνει «μακρύ ακάθι». Από αυτή την ονομασία και με παράφραση το νησάκι πήρε την σημερινή του ονομασία.

Αναφέρεται ότι η Κολοκύθα ήταν ενωμένη με την Σπιναλόγκα (γι αυτό μοιράζονταν το ίδιο όνομα), αλλά το **1526** οι Ενετοί άνοιξαν διώρυγα με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί το μικρό αυτό νησί.

Η πληροφορία αυτή προέρχεται από τον Ενετό χαρτογράφο **Vincenzo Coronelli** και την αναφέρουμε με κάθε επιφύλαξη για την ακρίβεια της. Πάντως το νησί απέχει από την Κολοκύθα μόνο 170 μέτρα και τα νερά είναι αβαθή, οπότε είναι πιθανό οι Ενετοί πράγματι να προχώρησαν στο έργο αυτό προκειμένου να δημιουργήσουν ένα απόρθητο νησί - φρούριο.

Το όνομα Σπιναλόγκα προέκυψε γύρω στο **13ο αιώνα** με νομούς τους Ενετούς κατακτητές, οι οποίοι αφού δεν είχαν εξοικείωση με την ελληνική γλώσσα παρέφθειραν (παράφρασαν) το τοπωνύμιο «στην Ολούντα» σε *Σπιναλόντε* αρχικά (13ος αιώνας) και αργότερα σε *Σπιναλόγκα*. Όχι τυχαία βέβαια, γιατί το Σπιναλόγκα τους ήταν ήδη γνωστό από μία νησίδα στη Βενετία, τη σημερινή Τζιουντέα (Εβραϊκή).

Παρουσίαση του νησιού με φωτογραφίες:

Ωστόσο ακόμη και εκείνη την δύσκολη περίοδο μέσα από το νησί βγήκαν φωτεινά πρόσωπα που με το πνεύμα τους αντανάκλυσαν και έστειλαν το μήνυμα της ελπίδας.

Σήμερα η ιστορία της Σπιναλόγκας γράφεται ξανά με την ανάδειξη του κάστρου και του αρχαιολογικού της χώρου και μέσα από μια συντονισμένη αλλά δύσκολη προσπάθεια του υπουργείου Πολιτισμού και τοπικών φορέων που ξεκίνησε το 2007, να συμπεριληφθεί το νησί στον κατάλογο των Μνημείων Παγκόσμιας Πολιτιστικής κληρονομιάς της Unesco

|Επαμεινώνδας Ρεμουντάκης|

Τον Μάρτιο του **1936** έφτασε στη Σπιναλόγκα, το νησί των λεπρών απέναντι από την Ελούντα της Κρήτης, ένας νεαρός που έμελλε να αλλάξει τη μοίρα όλων των ασθενών του νησιού. Ο Επαμεινώνδας Ρεμουντάκης. Ήταν μαθητής δημοτικού όταν χτυπήθηκε από τη νόσο του Χάνσεν, κοινώς γνωστή ως λέπρα. Τότε τα σημάδια της αρρώστιας δεν ήταν ορατά και ο μικρός Επαμεινώνδας συνέχισε να ζει φυσιολογικά. Μεγαλώνοντας όμως, η ασθένεια δεν του χαρίστηκε και άρχισε να σημαδεύει με χαρακτηριστικό τρόπο το σώμα και το πρόσωπό του.

Το **1931** εγκατέλειψε με μια βάρκα το χωριό του, την Αγία Τριάδα Σητείας, για να αποφύγει τον εγκλεισμό στη Σπιναλόγκα. Είχε προηγηθεί καταγγελία και οι αρχές τον αναζητούσαν παντού. Ο Ρεμουντάκης κατάφερε να ξεφύγει. Για λίγο βρήκε καταφύγιο στο Κουφονήσι και αργότερα κατάφερε να φτάσει στην Αθήνα. Εκεί χάρηκε ανάμεσα στο πλήθος της πόλης. Έδωσε εξετάσεις και πέρασε στη Νομική. Σαν φοιτητής ήταν πολύ δραστήριος και οργανωτικός. Συνέχισε να ζει κανονικά έως το **1936**. Τότε η αρρώστια είχε προχωρήσει και πλέον δεν μπορούσε να κρυφτεί. Η αιφνίδια σύλληψή του διέκοψε την πορεία των σπουδών του. Αρχικά ο Ρεμουντάκης οδηγήθηκε στο νοσοκομείο λοιμωδών στην Αγία Βαρβάρα Αττικής. Λίγους μήνες μετά αποφάσισε οικειοθελώς να μεταφερθεί στη Σπιναλόγκα και να συνεχίσει εκεί τη ζωή του. Μόνη του παρηγοριά και συνάμα δυστυχία, ήταν ότι εκεί βρισκόταν ήδη η αδελφή του, που είχε χτυπηθεί κι αυτή από την ασθένεια. Στην αυτοβιογραφία του, αναφερόμενος στην απότομη διακοπή των σπουδών του, είπε: «Έσβησε ένα όνειρο, που το είδα, το άγγιξα και λίγο ακόμα και θα γινόταν δικό μου».

Στη Σπιναλόγκα αν και η μοίρα δεν τον άφησε να πραγματοποιήσει τα όνειρά του, ο Ρεμουντάκης δεν το έβαλε κάτω. Με το που έφτασε στο νησί ξεκίνησε τις προσπάθειες για να βελτιώσει την καθημερινότητα των κατοίκων. Οι τρόφιμοι του

νησιού-γκέτο ήταν πολλοί και οι συνθήκες ζωής τριτοκοσμικές. Δεν υπήρχε ηλεκτρικό ρεύμα και καμία υποδομή για ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Το νησί ήταν βρώμικο και παρατημένο. Ο Ρεμουντάκης οργάνωσε την «αδελφότητα ασθενών Σπιναλόγκας». Αμέσως φρόντισε να βρεθεί ασβέστης για να γίνει η κλασική απολύμανση στις αυλές και στα καλντερίμια. Σε λίγες μέρες το νησί άλλαξε όψη. Λίγο αργότερα έφτασε και μια ηλεκτροπαραγωγική μηχανή που έδινε ρεύμα για να φωτίζονται οι δρόμοι τη νύχτα. Μετά από δικές του ενέργειες επισκέφτηκε το νησί ένας οδοντίατρος ο οποίος φρόντισε τους ασθενείς.

Πώς ο Επαμεινώνδας Ρεμουντάκης έχασε τη φωνή του:

Στη συνείδηση του κόσμου, οι ασθενείς ήταν κοινωνικά νεκροί. Ο Ρεμουντάκης όμως πίστευε ότι τους άξιζε μια αξιοπρεπής ζωή. Διεκδικούσε τα δικαιώματα των χανσενικών με μεγάλο πάθος και δυναμισμό. Επί κατοχής η κατάσταση έγινε ξανά ανυπόφορη. Τα τρόφιμα και τα φάρμακα που έφταναν τον υπόλοιπο καιρό στη Σπιναλόγκα με καΐκι από την Κρήτη, τελείωσαν. Ο κόσμος υπέφερε και ήταν εγκλωβισμένος στο γκέτο. Ο Ρεμουντάκης προσπαθούσε με κάθε τρόπο να βοηθήσει. Απελπισμένος, άρχισε μια μέρα να φωνάζει προς τα ιταλικά στρατεύματα κατοχής πώς αν δεν κάνουν κάτι, θα απομακρύνει από το νησί τον ιερέα και τα παιδιά και θα βάλει φωτιά. «Θα ζωντανέψει για ακόμα μια φορά στον 20ο αιώνα το Μεσολόγγι και το Αρκαδι» ούρλιαξε. Η ένταση της φωνής του ήταν τόσο δυνατή, με αποτέλεσμα να διαρραγεί ο ουρανόσκος του. Σιγά -σιγά έχασε τη φωνή του κατά 80%. Η φωνή της καρδιάς του όμως, έμεινε αφοσιωμένη για πάντα στη διεκδίκηση των δικαιωμάτων των λεπρών.

Ο Ρεμουντάκης αρνήθηκε να παραδοθεί. Πάλεψε, ερωτεύτηκε και παντρεύτηκε πάνω στο νησί της εξορίας, για το οποίο έκανε ότι μπορούσε, ώστε να μη μοιάζει με κόλαση. Όταν στο τέλος της δεκαετίας του '50 η Σπιναλόγκα εικενώθηκε, ο Ρεμουντάκης με τη σύζυγό του μεταφέρθηκαν ξανά στο νοσοκομείο λοιμωδών της Αγίας Βαρβάρας, όπου έζησαν μέχρι το τέλος της ζωής τους.

Πηγές πληροφοριών:

1. <https://www.cretelife.gr/sightseeing/lasithi/spinaloga/spinaloga-fort>
2. <https://www.incrediblecrete.gr/place/spinaloga/%20>
3. <https://www.explorecrete.com/crete-east/GR-spinalonga.html%20>
4. https://www.youtube.com/watch?v=xXYvFE0d-kk&t=1s&ab_channel=VideosSeries
5. <https://www.iefimerida.gr/news/427732/spinalogka-nisaki-toy-ponoy-poy-egine-magnitis-gia-toys-toyristes-4000-episkeptes>
6. <https://www.mixanitouxronou.gr/epaminondas-remountakis-o-anthropos-pou-echase-ti-foni-tou-diekdikontas-ta-dikeomata-ton-chansenikon/>

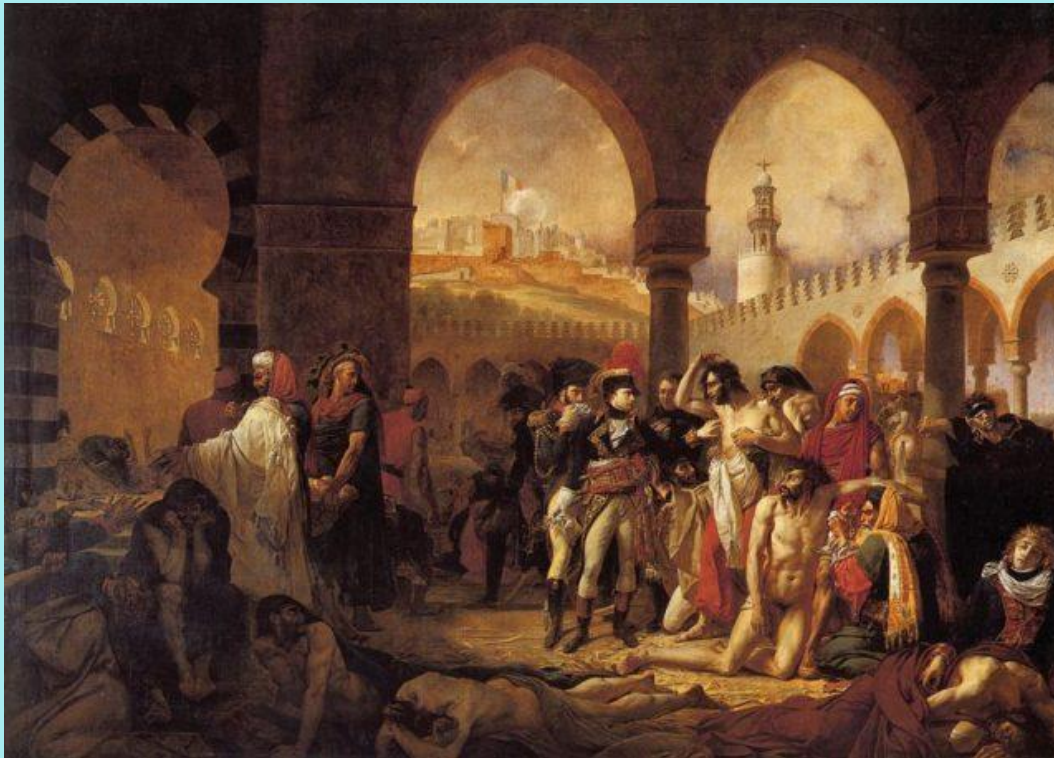
Η ΠΑΝΔΗΜΙΑ ΣΤΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΙ ΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: **Νεονάκη Ειρήνη**

Ομάδα hp-522

Επιδημίες όπως, η πανώλη, η χολέρα, η
φυματίωση κι η λέπρα, μέσα από κορυφαίους
πίνακες ζωγραφικής, διηγήματα
και μυθιστορήματα

Πίνακες Ζωγραφικής

Antoine-Jean Gros – “Bonaparte visitant les pestiférés de Jaffa” (Λάδι σε καμβά)

Σήμερα βρίσκεται στο Λούβρο, Παρίσι

Ο πίνακας “Bonaparte Visiting the Plague Victims of Jaffa” αποτελεί μια σύνθεση του 1804, η οποία ανατέθηκε από τον Ναπολέοντα Βοναπάρτη στον Γάλλο ζωγράφο, Antoine-Jean Gros, την περίοδο που η πανούκλα θέρριζε την πόλη Γιάφα του Ισραήλ. Σκοπός του έργου ήταν να εκθειάσει τον αυτοκράτορα των Γάλλων, απεικονίζοντάς τον ως το κεντρικό πρόσωπο μιας εντυπωσιακής σκηνής, που υποτίθεται πως έλαβε χώρα στη Jaffa τον Μάρτιο 1799, κατά τη διάρκεια της **Γαλλικής Εκστρατείας στην Αίγυπτο και τη Συρία** (1798-1801), όταν ο στρατηγός Βοναπάρτης έκανε επίσκεψη στους άρρωστους στρατιώτες του στην Αρμενική Μονή του Αγίου Νικολάου.

Στην πραγματικότητα, επρόκειτο για μια απόπειρα του ίδιου να κατευνάσει τις φήμες (πόσο φήμες τελικά;) που τον ήθελαν να είχε διατάξει να δοθούν σε 50 θύματα της πανούκλας, θανατηφόρες δόσεις όπιου, κατά την αποχώρησή του από τη Εκστρατεία στη Συρία.

Στον πίνακα του Gros απεικονίζονται οι άλλοτε νεκροζώντανοι -από τη **βουβωνική πανώλη-** στρατιώτες και πολεμιστές του Ναπολέοντα, να στρέφουν το μακάριο βλέμμα τους προς εκείνον, ενώ αυτός, ως

Μέγας προστάτης όλων, βγάζει το γάντι του και αγγίζει με το χέρι του τα γυμνά τους κορμιά.

The Triumph of Death (Ο Θρίαμβος του Θανάτου) – 1562 Pieter Bruegel

– “Ο Θρίαμβος του Θανάτου” (Ελαιογραφία)

Του Pieter Bruegel του Πρεσβύτερου (1525 – 1569)

Σήμερα βρίσκεται στο Μουσείο Πράδο – Μαδρίτη

Ο Pieter Bruegel ο πρεσβύτερος (Πίτερ Μπρέγκελ), ήταν ένας από τους σημαντικότερους Φλαμανδούς ζωγράφους και χαράκτες, που έμεινε γνωστός για τα τοπία και τις αναπαραστάσεις αγροτικών σκηνών. Χάρη στον Bruegel και στη ζωντανή αναπαράσταση των τελετουργιών της ζωής στην ύπαιθρο, αντλούμε σημαντικές πληροφορίες για τις -πλέον εξαφανισμένες λαϊκές παραδόσεις του 16ου αιώνα.

Ο παραπάνω πίνακας του Bruegel, με τίτλο The Triumph of Death αναφέρεται στη μαύρη πανώλη (**Black Death**), μια από τις πλέον

καταστροφικές πανδημίες στην παγκόσμια ιστορία, που κόστισε 100 έως 200 εκατομμύρια ζωές στην Ευρώπη και στην Ασία, μειώνοντας τον τότε παγκόσμιο πληθυσμό, σύμφωνα με εκτιμήσεις, κατά περίπου 90 εκατομμύρια.

Λέγεται ότι η μόλυνση ξεκίνησε τον Οκτώβριο του 1347, από γενοβέζικα εμπορικά πλοία στην Ανατολή και μεταδόθηκε αρχικά στη Σικελία και την Τοσκάνη, χτυπώντας τους πληθυσμούς που ήταν λιγότερο προετοιμασμένοι ν' αντιμετωπίσουν τη νέα μορφή της επιδημίας.

Σε πρώτο πλάνο στον Θρίαμβο του Θανάτου, ένας λόφος από πτώματα, ενώ οι εναπομείναντες ζωντανοί προσπαθούν να ξεφύγουν και μάταια αντιστέκονται στην επέλαση της πανώλης, μια ζοφερή, αλλά πνευματώδης απεικόνιση του τραγικού, που διακηρύττει ότι οι πανδημίες δεν κάνουν διακρίσεις: Νεκροί από διαφορετικό κοινωνικό υπόβαθρο, από αγρότες και στρατιώτες μέχρι ευγενείς, αλλά κι ο ίδιος ο βασιλιάς και ένας καρδινάλιος.

Στο βάθος του πίνακα, ένα μαύρο, ερημωμένο τοπίο, φωτιές να καίνε σε απόσταση και η θάλασσα να γεμίζει ναυάγια.

Plague (Πανούκλα) – 1898

Arnold Böcklin – “Plague” (Τέμπερα σε ξύλο)

Του Arnold Böcklin (1827 – 1901)

Σήμερα βρίσκεται στο Kunstmuseum Basel, Ελβετία

Το έργο “Plague” αποτελεί κορυφαία ζωγραφική σύλληψη του Ελβετού συμβολιστή ζωγράφου, Arnold Böcklin και χρονολογείται περί το 1898. Στην “Πανούκλα” γίνεται εμφανής η “εμμονή” του δημιουργού με τον πόλεμο, τον λοιμό, τον θάνατο και την αποσύνθεση, η οποία και εκφράζεται με τη χρήση διαφορετικών αποχρώσεων πράσινου, καφέ και μαύρου, σε αντίθεση με το κόκκινο, το μόνο ζωντανό χρώμα που φορά η απεικονιζόμενη γυναίκα του πίνακα.

Μαζί με τον Φέρντιναντ Χόντλερ, ο Άρνολντ Μπαϊκλιν, θεωρείται ένας από τους σπουδαιότερους συμβολιστές εκτός Γαλλίας του 19ου αιώνα, ασκώντας τη μεγαλύτερη επιρροή στις γερμανόφωνες χώρες, κατά τις δεκαετίες 1880 και 1890.

Το σκοτεινό ύφος, τα πένθιμα θέματα και το μυστικιστικά φορτισμένο συναίσθημα των έργων του, κατάφερε να γοητεύσει τους σουρρεαλιστές ζωγράφους της εποχής.

Του John William Waterhouse (1849 – 1917)

Σήμερα βρίσκεται στο Lady Lever Art Gallery, Liverpool

“Μαγεμένος Κήπος” (Μία ιστορία από το Δεκαήμερο του Βοιάκιου) – 1917

Οι ήρωες της κύριας ιστορίας είναι δέκα νέοι άνθρωποι, επτά γυναίκες και τρεις άνδρες, (όπως αναπαρίστανται και στον πίνακα του John William Waterhouse), οι οποίοι καταφεύγουν στην εξοχή από τη Φλωρεντία, που είχε χτυπηθεί από την πανώλη, και ζουν για δύο εβδομάδες σε μία ονειρεμένη εξοχική έπαυλη με ειδυλλιακούς κήπους, μακριά από την αρρώστια της πόλης.

Ο Μαγεμένος Κήπος αποτελεί έμπνευση του Τζον Γουίλιαμ Γουότερχαουζ, Βρετανού ζωγράφου, οπαδού των **Προραφαηλιτών καλλιτεχνών** και συνεχιστή του έργου τους, ο οποίος δραστηριοποιήθηκε στα τέλη της Βικτωριανής εποχής.

“Το Δεκαήμερο του Βοιάκιου” αποτελείται από εκατό διηγήματα, χωρισμένα σε δέκα μέρη, και από ένα προοίμιο. Πρόκειται για μια πολυεπίπεδη ποιητική αφήγηση που αποδίδεται στον Τζιοβάννι Βοικιάκιο (γνωστό με το εξελληνισμένο όνομα, Ιωάννη Βοιάκιο) και γράφηκε στη Φλωρεντία ανάμεσα στα 1350-1353.

Στο προοίμιο του “Δεκαημέρου”, ο συγγραφέας περιγράφει τον εφιάλτη της θανατηφόρας πανώλης (γνωστή και ως **“Μαύρος Θάνατος”**), η οποία ανάμεσα

στα 1348 – 1353, έπληξε την Ευρώπη και σάρωσε τη Φλωρεντία. Στην αφήγηση περιλαμβάνονται εκατό ιστορίες που αφηγούνται, με ρεαλιστικό τρόπο, μια ολόκληρη εποχή, αλλά και την ίδια την ανθρώπινη ψυχή, με τα πάθη, τις κωμικότητες και τις ασχήμιες της. Οι ήρωες της κύριας ιστορίας είναι δέκα νέοι άνθρωποι, επτά γυναίκες και τρεις άνδρες, (όπως αναπαρίστανται και στον πίνακα του John William Waterhouse), οι οποίοι καταφεύγουν στην εξοχή από τη Φλωρεντία, που είχε χτυπηθεί από την πανώλη, και ζουν για δύο εβδομάδες σε μία ονειρεμένη εξοχική έπαυλη με ειδυλλιακούς κήπους, μακριά από την αρρώστια της πόλης.

Του Μίχιελ Σβέιρτς (1650 – 1652) «Λοιμός σε αρχαία πόλη» (Αθήνα) – 17ος αιώνας
Σήμερα βρίσκεται στο Los Angeles County Museum of Art ,Ολλανδία

Η μνημειώδης σύνθεση του «Λοιμός σε αρχαία πόλη» αποτελεί μια δραματική απεικόνιση της βουβωνικής πανώλης, στα χρόνια της κλασικής αρχαιότητας, όταν η πόλη-κράτος των Αθηνών πολιορκούνταν από τους Σπαρτιάτες (430 π.Χ.).

Εκ πρώτης όψης, ο πίνακας του Φλαμανδού ζωγράφου, Μίχιελ Σβέιρτς, αναφέρεται στην ιστορική περίοδο του λοιμού των Αθηνών. Ο Λοιμός των Αθηνών ήταν μια καταστροφική επιδημία, που εκδηλώθηκε στην πόλη-κράτος των Αθηνών στην αρχαία Ελλάδα, κατά το δεύτερο έτος του Πελοποννησιακού πολέμου, το 430 π.Χ., και ενώ η πόλη πολιορκούνταν από τους Σπαρτιάτες.

Θεωρείται πως η επιδημία πρωτοεμφανίστηκε στο λιμάνι του Πειραιά, το οποίο και αποτελούσε την κύρια είσοδο προμηθειών της πόλης. Ο λοιμός εμφανίστηκε και σε άλλες περιοχές της ανατολικής Μεσογείου, επέστρεψε δύο φορές, μια το 429 π.Χ. και μια τον χειμώνα του 427/426 π.Χ., προκαλώντας μεγάλη καταστροφή στον πληθυσμό της Αθήνας.

Οι περισσότεροι ιστορικοί τέχνης έχουν διακρίνει στον πίνακα του Μίχιελ Σβέιρτς, μια γενική απεικόνιση των τραγικών επιπτώσεων του λοιμού (φτώχεια, πείνα, θάνατος), χωρίς να εστιάζουν σε κάποια εξειδικευμένη ιστορική, ηθική ή αφηγηματική έννοια.

Σύμφωνα με μια άλλη εκδοχή, ο Σβέιρτς στη σύνθεση του Λοιμού ενδεχομένως σχολιάζει τη σύγχρονη -για την εποχή του σύγκρουση του καθολικισμού με τον προτεσταντισμό.

Ωστόσο, με βάση την κυρίαρχη εκδοχή, η μνημειώδης σύνθεση του «Λοιμός σε αρχαία πόλη» αποτελεί μια μαρτυρική απεικόνιση της βουβωνικής πανώλης, στα χρόνια της κλασικής αρχαιότητας, όταν η πόλη-κράτος των Αθηνών πολιορκούνταν από τους Σπαρτιάτες (430 π.Χ.).

Διηγήματα - μυθιστορήματα

Η μάσκα του κόκκινου θανάτου – 1842

Του Έντγκαρ Άλλαν Πόε (1809 – 1849)

Στο διήγημα του Έντγκαρ Άλλαν Πόε, “Η Μάσκα του Κόκκινου Θανάτου”, η πλοκή ακολουθεί την ιστορία του πρίγκιπα Πρόσπερο, στην προσπάθειά του να αποφύγει έναν θανατηφόρο λοιμό, γνωστό και ως Κόκκινος Θάνατος, ενώ βρίσκεται κρυμμένος στο αβαείο του.

Ο Κόκκινος Θάνατος αποτελεί μια φανταστική αρρώστια, η οποία, σύμφωνα με τις περιγραφές του Πόε, προκαλεί οξείς πόνους, εκκρίσεις αίματος, ζαλάδας και τελικά κατάρρευση, οδηγώντας το άτομο σε θάνατο σε λιγότερο από μισή ώρα.

Η ιστορία έχει πολλά στοιχεία γοτθικής λογοτεχνίας και συχνά αναλύεται ως μια αλληγορία του αναπόφευκτου ερχομού του θανάτου, ενώ έχουν δοθεί πολλές και διαφορετικές ερμηνείες για τον καθορισμό της πραγματικής φύσης της συγκεκριμένης ασθένειας.

Από τη μια, θεωρείται πως η αρρώστια του κόκκινου θανάτου είναι εμπνευσμένη από τη φυματίωση, καθώς η γυναίκα του Πόε, Βιργινία, έπασχε από την ασθένεια όταν ο Πόε έγραφε την ιστορία. Όπως και ο πρίγκιπας Πρόσπερο, έτσι κι ο Πόε αγνοούσε τους κινδύνους της ασθένειας, ενώ και η μητέρα και ο αδερφός του, αλλά και η ανάδοχος μητέρα του, πέθαναν επίσης από φυματίωση.

Μια εναλλακτική ερμηνεία, από την άλλη, θέλει τον Κόκκινο Θάνατο να αναφέρεται στη χολέρα, καθώς ο Πόε είχε ζήσει μια επιδημία χολέρας στην Βαλτιμόρη του Μαίριλαντ το 1831, ενώ άλλοι υποστηρίζουν ότι πρόκειται για τη βουβωνική πανώλη, γνωστή και με το όνομα Μαύρος Θάνατος.

Βαρδιάνος στα σπόρκα – 1893

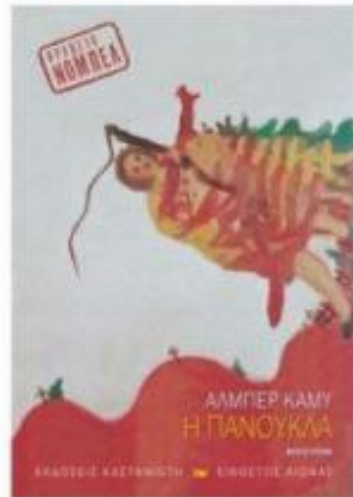
Του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη (1851 – 1911)

Ο Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης (πέρα από συγγραφέας που έχει στιγματίσει τα μαθητικά μας χρόνια, βλέπε “Φόνισσα” και “Όνειρο στο Κύμα”), είναι ένας από τους διαπρεπέστερους Έλληνες λογοτέχνες (“μπαμπάς” των ελληνικών γραμμάτων – αν μας επιτρέπεται ο όρος), με τα διηγήματά του να κατέχουν περίοπτη θέση στη νεοελληνική λογοτεχνία.

Ο “Βαρδιάνος στα σπόρκα” διηγείται την ιστορία της γριάς-Σκιεύως, η οποία μεταμφιέζεται σε άντρα και γίνεται βαρδιάνος (φύλακας) στα σπόρκα (μολυσμένα, επιχόλερα καράβια) για να σώσει τον γιο της. Προκειμένου να δει και να περιποιηθεί το παιδί της, που είχε προσβληθεί από **χολέρα**, η γριά Σκιεύω καταφέρνει, ντυμένη αντρικά, να την προσλάβουν ως “βαρδιάνο” στα καράβια και τελικά πετυχαίνει τον σκοπό της.

Ιστορικός πυρήνας του διηγήματος είναι η επιδημία της χολέρας που έπληξε την Ευρώπη το 1865 (ο Παπαδιαμάντης ήταν τότε δεκατεσσάρων χρονών και θυμάται ζωηρά τις λεπτομέρειες) και τα αυστηρά μέτρα προφύλαξης που έλαβε η τότε ελληνική κυβέρνηση.

Η πανούκλα – 1947

Του Αλμπερ Καμύ (1913 – 1960)

Ο πόλεμος -αυτή η «μαύρη πανούκλα»- ξεσπά στην Ευρώπη. Η Γαλλία σπαράζει στις όχθες του Σομ και του Λουάρ, εκατομμύρια οι αιχμάλωτοι στα κρεματόρια. Ο πόλεμος κάνει πιο έντονο τον χωρισμό, την απουσία, την αρρώστια, την ανασφάλεια.

Μήπως, όμως δεν είμαστε πάντα υπό απειλή, αποκομμένοι, εξόριστοι, σαρακοφαγωμένοι, όπως το φρούτο από το σκουλήκι;

Η «Πανούκλα», το δεύτερο μετά τον «Ξένο» μεγάλο μυθιστόρημα του Καμύ, καταγράφει τη συμπεριφορά των ανθρώπων σ' έναν κόσμο που μοιάζει πλέον να μην έχει σκοπό και μέλλον, σ' έναν κόσμο πνιγηρής επανάληψης και μονοτονίας. Αυτό που χαρακτηρίζει τους ανθρώπους δεν είναι η αυτοκρατορία της σάρκας τους, αλλά οι σιωπές, οι κρυφές πληγές τους, οι σκιές που ρίχνουν στις προκλήσεις της ζωής.

Η άρρωστη πολιτεία – 1914

Της Γαλάτειας Καζαντζάκη (1881 – 1962)

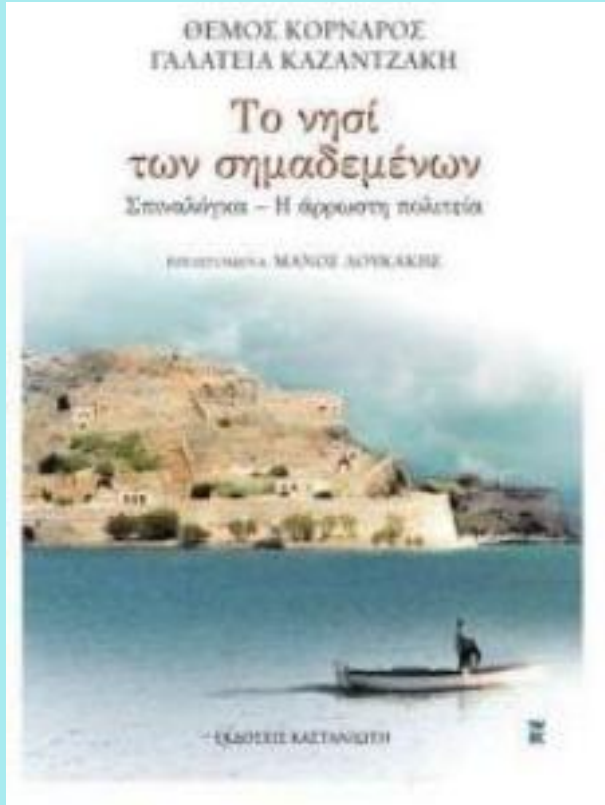
Η Γαλάτεια Καζαντζάκη ήταν η πρώτη στην ελληνική λογοτεχνία του 20ου αιώνα που ανέδειξε το ζήτημα της **λέπρας**, μέσα από μια ερωτική ιστορία.

Η “Άρρωστη πολιτεία” αποτελεί μια νουβέλα της συγγραφέως για το νησί των λεπρών, τη **Σπιναλόγκα**, η οποία δημοσιεύτηκε πρώτη φορά το 1914 από την ίδια, με το ψευδώνυμο Πετρούλα Ψηλορείτη.

Η πλοκή στην “Άρρωστη πολιτεία” ακολουθεί τα αντικρουόμενα συναισθήματα και τις σκέψεις που γεννούν στην ηρωίδα, τόσο η αρρώστια και ο υποχρεωτικός εγκλεισμός στο νησί των λεπρών, όσο και ο έρωτας που γνωρίζει στο πρόσωπο ενός δασκάλου. Η πρωταγωνίστρια είναι μια υπερήφανη κοπέλα, που διχάζεται ανάμεσα στην απελπισία, στη συνειδητοποίηση ότι δεν υπάρχει σωτηρία, και στη “χαρά του έρωτα” που συνάντησε αναπάντεχα στην “πολιτεία των λεπρών”.

Το νησί των σημαδεμένων:

Σπιναλόγκα – Η Άρρωστη Πολιτεία – 1933

Του Θέμου Κορνάρου (1906 – 1970)

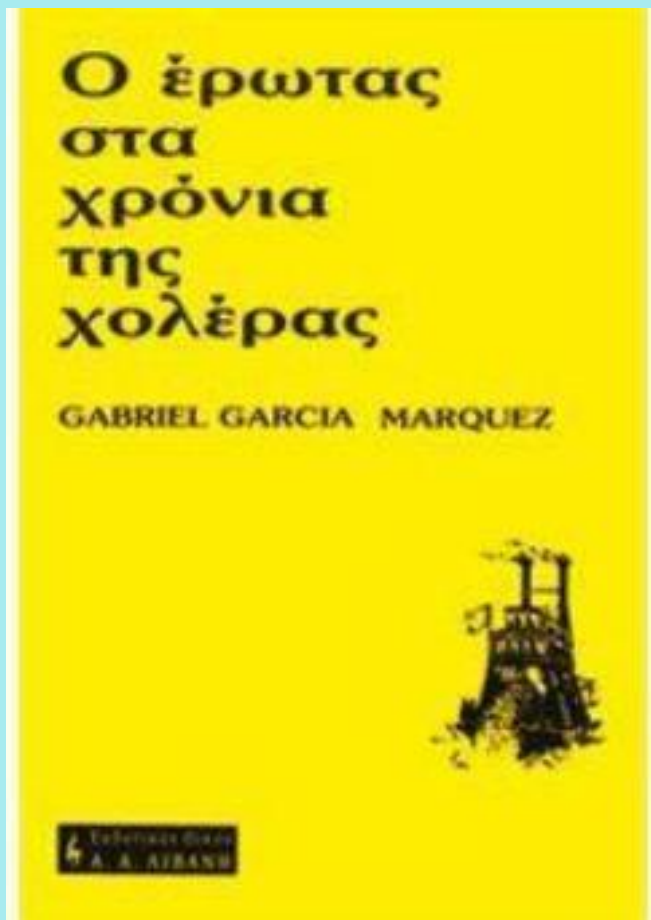
Στον υποβλητικό βράχο της Σπιναλόγκας περπάτησαν, ερωτεύτηκαν, μαρτύρησαν και επιβίωσαν για μισό περίπου αιώνα, άνθρωποι που προέρχονταν από την “απέναντι όχθη”, θύματα μιας ολόκληρης εποχής. Στο καστρόχτιστο νησί του Μεραμπέλλου, σ’ έναν χώρο ταυτισμένο με την προκατάληψη, έχτιζαν την ζωή τους από την αρχή οι εκτοπισμένοι, προσπαθώντας να ξεπεράσουν τις κοινωνικές αντιξοότητες, ώστε να προετοιμάσουν μια αξιοπρεπή αποχώρηση από τον “επίγειο παράδεισο”. Ο αποκλεισμός αυτών των ανθρώπων και η καθημερινότητά τους υπήρξαν για πολλά χρόνια ζητήματα ταμπού για την ελληνική κοινωνία και την πεζογραφία της.

Δύο Έλληνες συγγραφείς, ωστόσο, τόλμησαν να θίξουν το ζήτημα της λέπρας, γράφοντας εν θερμώ δύο συγκλονιστικά κείμενα που έμειναν στην Ιστορία: Από τη μια, η Γαλάτεια Καζαντζάκη, που, όπως αναφέραμε παραπάνω, δημοσίευσε την “**Άρρωστη πολιτεία**” το 1914, και, από την άλλη, ο Θέμος Κορνάρου, που το

1933 έδωσε στον έξω κόσμο τη δική του καταγγελτική μαρτυρία με τον τίτλο “Σπιναλόγκα”.

Τα δύο αυτά κείμενα, της Καζαντζάκη και του Κορνάρου, δημοσιεύονται πρώτη φορά μαζί, ώστε να δημιουργήσουν στον αναγνώστη μια ολοκληρωμένη και ρεαλιστική εικόνα, για “Το νησί των σημαδεμένων”, που συγκινεί μέχρι σήμερα όποιον το επισκέπτεται, είτε από την απέναντι ακτή, είτε μέσα από τα βιβλία.

Ο έρωτας στα χρόνια της χολέρας – 1985

Του Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκες (1927 – 2014)

Ο Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκες ήταν ένας σπουδαίος Κολομβιανός συγγραφέας, που θεωρείται μέχρι σήμερα ο σημαντικότερος εκπρόσωπος του μαγικού ρεαλισμού, αλλά κι ένας από τους μεγαλύτερους συγγραφείς, όχι μόνο της ισπανόφωνης, αλλά και της παγκόσμιας λογοτεχνίας. (*“Εκατό χρόνια μοναξιά”* (1967), *“Το φθινόπωρο του Πατριάρχη”* (1975), *“Χρονικό ενός προαναγγεληθέντος θανάτου”* (1981), *“Ο έρωτας στα χρόνια της χολέρας”* (1985)

Το μυθιστόρημα “Ο έρωτας στα χρόνια της χολέρας” παρακολουθεί την τραγική ιστορία αγάπης ανάμεσα στον νεαρό Φλορεντίνο Αρίσα και στη συνομήλική του, Φερμίνια Δάσα, η οποία και διακόπτεται απότομα από τη σφοδρή αντίδραση του πατέρα της.

Ο Φλορεντίνο θα παραμείνει συναισθηματικά ανάπηρος σχεδόν για όλη του τη ζωή, μη μπορώντας να την ξεχάσει, ενώ αντιθέτως η Φερμίνια υποκύπτει στα θέληγτρα ενός γοητευτικού και έμπειρου γιατρού, φτιάχνει οικογένεια και εκλογικεύει την απώλεια του πρώτου άντρα στη ζωή της.

Με φόντο τις ακτές της Καραϊβικής και δαμόκλειο σπάθη την τρομερή αρρώστια της εποχής, τη χολέρα, οι δύο πρωταγωνιστές επιζούν σαν να είναι απρόσβλητοι από την επιδημία, λόγω της δύναμης με την οποία ερωτεύτηκαν και θα συναντηθούν μόνον όταν ο σύζυγος της Φερμίνια πεθάνει και το πεδίο για τον Φλορεντίνο είναι και πάλι ελεύθερο.

“Ήταν αναπόφευκτο: η μυρωδιά από πικραμύγδαλα του θύμιζε άτυχους έρωτες. Ο γιατρός Χουβενάλ Ουρμπίνο την ένωσε από τη στιγμή που μπήκε μες στο σκοτεινό ακόμα σπίτι, όπου είχε τρέξει βιαστικά για ν’ ασχοληθεί με μια περίπτωση που από χρόνια είχε πάψει να είναι επείγουσα. Ο Χερεμιά δε Σαιντ Αμούρ, πρόσφυγας από τις Αντίλλες, ανάπηρος από τον πόλεμο, φωτογράφος για παιδιά κι ο πιο πονετικός του αντίπαλος στο σκάκι, είχε ξεφύγει μια για πάντα από τα βασανιστήρια της μνήμης, με αναθυμιάσεις από υδροκυανιούχο χρυσό.

Βρήκε το πτώμα σκεπασμένο με μια κουβέρτα, στο ράντσο που κοιμόταν πάντα, κοντά σ’ ένα σκαμνί με μια μικρή λεκάνη που ο νεκρός είχε μεταχειριστεί για να εξατμίσει το δηλητήριο. Στο πάτωμα, δεμένο στο πόδι του ράντσου, βρισκόταν το ξαπλωμένο σώμα ενός μεγάλου μαύρου δανέζικου σκύλου με χιονάτο στήθος κι από κοντά οι πατερίτσες. Το δωμάτιο, που χρησίμευε για κρεβατοκάμαρα και εργαστήριο ταυτόχρονα, πνηγηρό και στενάχωρο, μόλις είχε αρχίσει να φωτίζεται από τη λάμψη της αυγής μέσα από τ’ ανοιχτό παράθυρο, αλλά το φως ήταν αρκετό για ν’ αναγνωρίσει την εξουσία του θανάτου.”

Περί τυφλότητας – 1995

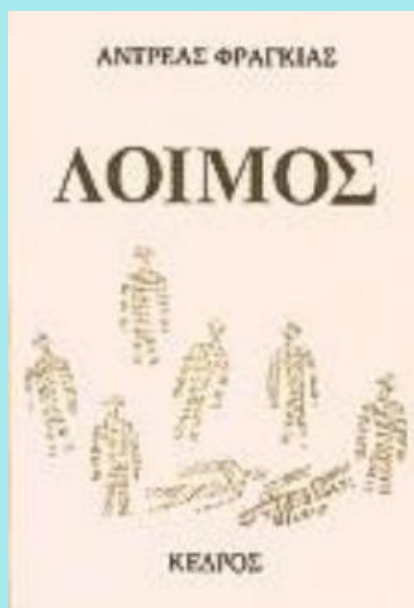

Του Ζοζέ Σαραμάγκου (1922-2010)

Ένας άνθρωπος χάνει ξαφνικά το φως του. Τα περιστατικά αιφνίδιας τύφλωσης κλιμακώνονται και η κυβέρνηση αποφασίζει να βάλει σε καραντίνα τους τυφλούς. Ο Πορτογάλος συγγραφέας, Ζοζέ Σαραμάγκου, έχει υπολογίσει, με γραφειοκρατική ακρίβεια, όλα όσα θα μπορούσαν να συμβούν σ' έναν κόσμο που χάνει την όρασή του. Για πόσο καιρό η κίνηση στους δρόμους θα είναι ομαλή; Για πόσο καιρό θα επαρκούν τα τρόφιμα για τις πεινασμένες ορδές; Πόσος χρόνος χρειάζεται για να καταρρεύσει η παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, αερίου και νερού; Τι θ' απογίνουν τα κατοικίδια; Οι σεξουαλικοί φραγμοί; Πόσοι τυφλοί φτιάχνουν μια τυφλότητα;

Και τέλος: Σε έναν κόσμο τυφλών, τι θα έκανες αν έβλεπες;

Ο Λοιμός – 1972

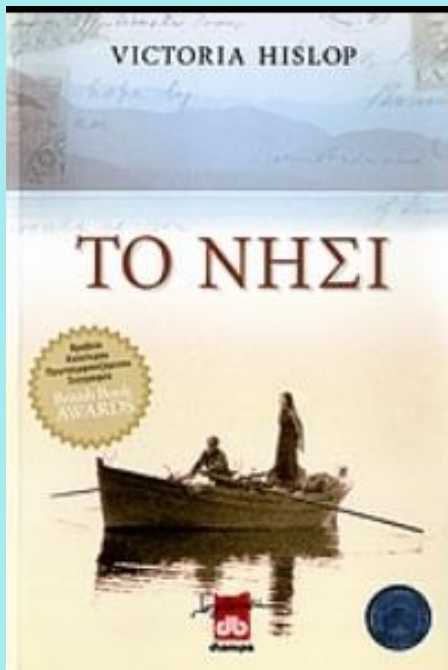

Του Αντρέα Φραγκιά (1921- 2002)

Ο Λοιμός χαρακτηρίστηκε ως μία από τις ευτυχείς στιγμές της μεταπολεμικής πεζογραφίας και γι' αυτό θεωρείται το σημαντικότερο έργο του Αντρέα Φραγκιά, χάρη στην απλή γλώσσα και την εκφραστική του λιτότητα, αναδεικνύοντας τη σύγκρουση ανάμεσα στην απρόσωπη εξουσία και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια.

«Οι μύγες και οι πέτρες είναι λοιπόν δυο βασικά στοιχεία της φύσης. Μ' αυτά τα δύο μετριέται η ζωή σου την ημέρα. Το νύχτα, το μέτρο αλλάζει. Έτσι γινόταν -λες- από την αρχή του κόσμου. Πέτρες και μύγες. Όλα σου τα χρόνια κουβαλούσες πέτρες και μάζευες μύγες. Θα πεθάνεις απλώνοντας το χέρι να χουφτιάσεις μια που σου ξεφεύγει. Για να λιγοστέψεις έτσι το χρέος σου πάνω στη Γη. Στη μερίδα σου καταγράφονται πόσες μύγες έχεις πιάσει σ' όλη σου τη ζωή, πόσες φορές σου έχει πέσει η πέτρα από τα χέρια κι η ολοφάνερη απροθυμία σου να φωνάξεις από το βουνό, πως είσαι ένα χαμένο και γελοίο υποκείμενο. Όλοι οι άνθρωποι, όπου κι αν βρίσκονται, αγωνίζονται την ημέρα με τις μύγες και το βράδυ με τον φόβο. Τα χρέη διπλασιάζονται, οι λογαριασμοί έχουν ανέβει πάρα πολύ και κανένας δεν ξέρει ακριβώς πόσα χρωστάει κι αν είναι απόψε η δικιά σου νύχτα. Αλλά και να μάθεις σήμερα πόσες μύγες χρωστάς, αύριο θα είναι αλλιώς, αφού από ώρα σε ώρα μπορεί να αυξηθεί κάποιο υπόλοιπο. Πόσο αξίζει τάχα μία μύγα;».

Το νησί - 2008

Με τοποθεσία τη Σπιναλόγεια, κοντά στην ακτή της Κρήτης και το χωριό Πλάκια, το οποίο βρίσκεται σε τόσο κοντινή απόσταση που μπορεί να καλυφθεί με κολύμπι, *Το Νησί* διηγείται την ιστορία της Αλέξης Φίλντινγκι, μια έφηβης που είναι έτοιμη να πάρει μια απόφαση που μπορεί να αλλάξει την ζωή της για πάντα. Γνωρίζει μετά βίας ελάχιστα πράγματα για το παρελθόν της οικογένειάς της και πάντα αγανακτούσε με την μητέρα της, η οποία αρνούνταν να το συζητήσει. Γνωρίζει μόνο ότι η μητέρα της, Σοφία, μεγάλωσε στην Πλάκια, ένα μικρό χωριό της Κρήτης, πριν μετακομίσει στο Λονδίνο.

Κάνοντας την πρώτη της επίσκεψη στην Κρήτη για να δει το χωριό όπου γεννήθηκε η μητέρα της, η Αλέξης ανακαλύπτει ότι η Πλάκια βρίσκεται απέναντι από ένα έρημο νησί, την Σπιναλόγεια. Σοκάρεται και εντυπωσιάζεται όταν μαθαίνει ότι αυτή ήταν η αποικία λεπρών της Ελλάδας για το μεγαλύτερο μέρος του 20ου αιώνα. Σε αυτό το σημείο, η Αλέξης, συναντά μια παλιά φίλη της μητέρας της, τη Φωτεινή, που είναι διατεθειμένη να της διηγηθεί όλη την τραγική ιστορία της οικογενείας της. Αυτό που της λέει είναι τραγικά σοκαριστικό: η ιστορία που η Σοφία η μητέρα της προσπαθεί όλα αυτά τα χρόνια να αποικρύψει. Πρόκειται για την ιστορία της Ελένης, της γιαγιάς της, και μιας οικογένειας διαλυμένης από πόλεμο, τραγωδία και πάθος. Ανακαλύπτει πόσο στενά συνδεδεμένη είναι με το νησί και με τον τρόμο και την κατάντια της αποικίας των λεπρών που βρισκόταν εκεί κάποτε, και μαθαίνει επίσης ότι τα μυστικά του παρελθόντος έχουν τη δύναμη να αλλάξουν το μέλλον.

Graffito – 2009

Του Παύλου Μάτεσι (1933 – 2013)

Αν παρουσιαστεί στη Βουλή αιφνίδια θανατηφόρα, μεταδοτική ασθένεια;
Αν, για να εμποδίσει εξάπλωση του λοιμού, η Χωροφυλακή χτίσει πόρτες και παράθυρα της Βουλής, μεταφέρει συγγενείς των πολιτικών και δωρολήπτες στην πλατεία της και πραγματοποιήσει ολοκαύτωμα;

Αν ορισμένα πτηνά από τη Βουλή, που θα ανέλθουν «ψηλά», μεταδώσουν το μίσημα σε ουράνια πλάσματα; Αν τα αγάλματα βγουν γαλήνια από τα μουσεία και ζητήσουν ένα ποτήρι νερό;

ΠΗΓΕΣ:

<https://1.facebook.com/1.php?u=https%3A%2F%2Fwww.neolaia.gr%2F2020%2F03%2F21%2Fi-pandimia-sti-zografiki-ke-ti-logotexnia%2F%3Ffbclid%3DIwAR1ncj2mwnimUzjsyh1ZSxREbcUNZ14>

ΚΟΡΟΝΟΪΟΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: **Φασουλάκη Χρυσούλα**

Ομάδα Κορώνα - Γράμματα

Οδηγίες από τη Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας για τα Διαγνωστικά Κέντρα

Βασικές αρχές

- ◆ Περιορισμός εισαγωγής του ιού στην υγειονομική δομή:
- ◆ Ακύρωση/αναβολή προγραμματισμένων επισκέψεων και επεμβάσεων, σύμφωνα με τον εκάστοτε σχεδιασμό του Υπουργείου Υγείας
- ◆ Αξιοποίηση δυνατοτήτων τηλεφωνικής υποστήριξης και καθοδήγησης ασθενών
- ◆ Μείωση του αριθμού των εισόδων στο χώρο υπηρεσιών υγείας
- ◆ Περιορισμός επισκεπτηρίου
- ◆ Διαλογή εισερχόμενων ασθενών για έγκαιρη ανίχνευση συμπτωμάτων από το αναπνευστικό σύστημα
- ◆ Εφαρμογή μέτρων αναπνευστικής υγιεινής από τους ασθενείς (χορήγηση χειρουργικής μάσκας, χρήση χαρτομάντιλου, υγιεινή χεριών)
- ◆ Άμεση απομόνωση των συμπτωματικών ασθενών:
- ◆ Λειτουργία καλά αεριζόμενων χώρων για την αναμονή και την εξέταση ύποπτων περιστατικών
- ◆ Νοσηλεία σε μονόκλινους θαλάμους με ατομική τουαλέτα και κλειστή πόρτα
- ◆ Προσοχή σε χειρισμούς με κίνδυνο πρόκλησης αερολύματος.
- ◆ Εφαρμογή κατάλληλου εξοπλισμού ατομικής προστασίας και χρήση θαλάμων αρνητικής πίεσης όταν είναι εφικτό
- ◆ Προστασία των εργαζομένων στους χώρους παροχής υπηρεσιών υγείας:

◆ Υγιεινή χειρών

◆ Εφαρμογή φυσικών εμποδίων για περιορισμό επαφής του προσωπικού κατά τη διαλογή ασθενών.

Αυτά που πρέπει να κάνουμε είναι:

◆ Πλένουμε συχνά και σχολαστικά τα χέρια μας με σαπούνι και νερό ή αλκοολούχο διάλυμα.

◆ Όταν βήχουμε ή φτερνιζόμαστε, καλύπτουμε το στόμα και τη μύτη μας με τον αγκώνα ή ένα χαρτομάντιλο και πλένουμε αμέσως μετά τα χέρια μας.

◆ Απορρίπτουμε το χαρτομάντιλο, αμέσως μετά τη χρήση, σε κλειστό κάδο.

◆ Αποφεύγουμε τις κοντινές επαφές όταν παρουσιάζουμε συμπτώματα κρυολογήματος (όπως βήχα, πυρετό, καταρροή, πονόλαιμο) ή με άτομα που παρουσιάζουν αυτά τα συμπτώματα.

◆ Αν παρουσιάζουμε συμπτώματα πυρετού, βήχα ή δυσκολίας στην αναπνοή και έχουμε ταξιδιωτικό ιστορικό σε πληττόμενη περιοχή, επικοινωνούμε με το γιατρό μας και παραμένουμε σπίτι μας.

◆ Αν παρουσιάζουμε συμπτώματα κατά τη διάρκεια ταξιδιού, ενημερώνουμε αμέσως το πλήρωμα και αναζητούμε ιατρική βοήθεια.

◆ Πλένουμε τα χέρια μας: όταν μαγειρεύουμε, όταν φροντίζουμε ασθενείς, όταν ερχόμαστε σε επαφή με ζώα.

ΕΘΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΓΕΙΑΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ

ΤΑΞΙΔΕΥΕΤΕ ΠΡΟΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ* ΜΕ ΚΡΟΥΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟ ΝΕΟ ΚΟΡΟΝΑΪΟ (2019-nCoV);

ΓΙΑ ΝΑ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΕΙΤΕ ΑΠΟ ΑΝΑΠΝΕΥΣΤΙΚΗ ΛΟΙΜΩΞΗ ΑΠΟ ΤΟ ΝΕΟ ΚΟΡΟΝΑΪΟ

ΣΥΝΙΣΤΑΤΑΙ:

- 1 **Αποφυγή της επαφής με ζώα** (ζωντανά ή νεκρά), των αγορών ζώων και προϊόντων ζωικής προέλευσης, πουλερικών και θαλασσινών
- 2 **Αποφυγή επαφής με ασθενείς** που έχουν συμπτώματα λοίμωξης του αναπνευστικού (π.χ. βήχας)

- 3 Αυστηρή τήρηση των **ατομικών μέτρων υγιεινής**, όπως:
 - **προσεκτικό πλύσιμο χεριών** με νερό και σαπούνι ή επάλειψη των χεριών με αλκοολούχο διάλυμα
 - **κάλυψη του στόματος και της μύτης** με χαρτομάντιλο κατά τη διάρκεια του βήχα και του φταρνίσματος
 - **αποφυγή χειραψίας και επαφής των χεριών με το στόμα, τη μύτη και τα μάτια**

- 4 Σε περίπτωση **εμφάνισης συμπτωμάτων λοίμωξης** του αναπνευστικού κατά τη διαμονή σας, άμεση αναζήτηση ιατρικής συμβουλής και αναβολή της επιστροφής σας μέχρι να γίνετε καλά

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΣΑΣ ΑΠΟ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΜΕ ΚΡΟΥΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟ ΝΕΟ ΚΟΡΟΝΑΪΟ

Αν εντός **14 ημερών** εκδηλώσετε:

- ▶ **πυρετό $\geq 38^{\circ}\text{C}$** και
- ▶ **συμπτώματα από το αναπνευστικό** (βήχας, δύσπνοια κ.α.)

Απευθυνθείτε άμεσα στον ιατρό σας και ενημερώστε τον για το πρόσφατο ταξίδι σας ή επικοινωνήστε με τον Εθνικό Οργανισμό Δημόσιας Υγείας (ΕΟΔΥ) (τηλ: **210-5212054**)

* Αρχικά τα κρούσματα εντοπίστηκαν στην πόλη Wuhan

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Υγείας

ΤΗΡΟΥΜΕ ΤΟΥΣ ΚΑΝΟΝΕΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

- Πλένουμε συχνά και σχολαστικά τα χέρια μας με σαπούνι και νερό ή αλκοολούχο διάλυμα

- Όταν βήχουμε ή φταρνιζόμαστε, καλύπτουμε το στόμα και τη μύτη μας με τον αγκώνα ή ένα χαρτομάντηλο και πλένουμε αμέσως μετά τα χέρια μας

- Απορρίπτουμε το χαρτομάντηλο, αμέσως μετά τη χρήση, σε κλειστό κάδο

- Αποφεύγουμε τις κοντινές επαφές όταν παρουσιάζουμε συμπτώματα κρυολογήματος (όπως βήχα, πυρετό, καταρροή, πονόλαιμο) ή με άτομα που παρουσιάζουν αυτά τα συμπτώματα

- Αν παρουσιάζουμε συμπτώματα πυρετού, βήχα ή δυσκολίας στην αναπνοή, και έχουμε ταξιδιωτικό ιστορικό σε πληττόμενη περιοχή, επικοινωνούμε με το γιατρό μας ή με τον ΕΟΔΥ (τηλ. 2105212054) και παραμένουμε σπίτι μας

- Αν παρουσιάζουμε συμπτώματα κατά τη διάρκεια ταξιδιού, ενημερώνουμε αμέσως το πλήρωμα και αναζητούμε ιατρική βοήθεια

- Πλένουμε τα χέρια μας: όταν μαγειρεύουμε, όταν φροντίζουμε ασθενείς, όταν ερχόμαστε σε επαφή με ζώα

- Εμπιστευόμαστε τους ειδικούς και τους επιστήμονες για την πληροφόρησή μας

Κορωνοϊός & Ευπαθείς ομάδες

Δεν φοβόμαστε - προστατευόμαστε

Μένουμε σπίτι μας!

Αποφεύγουμε επαφές με άτομα με συμπτωματολογία λοίμωξης του αναπνευστικού συστήματος

Αποφεύγουμε όλα τα μη απαραίτητα ταξίδια, ιδιαίτερα σε περιοχές ή χώρες με επιβεβαιωμένη μετάδοση του ιού στην κοινότητα

Εφαρμόζουμε την υγιεινή των χεριών και αποφεύγουμε την επαφή των χεριών με το πρόσωπο (μάτια, μύτη, στόμα)

Συμμορφωνόμαστε στη χρόνια φαρμακευτική αγωγή που ενδεχομένως λαμβάνουμε και στις οδηγίες των θεραπόντων ιατρών

Αποφεύγουμε χώρους συγχρωτισμού, κοινωνικών συναναστροφών μαζικού χαρακτήρα και εκδηλώσεων

Επικοινωνούμε άμεσα με τον θεράποντα ιατρό σε περίπτωση εμφάνισης συμπτωμάτων λοίμωξης του αναπνευστικού συστήματος και επιμένουμε σε ιατρική αξιολόγηση

Αποφεύγουμε επισκέψεις σε νοσηλευόμενους ασθενείς

Αποφεύγουμε επισκέψεις σε χώρους υπηρεσιών υγείας χωρίς σοβαρό λόγο

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη

Για περισσότερες πληροφορίες:

1135

Κορωνοϊός: Δεν φοβόμαστε - Προστατευόμαστε Ασπίδα μας, η γνώση

Πλένουμε συχνά και σχολαστικά τα χέρια μας με σαπούνι και νερό ή αλκοολούχο διάλυμα. Γενικά αποφεύγουμε να αγγίζουμε με τα χέρια μας, τη μύτη, το στόμα και τα μάτια μας.

Όταν βήχουμε ή φταρνιζόμαστε, καλύπτουμε το στόμα και τη μύτη μας με τον αγκώνα ή ένα χαρτομάντηλο και πλένουμε αμέσως μετά τα χέρια μας.

Απορρίπτουμε το χαρτομάντηλο, αμέσως μετά τη χρήση, σε κλειστό κάδο.

Αποφεύγουμε τις κοντινές επαφές όταν παρουσιάζουμε συμπτώματα κρυολογήματος (όπως βήχα, πυρετό, καταρροή, πονόλαιμο) ή με άτομα που παρουσιάζουν αυτά τα συμπτώματα και ιδιαίτερα με ηλικιωμένους ή άτομα με χρόνια νόσο.

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη

Αν παρουσιάζουμε συμπτώματα πυρετού, βήχα ή δυσκολίας στην αναπνοή και έχουμε ταξιδιωτικό ιστορικό σε πληττόμενη περιοχή, επικοινωνούμε με το γιατρό μας ή με τον ΕΟΔΥ (τηλ. 2105212054) και παραμένουμε σπίτι μας.

Αν παρουσιάζουμε συμπτώματα κατά τη διάρκεια ταξιδιού, ενημερώνουμε αμέσως το πλήρωμα και αναζητούμε ιατρική βοήθεια.

Πλένουμε τα χέρια μας: όταν μαγειρεύουμε, όταν φροντίζουμε ασθενείς, όταν ερχόμαστε σε επαφή με ζώα.

Εμπιστευόμαστε τους ειδικούς και τους επιστήμονες για την πληροφόρησή μας.

ΠΗΓΕΣ:

<https://www.civilprotection.gr/el/koronoios-covid-19-hrisimes-odigies>

<https://www.bio-care.gr/koronoios-i-okto-odigies-apo-ti-geniki-grammatia-politikis-prostasias/>

COVID-19 ΚΑΙ ΔΙΑΤΡΟΦΗ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: **Φασουλάκη Χρυσούλα**

Ομάδα :Κορώνα - Γράμματα

Πώς ενισχύουμε το ανοσοποιητικό μας μέσω της καθημερινής μας διατροφής

Πρέπει να μείνουμε Υγιείς - Είναι στο χέρι μας

Η ορθή διατροφή, η συχνή σωματική άσκηση και ο υγιεινός τρόπος ζωής πάντα ήταν σημαντικά για τη ζωή μας .Όμως τώρα επιβάλλονται και αποκτούν ιδιαίτερη σημασία για να είμαστε και να μείνουμε υγιείς , να ενισχύσουμε το ανοσοποιητικό μας σύστημα και να προστατέψουμε τον εαυτό μας μέσα στην πανδημία

Εμείς λοιπόν σας προτείνουμε:

- **5 ΦΡΟΥΤΑ ΚΑΙ ΛΑΧΑΝΙΚΑ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ.** Πρέπει καθημερινά να καταναλώνουμε 5 μερίδες φρούτα και λαχανικά Αυτό γίνεται εύκολα αν συνοδεύσετε το φαγητό σας με σαλατικά και φάτε και 2-3 φρούτα καθημερινά
- Καταναλώστε τροφές πλούσιες σε αντιοξειδωτικά συστατικά όπως είναι η Βιτ. Γ, το σελήνιο, οι πολυφαινόλες κ.ά. Αποτελούν ισχυρούς συμμάχους στην καλύτερη λειτουργία του ανοσοποιητικού. Τροφές πλούσιες σε Βιτ. Γ είναι όλα τα εσπεριδοειδή, οι φράουλες, τα ακτινίδια τα μούρα, οι πιπεριές κ.ά. Τροφές πλούσιες σε σελήνιο είναι τα brazil nuts, οι σαρδέλες, ο τόνος, το χοιρινό και το βοδινό κρέας. Τροφές πλούσιες σε πολυφαινόλες είναι τα μήλα, το πράσινο τσάι, τα σταφύλια κ.ά.
- Φάτε όσο πιο φρέσκα τρόφιμα γίνεται . Σημειώνουμε ότι τα κατεψυγμένα λαχανικά διατηρούν όλες τους τις βιταμίνες
- Η βρώμη, είναι πλούσια σε β-γλυκάνη , που ενισχύει το ανοσοποιητικό σύστημα και η οποία μπορεί να καταναλωθεί για πρόγευμα ή δείπνο με γάλα ή γιαούρτι ή να προστεθεί σε διάφορα smoothies

- Καταναλώστε τροφές πλούσιες σε προβιοτικά όπως το άπαχο αιγινό κεφίρ ή το αριάνι, το χωριάτικο γιαούρτι ενισχύουν το ανοσοποιητικό μέσω των ωφέλιμων βακτηρίων που περιέχουν
- Καταναλώστε τροφές πλούσιες σε ω-3 λιπαρά οξέα π.χ. λιπαρά ψάρια όπως σαρδέλες, σκουμπρί, σολομός, φαγκρί, λαβράκι) και ξηροί καρποί και σπόροι βοηθούν στην τόνωση του οργανισμού, στην καλή λειτουργία του εγκεφάλου, της καρδιάς και βελτιώνουν τη διάθεση
- Καταναλώστε τροφές πλούσιες σε βιτ. Δ π.χ. λιπαρά ψάρια, κρόκος αυγού, γάλα φαίνεται να βοηθούν στην καταπολέμηση των ιώσεων. Μία μελέτη του 2017 (με δείγμα 11.000 ανθρώπους) έδειξε ότι η καθημερινή πρόσληψη 800 IU (διεθνών μονάδων) βιταμίνης Δ μειώνει τις πιθανότητες προσβολής από αναπνευστική ίωση κατά 50%
- Διάφορα βότανα που φαίνεται να έχουν ευεργετική δράση είναι το φασιόμηλο που θεωρείται το 'βότανο της μακροζωίας', το τσάι του βουνού και το πράσινο τσάι που βοηθούν στην αντιμετώπιση των ιώσεων και των κρυολογημάτων. Επίσης,
- Πιείτε 8 ποτήρια νερό. Ενυδατώνεστε επαρκώς με τουλάχιστον 2 με 2 ½ λίτρα υγρά ημερησίως κατά προτίμηση σε χλιαρή θερμοκρασία, όχι παγωμένα
- Μειώστε τη ζάχαρη , παχαίνει και βυθίζει το ανοσοποιητικό σε λήθαργο
- Αποφύγετε τα αναψυκτικά και τους χυμούς με την πολλή ζάχαρη
- Φτιάξτε φρέσκους χυμούς στο σπίτι
- Μειώστε το αλκοόλ
- Φάτε όσπρια 2-3 φορές την εβδομάδα και αφαιρέστε το λίπος από το κρεάς και το κοτόπουλο πριν ψηθεί

ΠΗΓΕΣ:

<https://www.moh.gov.cy/moh/moh.nsf/all/50C324389FC539C5C22585A5003625DC?>

ΚΟΡΟΝΟΪΟΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ-ΔΟΜΗ- ΜΙΚΡΟΒΙΟΛΟΓΙΑ

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ-ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Ομαδική εργασία

Κορονοϊός

E protein
S protein
M protein

Η γραφική απεικόνιση του κορονοϊού τύπου 2 όπως δημιουργήθηκε από εργαζομένους του CDC^[1]

Ταξινόμηση ιού

Ομάδα: IV ((+)ssRNA)
Τάξη: *Nidovirales*
Οικογένεια: *Coronaviridae*
Υποοικογένεια: *Coronavirinae*
Γένος: **Alphacoronavirus*

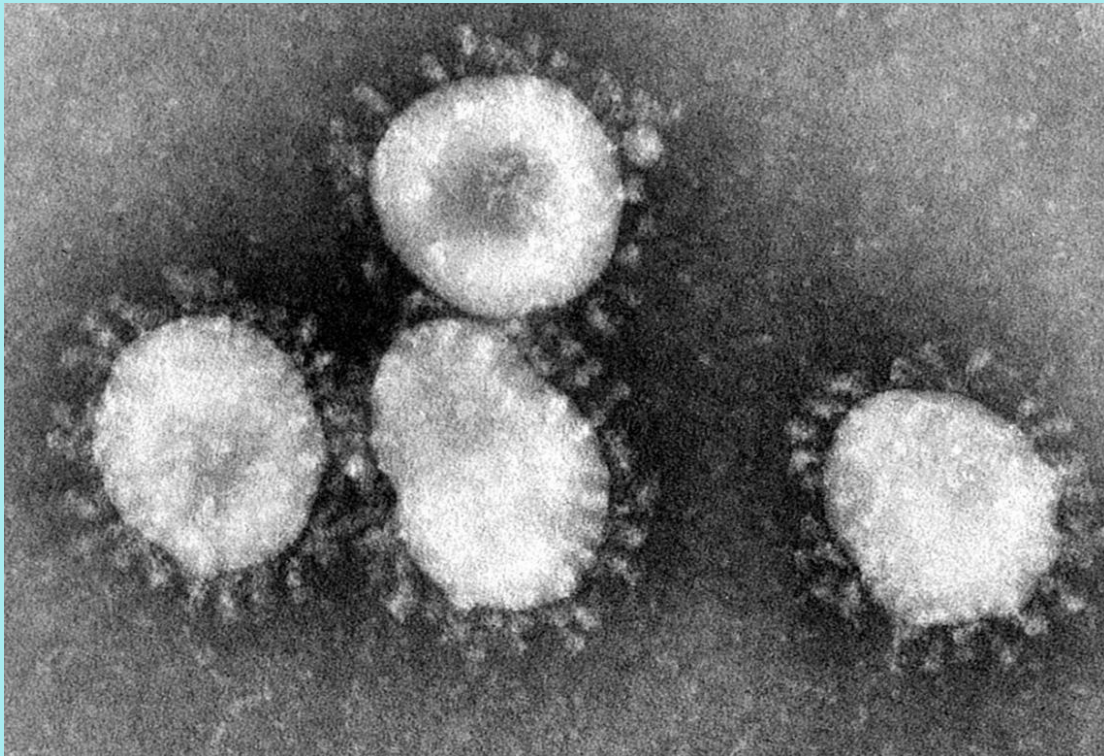
- *Betacoronavirus*
- *Deltacoronavirus*
- *Gammacoronavirus*

Τυπικό είδος

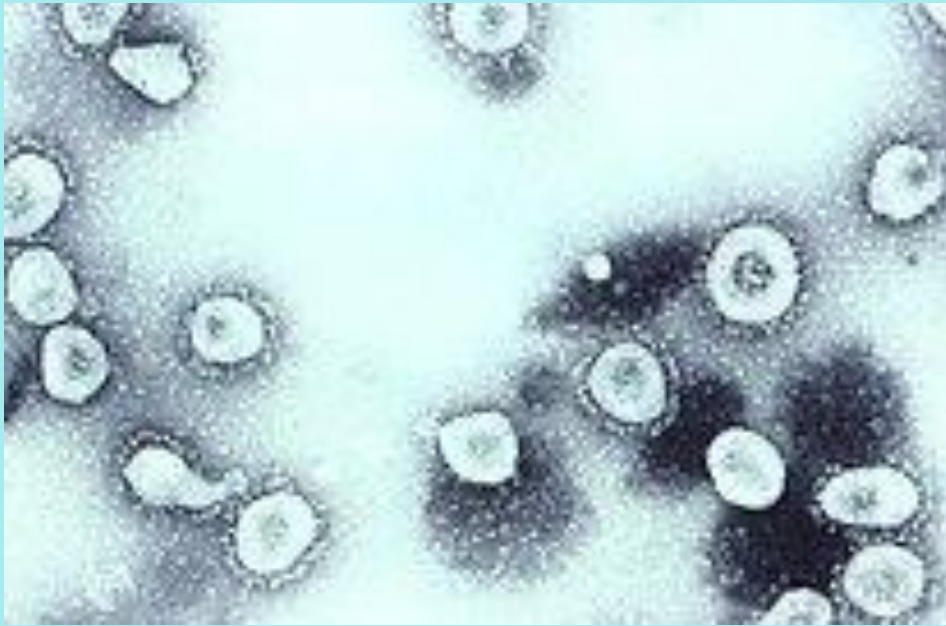
Κορονοϊός

Η ονομασία "*κορονοϊός*" προέρχεται από την Λατινική λέξη "*corona*", που σημαίνει "*στέμμα*", την οποία δανείζεται από την ελληνική λέξη "*κορώνη*". Το όνομα αποδόθηκε από την Τζουν Αλμείντα και τον Ντέιβιντ Τάιρελ οι οποίοι παρατήρησαν και μελέτησαν για πρώτη φορά τους ανθρώπινους κορονοϊούς. Η λέξη χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά το 1968 από μία άτυπη ομάδα ιολόγων στο περιοδικό *Nature* για να αναφέρουν μία καινούργια οικογένεια ιών. Το όνομα τους αποδόθηκε από την χαρακτηριστική όψη τους στο ηλεκτρονικό μικροσκόπιο όπου διακρίνονται εξογκώματα περιμετρικά της επιφάνειάς του σαν στέμμα .

Η επιστημονική ονομασία κορονοϊός έγινε δεκτό σαν όρος από τη Διεθνή Επιτροπή για την Ονοματολογία των ιών (αργότερα μετονομάστηκε Διεθνής Επιτροπή Ταξινόμησης των ιών) το 1971.

Η απεικόνιση ενός κορονοϊού στο ηλεκτρονικό μικροσκόπιο.

Καλλιέργεια μετάδοσης του κορονοϊού όπως φαίνεται σε ηλεκτρονικό μικροσκόπιο.

Ιστορία

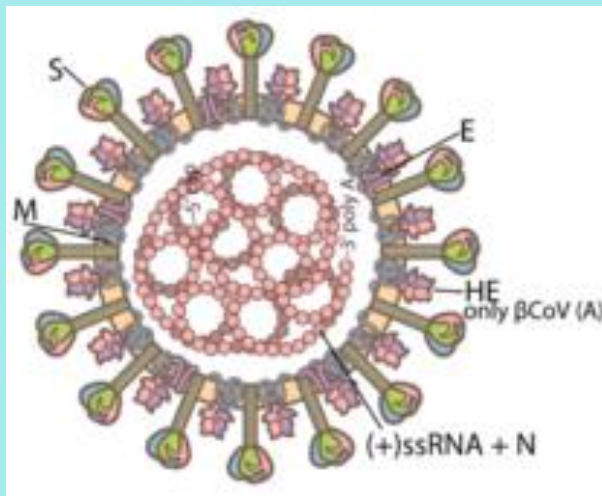
Οι πρώτες αναφορές λοίμωξης από κορονοϊό σε ζώα σημειώθηκαν στα τέλη της δεκαετίας του 1920, όταν εμφανίστηκε στη Βόρεια Αμερική οξεία αναπνευστική λοίμωξη εξημερωμένων κοτόπουλων

Οι ανθρώπινοι κορονοϊοί ανακαλύφθηκαν τη δεκαετία του 1960 χρησιμοποιώντας δύο διαφορετικές μεθόδους στο Ηνωμένο Βασίλειο και τις Ηνωμένες Πολιτείες. Οι Ε.Σ. Κένταλ, Μάλκολμ Μπάινου και Ντέιβιντ Τάιρελ συνέλεξαν έναν ξεχωριστό κοινό ιό κρυολογήματος που ονομάστηκε B814 το 1961. Ο ιός δεν μπορούσε να καλλιεργηθεί χρησιμοποιώντας τις κλασικές τεχνικές που είχαν χρησιμοποιήσει επιτυχώς σε ρινοϊούς, αδενοϊούς και άλλους γνωστούς ιούς κοινού κρυολογήματος. Το 1965, οι Τάιρελ και Μπάινου πέτυχαν να καλλιεργήσουν τον νέο ιό μέσω της καλλιέργειας οργάνων ανθρώπινης εμβρυϊκής τραχείας. Η νέα μέθοδος καλλιέργειας εισήχθη στο εργαστήριο από τον Μπέρτιλ Χουρν. Ο απομονωμένος ιός όταν εμβολιάστηκε ενδορινικά σε εθελοντές προκάλεσε κρυολόγημα και αδρανοποιήθηκε από αιθέρα που έδειξε ότι είχε φάκελο λιπιδίων. Η Ντόροθι Χαμρ και ο Τζον Πρόκνοου στο

Πανεπιστήμιο του Σικάγο απομόνωσαν ένα νέο ιό από φοιτητές ιατρικής το 1962. Απομόνωσαν και μεγάλωσαν τον ιό σε καλλιέργεια ιστών νεφρών, ονομάζοντάς τον 229E. Ο νέος ιός προκάλεσε κρυολόγημα στους εθελοντές και, όπως το B814, απενεργοποιήθηκε από τον αιθέρα. Η ιολόγος Τζουν Αλμείντα σε συνεργασία με τον Τάιρελ, συνέκρινε τις δομές των ιών B814 και 229E το 1967. Χρησιμοποιώντας ηλεκτρονικό μικροσκόπιο, οι ιοί αποδείχθηκε ότι σχετίζονται μορφολογικά με το γενικό σχήμα τους και τις διακριτικές αιχμές που μοιάζουν με ακίδα.

Μικροβιολογία

Δομή

Δομή ενός κορονοϊού

Ο κορονοϊός είναι μεγάλος, περίπου σφαιρικός, με εξογκώματα στην περιμέτρο της επιφάνειάς του. Το μέσο μέγεθός του κυμαίνεται διαμετρικά από 80 έως 120nm. Ενώ το μεγαλύτερο από αυτόν είναι 50 έως 200nm σε διάμετρο. Το μέσο συνολικό του βάρος είναι περίπου 40.000kDa. Περικλείονται από ένα φάκελο που αποτελείται από λιπιδική διπλοστοιβάδα, μόρια πρωτεΐνης και το νουκλεοκαψίδιο, τα οποία προστατεύουν τον ιό όταν βρίσκεται έξω από το κύτταρο ξενιστή.

Ο ιικός φάκελος αποτελείται από μια λιπιδική διπλοστοιβάδα στην οποία υπάρχουν οι δομικές πρωτεΐνες της μεμβράνης (M), του φακέλου (E) και των ακίδων (S). Η αναλογία E: S: M στη λιπιδική διπλοστοιβάδα είναι περίπου 1 : 20: 300. Η πρωτεΐνη E και M είναι οι δομικές πρωτεΐνες που συνδυάζονται με τη λιπιδική διπλοστιβάδα για να διαμορφώσουν τον ιικό φάκελο και να διατηρήσουν το μέγεθός του. Οι πρωτεΐνες S χρειάζονται για αλληλεπίδραση με τα κύτταρα ξενιστές.

Η πρωτεΐνη M είναι η κύρια δομική πρωτεΐνη του φακέλου που διαμορφώνει το συνολικό σχήμα και είναι μια πρωτεΐνη μεμβράνης τύπου III και σχηματίζει ένα στρώμα πάχους 7,8 νανομέτρων. Η πρωτεΐνη M είναι κρίσιμη κατά τη διάρκεια των

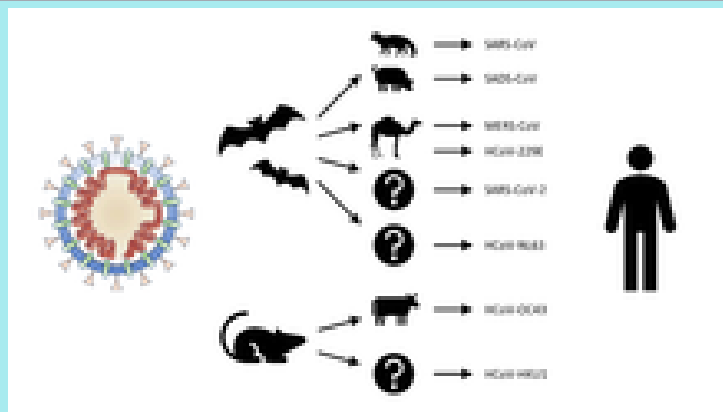
σταδίων συναρμολόγησης του ιού μέσω της σύνδεσης του νουκλεοκαψιδικού πυρήνα στον ιϊκό φάκελο κατά τη διαδικασία της εκβλάστησης.

Οι πρωτεΐνες E είναι μικρές δομικές πρωτεΐνες οι οποίες παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλομορφία. Υπάρχουν μόνο περίπου 20 αντίγραφα του μορίου της πρωτεΐνης E σε ένα μόριο κορονοϊού. Έχουν μέγεθος 8,4 έως 12 kDa και αποτελούνται από 76 έως 109 αμινοξέα. Είναι υπεύθυνα για την δόμηση νέων ιοσωμάτων κατά τη συναρμολόγηση του ιού και απελευθέρωση από το κύτταρο μέσω εκβλάστησης

Οι πρωτεΐνες S, δηλαδή οι ακίδες, είναι το πιο αναγνωρίσιμο χαρακτηριστικό των κορονοϊών και είναι υπεύθυνες για την όψη της κορόνας στο ηλεκτρονικό μικροσκόπιο. Ένα σωματίδιο κορονοϊού έχει κατά μέσο όρο 74 ακίδες, οι οποίες έχουν μέγεθος περίπου 20nm. Η πρωτεϊνική ακίδα είναι υπεύθυνη για την προσκόλληση και μόλυνση του κυττάρου ξενιστή.

Μέσα στον φάκελο, υπάρχει το νουκλεοκαψίδιο, το οποίο σχηματίζεται από πολλαπλά αντίγραφα της πρωτεΐνης νουκλεοκαψιδίου (N), τα οποία συνδέονται με το γονιδίωμα μονόκλωνο RNA θετικής(+) πολικότητας σε μια συνεχή χορδή από σφαιρίδια. Η πρωτεΐνη N είναι μια φωσφοπρωτεΐνη μεγέθους 43 έως 50 kDa.

Προέλευση

Η προέλευση των ανθρώπινων κορονοϊών με τους πιθανούς ενδιάμεσους φορείς

Ο πιο πρόσφατος κοινός πρόγονος όλων των κορονοϊών εκτιμάται ότι υπήρχε από το 8000π.Χ., αν και ορισμένα μοντέλα τον εκτιμούν από 55 εκατομμύρια έτη ή περισσότερα, πράγμα που συνεπάγεται μακροχρόνια παράλληλη εξέλιξη με είδη νυχτερίδων και πτηνών. Ο πιο πρόσφατος κοινός πρόγονος του γένους των άλφα-κορονοϊών εκτιμάται το 2400 π.Χ., του γένους των βήτα-κορονοϊών το 3300 π.Χ., του γένους του γάμμα-κορονοϊού το 2800 π.Χ. και του γένους των δέλτα-κορονοϊών περίπου το 3000 π.Χ. Οι νυχτερίδες και τα πουλιά, ως θερμοαίμα σπονδυλωτά είναι ιδανικοί φορείς των γονιδίων των κορονοϊών (Οι νυχτερίδες ως φορείς των άλφα και

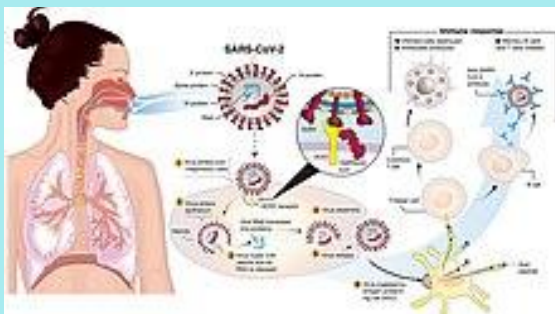
βήτα κορονοϊών και τα πτηνά ως φορείς των γάμμα και δέλτα κορονοϊών). Ο μεγάλος αριθμός ειδών νυχτερίδων και πτηνών ως φορείς είχαν σαν αποτέλεσμα την εκτεταμένη εξέλιξη και η παγκόσμια γεωγραφική κάλυψη των ειδών την διάδοση των κορονοϊών.

Πολλοί ανθρώπινοι κορονοϊοί έχουν σαν προέλευσή τους τις νυχτερίδες. Ο ανθρώπινος κορονοϊός NL63 μοιράζεται κοινό πρόγονο με έναν κορονοϊό νυχτερίδας (ARCoV.2) μεταξύ 1190 μ.Χ. και 1449 μ.Χ. Ο ανθρώπινος κορονοϊός 229E μοιράζεται κοινό πρόγονο με έναν κορονοϊό νυχτερίδας(GhanaGrp1 Bt Cov) μεταξύ 1686 μ.Χ. και 1800 μ.Χ.

Σε αντίθεση με άλλους ιούς βήτα-κορονοϊών, ο βοοειδής κορονοϊός θεωρείται ότι προέρχεται από τα τρωκτικά και όχι από νυχτερίδες.

Φυλογενετικά, ο ιός της ηπατίτιδας των ποντικών (κορονοϊός ποντικών), ο οποίος μολύνει το συκώτι και το κεντρικό νευρικό σύστημα του ποντικού, σχετίζεται με τον ανθρώπινο κορονοϊό OC43 και τον κορονοϊό των βοοειδών. Ο ανθρώπινος κορονοϊός HKU1, όπως και ο προηγούμενος ιός, έχει επίσης ρίζες στα τρωκτικά.

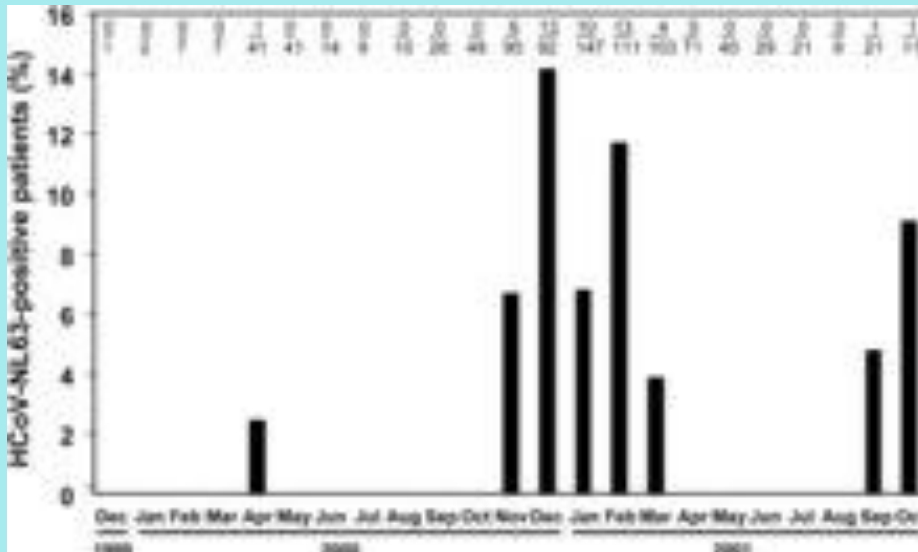
Ανθρώπινες λοιμώξεις

Μετάδοση και κύκλος ζωής του **SARS-CoV-2** που προκαλεί το **σοβαρό οξύ αναπνευστικό σύνδρομο τύπου 2 - Covid-19**

Οι κορονοϊοί ποικίλλουν σημαντικά στον παράγοντα κινδύνου. Μερικοί μπορούν να σκοτώσουν περισσότερο από το 30% των ανθρώπων που έχουν μολυνθεί, όπως ο MERS-CoV και μερικοί είναι σχετικά αβλαβής και έχουν συμπτώματα όπως ένα κοινό κρυολόγημα. Οι κορονοϊοί μπορούν να προκαλέσουν κρυολογήματα με σοβαρά συμπτώματα, όπως πυρετό και πονόλαιμο από πρησμένες αμυγδαλές. Οι κορονοϊοί μπορούν να προκαλέσουν πνευμονία (είτε άμεση ιογενή πνευμονία είτε δευτερογενή βακτηριακή πνευμονία) και βρογχίτιδα (είτε άμεση ιογενή βρογχίτιδα είτε δευτερογενή βακτηριακή βρογχίτιδα). Ο ανθρώπινος κορονοϊός που ανακαλύφθηκε το 2003, SARS-CoV, ο οποίος προκαλεί **σοβαρό οξύ αναπνευστικό σύνδρομο (SARS)**, έχει μια μοναδική παθογένεση επειδή προκαλεί λοιμώξεις του ανώτερου αλλά και του κατώτερου αναπνευστικού συστήματος.

Έξι είδη ανθρωπινων κορονοϊών είναι γνωστά, με ένα είδος να χωρίζεται σε δύο διαφορετικά στελέχη, καθιστώντας συνολικά επτά στελέχη ανθρωπινων κορονοϊών.

Εποχική κατανομή του κορονοϊού HCoV-NL63 στη Γερμανία, δείχνει τους μήνες έξαρσης από τον Νοέμβριο έως τον Μάρτιο

Τέσσερις ανθρωπيني κορονοϊοί προκαλούν συμπτώματα που είναι γενικά ήπια, παρόλο που υποστηριζόνταν ότι μπορεί να ήταν πιο επιθετικά στο παρελθόν:

1. Ανθρώπινος κορονοϊός OC43(HCoV-OC43), βήτα - κορονοϊός, β-CoV
2. Ανθρώπινος κορονοϊός HKU1(HCoV-HKU1), β-CoV
3. Ανθρώπινος κορονοϊός 229E(HCoV-229E), άλφα - κορονοϊός, α-CoV
4. Ανθρώπινος κορονοϊός NL63(HCoV-NL63), α-CoV

Τρεις ανθρωπيني κορονοϊοί προκαλούν λοιμώξεις οι οποίες είναι πιθανώς σοβαρές:

1. Αναπνευστικό σύνδρομο της Μέσης Ανατολής (MERS-CoV), β-CoV
2. Σοβαρό οξύ αναπνευστικό σύνδρομο (SARS-CoV), β-CoV
3. Σοβαρό οξύ αναπνευστικό σύνδρομο τύπου 2 (SARS-CoV-2), β-CoV

Πρόληψη και Θεραπεία

Έχει αναπτυχθεί ένας αριθμός εμβολίων που χρησιμοποιούν διαφορετικές μεθόδους δράσης για την αντιμετώπιση του SARS-CoV-2. Αντιιικές φαρμακευτικές αγωγές ενάντια στους ανθρώπινους κορονοϊούς χρησιμοποιούνται όπως οι ιικές πρωτεάσες, πολυμεράσες και οι πρωτεΐνες εισόδου. Φάρμακα βρίσκονται υπό ανάπτυξη στοχεύουν αυτές τις πρωτεΐνες σε διαφορετικά στάδια της ιογενούς αντιγραφής.

Εμβόλια επίσης υπάρχουν για την αντιμετώπιση των κορονοϊών που προσβάλλουν τα ζώα αλλά η αποτελεσματικότητάς τους είναι περιορισμένη. Σε περίπτωση έξαρσης ενός πολύ μεταδοτικού κορονοϊού στα ζώα, όπως ο PEDV, θανατώνουν ολόκληρη την αγέλη ως μέτρο πρόληψης για την αποφυγή της διάδοσης.

Επιπτώσεις

Κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις

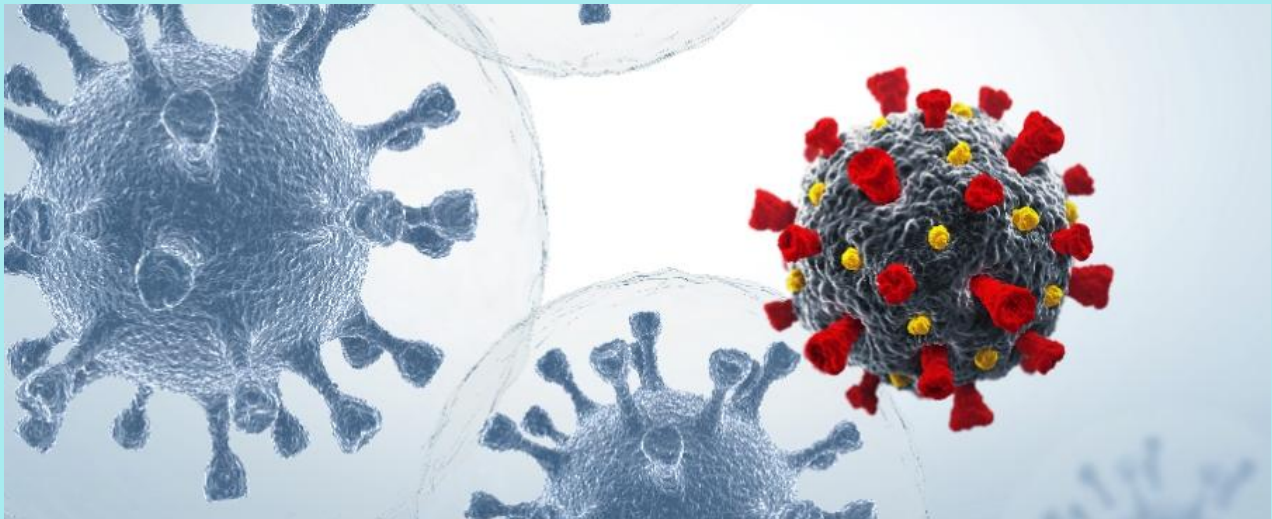
- Ξενοφοβία και ρατσισμός
- Παραπληροφόρηση
- Χρηματιστηριακό κραχ
- Ύφεση

ΠΗΓΕΣ:

https://l.facebook.com/l.php?u=https%3A%2F%2Fel.wikipedia.org%2Fwiki%2F%25CE%259A%25CE%25BF%25CF%2581%25CE%25BF%25CE%25BD%25CE%25BF%25CF%258A%25CF%258C%25CF%2582%3Ffbclid%3DIwAR1jKLlcm2m2SB3-tb9uQOCH9QHxZCmKaNIy5bmJbyFtt28C4laA9IG_t58&h=AToJj2d_NCXZDQvDnGOF6aTzyYBTa4_QoIKJmA5ttzCgx5nGHRwrQNmBiHWm5_SOToFMwWAPtDqv4wrebFXOoBFSe7lof8s9K6-2CwGwuZXfMUXSoujxrBcXqYmo2m7KkBjkSzuW-eIAbqe1oPhpQ

ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΜΕΤΑΞΥ COVID-19, ΚΟΙΝΟΥ ΚΡΥΟΛΟΓΗΜΑΤΟΣ, ΑΛΛΕΡΓΙΩΝ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Ομαδική εργασία

Γράφει η Αθηνά Στούπη, Παθολόγος- Λοιμωξιολόγος, Διευθύντρια Λοιμωξιολογικής Κλινικής, Ιατρικό Κέντρο Αθηνών

Πυρετός, ρίγος, μυαλγίες και βήχας είναι, όλα, συμπτώματα που μοιάζουν για το απλό κρυολόγημα, τη γρίπη, τις εποχιακές αλλεργίες και για τον κορονοϊό – COVID-19. Πώς μπορούμε να ξεχωρίσουμε από τι πάσχουμε;

Τα συμπτώματα της κάθε πάθησης έχουν κάποιες διαφορές μεταξύ τους!

COVID-19

Ο κορονοϊός ή COVID-19, είναι ένα νέο στέλεχος κορονοϊού, που έχει προκαλέσει παγκόσμια πανδημία. Μπορεί να προκαλέσει ήπια συμπτώματα του κοινού κρυολογήματος. Όμως τα άτομα με παράγοντες κινδύνου, όπως μεγάλη ηλικία, σακχαρώδης διαβήτης, καρδιοπάθεια, πνευμονοπάθεια, βαριά ανοσοκαταστολή, είναι πιο επιρρεπείς στο να παρουσιάσουν σοβαρά συμπτώματα της νόσου.

Τα συμπτώματα του COVID-19 είναι:

- ΠΥΡΕΤΟΣ/ΡΙΓΟΣ
- ΒΗΧΑΣ (συνήθως ξηρός)
- ΔΥΣΠΝΟΙΑ

- ΓΕΝΙΚΗ ΚΑΤΑΒΟΛΗ
- ΜΥΑΛΓΙΕΣ
- ΚΕΦΑΛΑΛΓΙΑ
- ΦΑΡΥΓΓΑΛΓΙΑ

Τα συμπτώματα λοίμωξης του ανώτερου αναπνευστικού συστήματος όπως ρινικές εκκρίσεις, κινάγχη και οπισθορινική καταρροή είναι λιγότερο συχνά από τις άλλες παθήσεις.

Η διάρκεια των συμπτωμάτων κυμαίνεται από 1-14 ημέρες.

ΑΠΛΟ ΚΡΥΟΛΟΓΗΜΑ

Το απλό κρυολόγημα συνήθως παρουσιάζει ήπια συμπτώματα σε σχέση με τη γρίπη και τον COVID-19. Η διάρκεια του κοινού κρυολογήματος έχει διάρκεια από 7-10 ημέρες και περιορίζεται, κυρίως, στο ανώτερο αναπνευστικό σύστημα. Τα συμπτώματα του κοινού κρυολογήματος είναι:

- ΦΤΑΡΝΙΣΜΑ
- ΜΠΟΥΚΩΜΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΡΟΗ
- ΟΠΙΣΘΟΡΙΝΙΚΗ ΚΑΤΑΡΡΟΗ
- ΕΡΕΘΙΣΜΕΝΟΣ ΦΑΡΥΓΓΑΣ
- ΒΗΧΑΣ
- ΕΡΕΘΙΣΜΕΝΑ ΜΑΤΙΑ
- ΚΕΦΑΛΑΛΓΙΑ (ΠΙΟ ΣΠΑΝΙΑ)

ΕΠΟΧΙΚΗ ΓΡΙΠΗ

Η εποχική γρίπη παρουσιάζεται κυρίως τους χειμερινούς μήνες. Έχει οξεία έναρξη έντονων συμπτωμάτων και έχει διάρκεια από 5 έως 7 ημέρες, λιγότερο από την διάρκεια συμπτωμάτων του COVID-19. Τα συμπτώματα περιλαμβάνουν:

- ΠΥΡΕΤΟ/ΡΙΓΟΣ
- ΒΗΧΑ
- ΓΕΝΙΚΗ ΚΑΤΑΒΟΛΗ
- ΜΥΑΛΓΙΕΣ/ΑΡΘΡΑΛΓΙΕΣ
- ΡΙΝΙΚΗ ΚΑΤΑΡΡΟΗ
- ΦΑΡΥΓΓΑΛΓΙΑ
- ΔΙΑΡΡΟΙΚΕΣ ΚΕΝΩΣΕΙΣ
- ΔΥΣΠΝΟΙΑ

Ο καλύτερος τρόπος πρόληψης της γρίπης είναι ο εμβολιασμός, ιδιαίτερα αυτήν την εποχή όπου συνυπάρχει ο ιός του COVID-19. Οι περισσότεροι άνθρωποι

παρουσιάζουν πλήρη ύφεση των συμπτωμάτων μέσα σε λίγες ημέρες με αντιπυρετικά, υγρά και ξεκούραση.

ΕΠΟΧΙΚΗ ΑΛΛΕΡΓΙΑ

Η εποχική αλλεργία είναι η αντίδραση του ανοσοποιητικού συστήματος σε μία ξένη ουσία, που συνοδεύεται από μια σειρά συμπτωμάτων που δυστυχώς μπορούν να παρομοιαστούν με τα συμπτώματα του COVID-19. Οι "ξένες ουσίες" περιλαμβάνουν διάφορα αλλεργιογόνα όπως γύρη, σκόνη, τρίχωμα ζώων, διάφορες τροφές, κλπ. Η εποχική αλλεργία συχνά περιλαμβάνει συμπτώματα του ανώτερου αναπνευστικού, χωρίς όμως την παρουσία συστηματικών συμπτωμάτων. Τα συνήθη συμπτώματα είναι:

- ΡΙΝΙΚΗ ΚΑΤΑΡΡΟΗ
- ΦΤΑΡΝΙΣΜΑ
- ΦΑΓΟΥΡΑ ΣΤΗΝ ΜΥΤΗ ΚΑΙ ΤΑ ΜΑΤΙΑ
- ΕΡΕΘΙΣΜΟΣ ΣΤΑ ΜΑΤΙΑ
- ΗΠΙΟΣ ΕΡΕΘΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΦΑΡΥΓΓΑ
- ΠΟΛΥ ΣΠΑΝΙΑ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΤΑΙ ΠΥΡΕΤΟΣ

Η εποχική αλλεργία, συνήθως, διαρκεί μερικές εβδομάδες η και μήνες ανάλογα με τον αλλεργιογόνο παράγοντα.

Συμπερασματικά, ο νέος κορονοϊός προκαλεί πολύ συχνά πυρετό, ξηρό βήχα και δύσπνοια και επηρεάζει περισσότερο τους πνεύμονες. Συνήθως δεν παρουσιάζει ρινική καταρροή σε αντίθεση με τις άλλες ασθένειες της γρίπης, του κοινού κρυολογήματος και τις περιπτώσεις αλλεργίας.

Ο νέος κορονοϊός COVID-19, έχει συγκλονίσει την ανθρωπότητα παγκοσμίως. Είναι σημαντικό να αναγνωρίσουμε γρήγορα τα πιθανά συμπτώματα του ιού, ώστε να ειδοποιήσουμε άμεσα τον ιατρό μας και να κάνουμε τις σωστές διαγνωστικές εξετάσεις. Έτσι θα μπορέσουμε να αντιμετωπίσουμε τον ιό και να προφυλάξουμε τον εαυτόν μας και τους οικείους μας από τις σοβαρές επιπλοκές.

ΠΗΓΕΣ:

<https://www.iatriko.gr/el/content/diafores-metaxy-covid-19-koino-kryologima-gripi-kai-allergies?cl=609>

ΓΙΑΤΙ ΤΟ ΣΑΠΟΥΝΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ ΤΟΣΟ ΚΑΛΑ ΜΕ ΤΟΝ ΚΟΡΩΝΟΪΟ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Παναγιωτάκης Γιάννης

Ομάδα :Κορώνα - Γράμματα

ΤΟ ΣΑΠΟΥΝΙ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΟΥ ΚΟΡΩΝΟΪΟΥ

(ή συμβάλλοντας η Χημεία στην καταπολέμηση του κορωνοϊού).

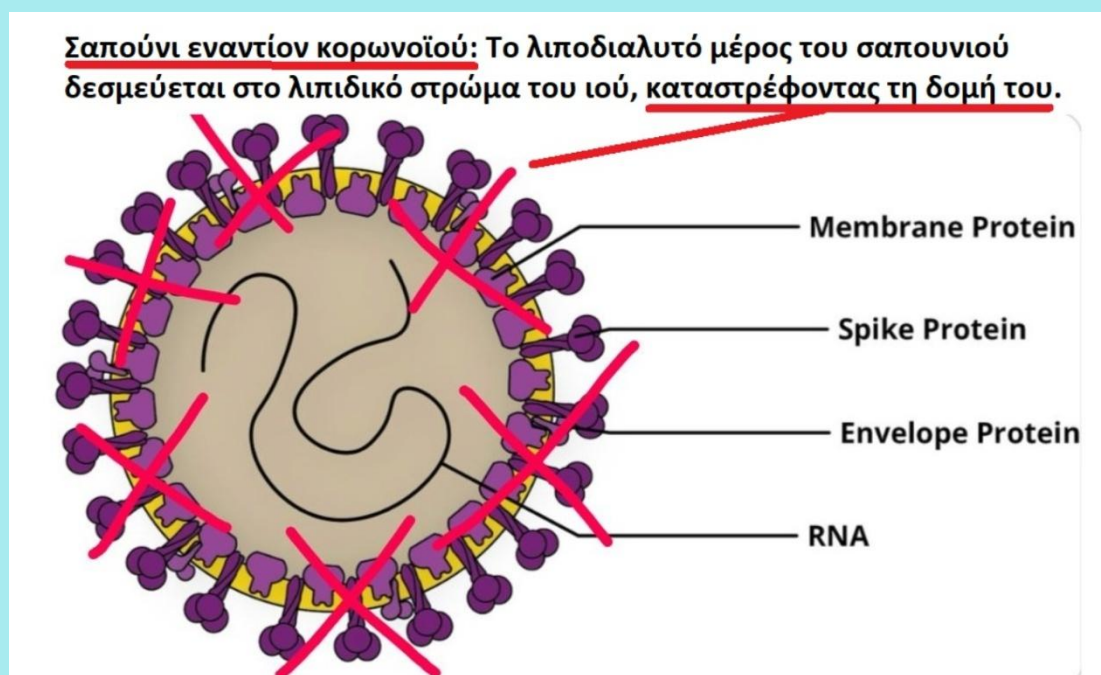
"Γιατί το σαπούνι λειτουργεί τόσο καλά με τον κορωνοϊό και μάλιστα με τους περισσότερους ιούς;

Επειδή ο ιός είναι ένα αυτοσυναρμολογημένο νανοσωματίδιο στο οποίο ο ασθενέστερος κρίκος είναι η λιπιδική (λιπαρή) διπλή στιβάδα.

Το σαπούνι διαλύει τη λιπαρή μεμβράνη και ο ιός καταρρέει ... γίνεται ανενεργός.

Τα απολυμαντικά ή τα υγρά, τα μαντηλάκια, τα ζελ και οι κρέμες που περιέχουν αλκοόλ (και σαπούνι) έχουν παρόμοια αποτελέσματα, αλλά δεν είναι πραγματικά τόσο καλά όσο το κανονικό σαπούνι. Εκτός από το αλκοόλ και το σαπούνι, οι "αντιβακτηριακοί παράγοντες" στα προϊόντα αυτά δεν επηρεάζουν καθόλου τη δομή του ιού".

(Pall Thordarson, professor of chemistry at the University of New South Wales, Sydney, Australia)

Το πλύσιμο με σαπούνι και νερό είναι καλύτερο από τα απολυμαντικά χεριών

Είναι κοινή γνώση, πλέον, ότι τα χέρια μας είναι στην πρώτη γραμμή του πολέμου εναντίον του κορονοϊού. Το αμερικανικό Κέντρο Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων (CDC) συνιστά το πλύσιμο των χεριών με σαπούνι και νερό ως τον καλύτερο τρόπο για να καθαρίσετε τα χέρια σας.

Το CDC, λοιπόν, δίνει προτεραιότητα στο σαπούνι και όχι άδικα. Αυτό συμβαίνει επειδή, όταν πλένετε τα χέρια σας με σαπούνι και νερό, δεν καθαρίζετε μόνο τους ιούς, αλλά τους εξαυλώνετε, καθιστώντας τους αβλαβείς.

Πώς το σαπούνι διαλύει τον ιό στα χέρια;

Το σαπούνι είναι αυτό που οι χημικοί ονομάζουν «αμφίφιλα» (*amphiphiles*). Αυτά είναι μόρια που έχουν διπλή φύση: Το ένα άκρο του μορίου τους προσελκύεται από το νερό και απωθείται από τα λίπη και τις πρωτεΐνες. Το άλλο άκρο του μορίου τους προσελκύεται από τα λίπη και απωθείται από το νερό. Αν προσέξετε τις ετικέτες στα σαπούνια, η πιο συνηθισμένη ουσία είναι το «sodium laureth sulfate». Πρόκειται για ένα απορρυπαντικό, που συχνά αναμιγνύεται με άλλα χημικά για να καθαρίζει τα χέρια μας χωρίς να βλάπτει το δέρμα μας.

Αυτή η χημική κατασκευή διπλής φύσης είναι που κάνει το σαπούνι τόσο αποτελεσματικό. Όταν αγοράζετε ένα συμβατικό σαπούνι, αυτό να ξέρετε ότι αποτελείται από ένα μείγμα αυτών των αμφιφιλων.

Σκεφτείτε τι συμβαίνει όταν ρίχνετε λίγο λάδι στο νερό. Τα έλαια επιπλέουν. Αυτό συμβαίνει επειδή τα λίπη δεν αναμιγνύονται με το νερό. Αλλά αναμείξτε λίγο σαπούνι στο λάδι και το νερό και τα έλαια θα διασκορπιστούν. Βασικά, αυτό συμβαίνει επειδή το σαπούνι προσελκύεται από το λίπος (από το ένα άκρο των αμφίφιλων), αλλά στη συνέχεια το διασπάει, καθώς ελκύεται μέσω του άλλου άκρου από το νερό. Εν ολίγοις: το σαπούνι πρώτα περιβάλλει τα σωματίδια ελαίου και στην συνέχεια τα απομακρύνει το ένα από το άλλο.

Ο κορονοϊός μοιάζει κάπως με τα έλαια

Οι κορονοϊοί είναι λίγο σαν το έλαιο που αναφέρεται στο παραπάνω παράδειγμα: είναι ουσιαστικά κομμάτια γενετικής πληροφορίας (που κωδικοποιούνται από RNA) τα οποία περιβάλλονται από μια επικάλυψη λίπους και πρωτεΐνης. Και αυτός είναι ο ακριβής τύπος σύνθεσης, που το σαπούνι μπορεί να διαλύσει.

Η μία πλευρά του μορίου σαπουνιού (εκείνη που έλκεται από λίπος και απωθείται από το νερό) εισχωρεί στο κέλυφος από λίπος και πρωτεΐνες του ιού. Ευτυχώς, οι χημικοί δεσμοί που συγκρατούν τον ιό δεν είναι πολύ ισχυροί, γι' αυτό η εισβολή αυτή είναι αραιή για να διασπάσει την επικάλυψη του ιού. Στη συνέχεια, τα αβλαβή κομμάτια του ιού ξεπλένονται μαζί με το νερό.

Και ακόμα κι αν το σαπούνι δεν καταστρέψει όλους τους ιούς, θα τους «σπρώξετε» από τα χέρια σας μαζί με κάθε άλλη βρωμιά καθώς θα ξεπλένεστε. Το σαπούνι θα απομακρύνει επίσης άλλα βακτηρίδια και ιούς που μπορεί να είναι λίγο πιο σκληροί από τους κορονοϊούς και πιο δύσκολο να αποσυντεθούν.

Το μυστικό είναι ότι όλα αυτά παίρνουν λίγο χρόνο για να συμβούν και γι' αυτό πρέπει να τρίβετε τα χέρια σας με σαπούνι και νερό για τουλάχιστον 20 δευτερόλεπτα.

Το αλκοόλ, το κύριο συστατικό στα απολυμαντικά χεριών, μπορεί επίσης να καταστρέψει τους ιούς. Τα απολυμαντικά χεριών λειτουργούν με παρόμοιο τρόπο, καθώς τα μόρια αλκοόλης είναι αραιά αμφίφιλα. Το θέμα είναι ότι απαιτείται πολύ υψηλή συγκέντρωση αλκοόλ, για να επιτύχετε το ίδιο αποτέλεσμα. Οι χημικές ουσίες που ονομάζονται ενώσεις τεταρτοταγούς αμμωνίου (quaternary ammonium compounds) είναι το κύριο συστατικό των απολυμαντικών χεριών. Αυτές σκοτώνουν και τους ιούς, αλλά μπορεί να είναι λίγο πιο σκληρές στο δέρμα. Το CDC συνιστά τα απολυμαντικά χεριών να έχουν τουλάχιστον 60% περιεκτικότητα σε αλκοόλ.

Γενικώς, τα απολυμαντικά χεριών είναι χρήσιμα, αλλά μπορεί να αποτύχουν σε μη ιδανικές καταστάσεις. Εάν τα χέρια σας είναι υγρά ή ιδρωμένα όταν χρησιμοποιείτε το απολυμαντικό, αυτό μπορεί να το αραιώσει και να μειώσει την αποτελεσματικότητά

του. Επίσης, το απολυμαντικό δεν καθαρίζει τα χέρια σας από βρωμιές στις οποίες οι ιοί μπορούν επίσης να προσκολληθούν.

Το σαπούνι είναι το καλύτερό μας όπλο

Ο τύπος του σαπουνιού δεν έχει καμία σημασία. Δεν χρειάζεστε «αντιβακτηριακό σαπούνι». Και δεν χρειάζεστε ένα υπερβολικά σκληρό απορρυπαντικό. Το απλό σαπούνι λειτουργεί τέλεια.

ΠΗΓΕΣ:

<https://www.makthes.gr/giati-to-sapoyni-leitoyrgei-toso-kala-me-ton-koronoio-266205>

ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΣΑΠΟΥΝΙΟΥ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Ομαδική εργασία

